

СТАНИСЛАВ ЛЕМ КОНГРЕС ПО ФУТУРОЛОГИЯ

ФАНТАСТИКА

®

АРГУС

СТАНИСЛАВ ЛЕМ
КОНГРЕС ПО ФУТУРОЛОГИЯ
ИЗ СПОМЕНИТЕ НА ИЙОН
ТИХИ

Превод: Светлана Петрова

chitanka.info

Тази книга ви среща с две уникални личности: Станислав Лем, когото много познавачи поставят сред най-големите писатели фантасти на нашия век, и неговия невероятен герой Ийон Тихи, известен още като „космическия барон Мюнхаузен“.

„Конгрес по футурология“ е блестящ шедьовър на маестрото, влязъл в златния фонд на световната фантастика със „Соларис“, „Едем“, „Кибериада“, „Завръщане от звездите“; останалите „спомени“ на храбрия пътешественик Тихи също отправят виртуозни интелектуални предизвикателства към читателя.

Шестте *оригинални рисунки на автора* са нашата малка изненада за ценителите на духовното пиршество, което ги очаква сред страниците на настоящия сборник.

Лем е гений на фантастиката.

Артур Кларк

Неговото въображение е толкова могъщо и чисто, че независимо какъв свят създава, той веднага става убедителен.

„Ню Йорк Таймс“

ПРЕДГОВОР

Представяйки на читателя избран откъс от „Звездни дневници“ на Ийон Тихи, издателят няма да хаби мастило, за да описва достойнствата на този пътешественик, чието име е познато и в двата края на Млечния път. Известен звездообиколител, капитан на далечно галактическо плаване, ловец на метеори и комети, неуморим изследовател на осемдесет хиляди и три свята, доктор хонорис кауза на университетите на Двете Мечки, член на Дружеството за опазване на малките планети и на много други общества, кавалер на млечни и мъглявинни ордени, Ийон Тихи сам ще се представи на читателя в настоящите „Дневници“, които го поставят редом с такива смели мъже на миналото, като Карл Фридрих Йероним Мюнхаузен, Павел Маслобойников, Лемюъл Гъливер или Maitre Alkofiybas.

Цялото съдържание на „Дневниците“, което би заело осемдесет и седем тома в комплект с допълнението (звезден речник и кутия с нагледни материали), както и картата на всички пътешествия се намират в ръцете на обработващия ги колектив от учени астрогатори и планетници. Поради огромния труд, който е необходимо да се положи, те няма да бъдат публикувани много скоро. С идеята, че е неуместно да се държат в тайна от широката общественост големите открития на Ийон Тихи, издателят избра от „Дневниците“ една малка част, която представя некоригирана, без препратки, бележки, коментари и речник на космическите изрази.

В подготовката на „Дневниците“ за печат всъщност никой не ми е помагал, а тези, които ми пречеха, не изброявам, понеже това би заело много място.

Астрал Стерну Тарантога
Професор по звездна зоология
от Университета във Фомалхаут
Фомалхаут, ден 18, VI Космическа пулсация

ПОЯСНЕНИЕ ОТКЪС

... Напоследък се появиха гласове, които подлагат на съмнение авторството на произведенията на Тихи. Пресата писа, че той бил се ползвал от нечия помощ и дори че не съществувал, а произведенията му са създадени от уред, определян като „Лем“. Според някои крайни версии „Лем“ дори бил човек. Но всеки що-годе запознат с историята на космонавтиката знае, че ЛЕМ е съкратеното название на LUNAR EXCURSION MODULE, т.е. лунен изследователски модул, използван от САЩ в рамките на проекта „Аполо“ при първото кацане на Луната. Ййон Тихи не се нуждае от защита нито като автор, нито като пътешественик. Използвайки случая обаче, искам да опровергая безпочвените слухове. По-конкретно: ЛЕМ наистина е бил снабден с малко мозъче (електронно), но това съоръжение е служило единствено за навигационни цели и не би могло да напише нито едно смислено изречение.

Професор А. С. Тарантога

КОНГРЕС ПО ФУТУРОЛОГИЯ ИЗ СПОМЕНИТЕ НА ИЙОН ТИХИ

Осмият световен конгрес по футурология се състоя в Костарикана. Честно казано, нямаше да замина за Нунас, ако професор Тарантога не бе ме накарал да разбера, че тъкмо това се очаква от мен. Каза също, с което ме засегна, че днес астронавтиката се е превърнала във форма на бягство от земните неразбории. Всеки, комуто те са втръснали, поема из Галактиката с надеждата, че може би най-лошото ще се случи в негово отсъствие. И наистина, завръщайки се от предишните си пътешествия, с тревога дирех в илюминатора Земята — дали вече не е заприличала на печен картоф. Затова не се опъвах много, само отбелязах, че не съм познавач на футурологията. Тарантога възрази, че, общо взето, никой не разбира от помпи, но всеки тича към тях при сигнал „Пробойна в трюма!“.

Управителният съвет на Футуроложкото дружество беше избрал за конгреса Костарикана, защото разискванията бяха посветени на демографския взрив и начините за неговото преодоляване. В момента Костарикана бе с най-висок показател за прираст на населението в света — под натиска на тази действителност щяхме да дискутираме по-резултатно. Впрочем, злите езици твърдяха друго: новият хотел на корпорацията „Хилтън“ в Нунас пустее, а за конгреса покрай футуролозите щели да пристигнат и още толкова журналисти. Но понеже, докато заседавахме, от хотела не остана и помен, мога със спокойна съвест да заявя, без да се страхувам, че ще бъда обвинен в желание да му правя реклама — наистина, той беше един превъзходен „Хилтън“. Моята, оценка има особена стойност, понеже по природа съм сибарит^[1] и само чувството за дълг ме накара да сменя удобствата с изморителния труд на астронавта.

Над плоския, висок колкото четири етажа цокъл на „Хилтън“ се издигаха още 106. Върху покривите на ниските части на сградата бяха разположени тенис кортове, басейни, солариуми, пътечки за състезания по картинг, въртележки, които служеха едновременно и за

рулетки, стрелбище (там можеше да се стреля по манекени, изобразяващи кого ли не — специалните поръчки се изпълняваха за едно денонощие) и концертен подиум във формата на раковина, снабден с пръскачка със сълзотворен газ за слушателите. Падна ми се апартамент на стотния етаж, откъдето можех да съзерцавам само синьо-кафявата пелена на смога, разпростряла се над града. Някои неща от хотелиерския инвентар ме озадачиха: триметровият железен прът в ъгъла на банята от яспис, халатът в защитни цветове в гардероба, торбата със сухари под леглото. В банята редом с кърпите висеше голямо кълбо истинско алпийско въже, а вкарвайки за първи път ключа в ключалката Yale, забелязах на вратата малка табелка с надпис: „Дирекцията гарантира, че в стаята няма БОМБИ“.

Както е известно, сега учените се делят на стационарни и пътуващи. Стационарните по стар навик правят различни изследвания, а пътуващите вземат участие във всевъзможни международни конференции и конгреси. Пътуващият учен се разпознава лесно — на ревера си винаги има малка визитна картичка с името и научната степен, в джоба си носи разписание на полетите, тирантите му са без метални катарамии, а чантата е с пластмасова закопчалка, за да не задейства ненужно алармената система на съоръжението, с което проверяват пътниците на летището за хладно и огнестрелно оръжие. Такъв учен чете специална литература на път за аерогарата, в чакалните и в хотелските барове. По разбираеми причини не бях в течение на последните постижения на земната култура и задействах алармените инсталации на летищата в Бангкок, Атина и самата Костарикана — в устата си имам шест коронки от амалгама. В Нунас исках да ги заменя с порцеланови, но непредвидени събития ми попречиха. А що се отнася до въжето, пръта, сухарите и халата, един от футуролозите, член на американската делегация, снизходително ми разясни, че в наше време в хотелите са наложителни непознати преди мерки за сигурност. Всеки такъв предмет повишава вероятността пребиваващият да остане жив. От лекомислие не обърнах необходимото внимание на тези думи.

Първото заседание бе насрочено за следобед, но още сутринта получихме пълен комплект от материалите на конгреса, оформени превъзходно от графична гледна точка и с много приложения. Най-

голяма радост за окото бяха купоните от синя гланцова хартия с надпис „Разрешение за копулация“.

Научните конференции също са жертва на демографския взрив. Количеството на футуролозите нараства в същата степен, както и останалата част от човечеството, така че конгресите преминават в суетене и бързане. За четене на доклади от трибуната и дума не може да става, с тях трябва да се запознаваш предварително. Тази сутрин обаче не ни беше до това, тъй като домакините ни поканиха на коктейл. Скромната церемония премина почти без произшествия, само дето делегацията от САЩ бе замервана с гнили домати. Вече с чаша в ръка разбрах от Джим Стентър, познат журналист от „Юнайтед прес интернешънъл“, че рано сутринта са отвлекли консула и третия секретар на американското посолство в Костарикана. Срещу освобождаването на дипломатите похитителите-екстремисти настоявали да бъдат освободени политическите затворници, а за да придадат по-голяма тежест на ултиматума си, засега изпращали в посолството и на различни държавни служители по някой и друг зъб от заложниците, заплашвайки с още по-жестоки действия. Този дисонанс не наруши обаче приятелската атмосфера по време на коктейла.

Посланикът на САЩ присъстваше лично, той произнесе кратко слово за нуждата от сътрудничество между народите, като през цялото време беше обкръжен от шестима яки мъже в цивилно облекло, които постоянно ни държаха на мушка. Признавам си, това донякъде ме смути, особено когато моят съсед, тъмнокож делегат от Индия, бръкна в джоба си да извади носна кърпа. Прессекретарят на Футуроложкото дружество по-късно ме убеждаваше, че действията на телохранителите били необходими и хуманни. Охраната е въоръжена с едрокалибрени автомати, но с малка пробивна сила, подобно на охраната на пътническите самолети, благодарение на което трети лица не рискуват почти нищо — а не както преди, когато куршумът, след като простреля терориста, засягаше още петима-шестима седящи зад него напълно невинни пътници. И все пак не е много приятно в краката ти да пада човек, направен на решето от куршумите, дори ако става дума за най-обикновено недоразумение, което впоследствие се урежда чрез дипломатически ноти с извинения.

Впрочем, вместо да се впускам в разсъждения из областта на хуманитарната балистика, би трябвало да обясня, струва ми се, защо

през целия ден не успях да прегледам материалите на конгреса. Като изключим неприятната подробност, че ми се наложи спешно да сменям окървавената си риза, аз, за разлика от друг път, закусих не в стаята си, а в бара. Имам навика сутрин да закузвам рохко сварени яйца, а такъв хотел, където можеш да ги получиш направо в леглото целички, с неразтекъл се жълтък, още не е построен. Разбира се, това е свързано с гигантските размери на луксозните странноприемници. Ако от кухнята до вашата стая разстоянието е миля и половина, няма начин жълтъкът да не се разтече. Доколкото знам, експертите на „Хилтън“, занимавали се с този проблем, видели единствения изход от положението в свръхзвуковия асансьор; но т.нар. sonic boom — грохотът при преминаването на звуковата бариера — в затвореното пространство на хотела може да предизвика спукване на тъпанчетата. Разбира се, бихте могли да поръчате кухненския автомат да достави направо в стаята пресни яйца, които пред очите ви автокелнерът да свари рохки, но тук вече сме на две крачки от собствен курник в хотелската обител на „Хилтън“. Ето защо сутринта отидох в бара. Деветдесет и пет процента от гостите на хотелите сега са предимно участници в конференции и конгреси. Гостът-самотник, туристът-индивидуалист без визитна картичка върху ревера и чанта, издута от конгресни материали, стана рядкост като перла в пустинята. Едновременно с нашия конгрес в Костарикана се провеждаше конференция на младите бунтари от групировката „Тигри“, конгрес на издателите на освободена литература, а също и на Дружеството на филуменистите^[2]. Обикновено на делегатите-колеги дават съседни стаи, но на мен в знак на особено уважение дирекцията предостави апартамент на стотния етаж. Тук имаше палмова градина с женски оркестър, който изпълняваше музика на Бах, при това, докато свиреха, оркестрантките правеха колективен стриптийз. Всъщност можех да мина и без него, но за съжаление вече нямаше свободни места и се наложи да остана там, където ме бяха настанили.

Току-що бях седнал в бара на моя етаж и един съсед, широкоплещест, с къдрава брада, която не по-лошо от печатаното меню разказваше за закуските, обедите и вечерите от миналата седмица, ми пъкна право под носа масивната двуцевка, която висеше на рамото му, и с радостен гърлен смях ме запита какво ще кажа за неговата пушка „антипапа“. Не разбрах за какво става дума, но

предпочетох да не давам вид, че е така. Мълчанието е най-добрата тактика при случайни запознанства. И наистина, той тутакси с готовност обясни, че скорострелната двуцевна къса пушка с лазерен прицел и пълнител е идеално оръжие за атентат срещу папата. Без да млькне нито за миг, мъжът извади от джоба си измачкана фотография; на снимката се виждаше той самият, прицелил се в мишена — за такава служеше манекен с кардиналска шапчица. Брадацият, според думите му, вече бил достигнал най-добрата си форма и заминавал за Рим на църковни тържества, за да застреля Негово светейшество на площад „Св. Петър“. Не вярвах на нито една негова дума, но той, пак, без да спира да говори, започна да ми показва последователно самолетен билет с резервация, джобен молитвеник и пътеводител за американски поклонници-католици, както и пачка патрони. За икономия си беше купил билет само в една посока, понеже не се съмняваше, че разярените пилигрими ще го разкъсат. Тази перспектива явно предизвикваше у него чудесно настроение. Отначало реших, че си имам работа с маниак или професионален екстремист, каквито не липсват в наше време, но съвсем не беше така. Като продължаваше да приказва и от време на време се смъкваше от високото столче, за да намести постоянно падащата от рамото му двуцевка, човекът ми обясни, че самият той е истински правоверен католик. Планираната акция (акция „П“, както я наричаше) щяла да бъде голяма жертва от негова страна и имала за цел да разтревожи съвестта на планетата, а какво ще я разтревожи по-силно от такава крайна постъпка? Щял да направи същото, обясни ми той, каквото според Светото писание е трябвало да извърши Авраам с Исаак, само че наопаки — няма да убие сина, а бащата, тоест Светия отец. По този начин ще даде пример за най-възвишената жертвоготовност, на която може да се реши един християнин, защото тялото му ще бъде обругано, а душата — осъдена на вечни мъки; и всичко това — за да отвори очите на човечеството. Дали пък — помислих си — не станаха твърде много желаещите да ни отворят очите, а понеже неговата филипика не ме убеди, тръгнах да спасявам папата, тоест да уведомя някого за този план. Но Стентър, когото видях в бара на 77-ия етаж, без да ме изслуша докрай, каза, че сред подаръците, поднесени неотдавна на Адриан XI от група вярващи американци, имало две бомби с часовников механизъм и буренце, което вместо с вино за причастие било пълно с нитроглицерин. Още

по-добре разбрах откъде произтича равнодушието му към тези неща, когато чух, че екстремистите току-що изпратили в посолството нечий крак, но не се знаело чий. Впрочем, повикаха журналиста на телефона и разговорът ни бе прекъснат; май на Авенида Романа някой се беше запалил в знак на протест.

В бара на 77-ия етаж цареше съвсем различна атмосфера от тази горе. Тук гъмжеше от босоноги момичета с мрежести блузки до кръста, някои дори бяха препасали шпаги. Дългите плитки на много от тях бяха прикрепени по най-последна мода към верижки или нашийници, украсени с клинци. Какви бяха те, филуменистки или секретарки в Съюза на освободените издатели, не зная; ако се съди по цветните фотоси, които разглеждаха, най-вероятно ставаше дума за специални издателства. Спуснах се девет етажа по-надолу, където бяха настанени моите футуролози, и в поредния бар изпих един коктейл с Алфонс Мовен от агенция „Франс прес“. Направих последен опит да спася папата; Мовен ме изслуша със стоицизъм и само изръмжа, че миналия месец някакъв пилигрим-австралиец вече бил стрелял във Ватикана, макар и от съвсем противоположни идейни позиции. Мовен се надяваше да вземе интересно интервю за своята агенция от някой си Мануел Пирульо, издирван от ФБР, Сюрте, Интерпол и десетки други полицейски служби. Този мошеник основал фирма за услуги от нов тип, проявявайки се като експерт по покушенията с използване на взривни вещества (оттук и псевдонимът му Бомбаджията), и наляво, и надясно демонстрирал своята безидейност.

Разговорът ни беше прекъснат от една русокоса красавица, облечена в нещо като дантелена нощница, продупчена от автоматни откоси — както стана ясно, била изпратена от екстремистите, за да заведе репортера в тяхната щабквартира. На сбогуване Мовен ми връчи рекламната листовка на Пирульо. „Настана време — се казваше в нея — да се сложи край на действията на безотговорните аматьори, които не могат да различат динамита от мелинита, а гърмящия живак — от бикфордовия шнур; в епохата на тясната специализация е смешно да се проявява дилетантство, вместо да се разчита на професионалната етика и познанията на добросъвестни специалисти“. На гърба на листовката имаше ценоразпис на услугите във валутите на най-развитите страни.

Футуролозите започваха да се събират в бара, когато притича блед като платно професор Макензи; той буквално се тресеше, крещейки, че в стаята му има бомба с часовников механизъм. Привикналият към подобни работи барман веднага изкомандва: „В укритието!“ и се скри зад тезгяха. Скоро след това детективите в хотела установиха, че някакъв колега скроил на Макензи глупава шега — в кутия от кекс бил пъхнат обикновен будилник. Шегобиеецът, изглежда, беше англичанин, те обожават такива „practical jokes“^[3]; впрочем, инцидентът тутакси беше забравен, защото се помниха Дж. Стентър и Дж. Хаулър, и двамата репортери от ЮПИ, с текста на нотата на правителството на САЩ до правителството на Костарикана относно отвлечените дипломати. Тя беше написана с обичайния за дипломатическите ноти език и в нея не се споменаваха нито за крак, нито за зъби.

Джим каза, че местните власти може да предприемат драстични мерки. Генерал Аполон Диас, диктаторът, бил склонен да се вслуша в мнението на „ястребите“ — на насилието да се отговори с насилие. На заседанието (правителството непрекъснато заседаваше) било предложено да се премине в контранастъпление, т.е. да се изтръгнат два пъти повече зъби на политическите затворници, за чието освобождаване настояваха екстремистите, и тъй като адресът на тяхната щабквартира е неизвестен, зъбите да се изпращат в пощата до поискване. В извънредно издание на „Ню Йорк таймс“ наблюдателят Сулцбърг апелираше към човешкия разум и солидарност. Стентър дискретно ми съобщи, че правителството е реквизирило принадлежащ на САЩ влак с боеприпаси, който се движел транзитно през Костарикана за Перу. Досега екстремистите не бяха се сетили да отвлечат футуролози, което съвсем не би било глупаво, тъй като по това време в Костарикана имаше много повече футуролози, отколкото дипломати. Впрочем, стоетажният хотел бе толкова огромен и тъй комфортно изолиран от света организъм, че съобщенията отвън стигаха дотук като че ли от другото полукълбо. Засега футуролозите не изпадаха в паника; във всеки случай бюро за пътешествия в хотела не беше щурмувано от желаещи да отлетят незабавно за Щатите или за където и да било.

Официалният банкет по случай откриването беше насрочен за два часа след полунощ, а аз още не бях успял да облека вечерната

пижама. И така, отидох до стаята си, а след това, задъхан от бързане, се спуснах на 46-ия етаж в Пурпурната зала. Във фоайето ме пресрещнаха две прелестни момичета само по шалвари (бюстовете им бяха нашарени с незабравки и кокичета) и ми връчиха лъскав гланциран проспект. Без да го разгледам, влязох в празната още зала и дъхът ми спря при вида на подредените маси. Не затова, че бяха претрупани с ястия, не — шокиращи бяха формите на съдовете, в които бяха поднесени пастетите, ордъворите и сандвичите; дори чиниите за салата представляваха имитация на гениталии. Едва ли бе зрителна измама, тъй като от невидими високоговорители се разнасяше популярният в определени кръгове шлагер, който започваше така: „Само кретените и негодниците пренебрегват гениталиите си, защото днес е модерно да се рекламират детеродни органи!“.

Появиха се първите гости, между другото само млади хора с гъсти бради и пищни мустаци, в пижами или въобще без облекло; а когато шестима келнери внесоха тортата, при вида на това най-непристойно творение на кулинарите ми стана напълно ясно — сбъркал съм етажа и съм попаднал на банката на освободената литература. Оправдавайки се, че съм изгубил секретарката си, побързах да се измъкна и се спуснах на по-долния етаж, за да си отпочина в отреденото ми за тази цел място — Пурпурната зала (а не Розовата, където случайно бях попаднал) вече беше пълна. Скрих, доколкото можах, разочарованието си, предизвикано от непретенциозната обстановка на приема. Бюфетът беше студен, а от огромната зала бяха извадени всички фотьойли и столове, за да се затрудни консумацията. Наложих се да проявя необходимата в такива случаи ловкост, за да се доближа до най-богатите ястия, пред които имаше стълпотворение. Синьор Кильоне, представител на футуроложкото дружество в Костарикана, очарователно усмихнат разясняваше неуместността на кулинарните излишества; та нали една от темите на дискусиата бе гладът, заплашващ света. Разбира се, веднага се намериха скептици, които твърдяха, че просто са били намалени дотациите на дружеството, оттук и пестеливостта на организаторите. Журналистите, чиято професия ги задължаваше да спазват постен режим, сновяха из залата, като взимаха интервюта от светилата на чуждестранната прогностика; вместо посланика на САЩ пристигна едва третият секретар на посолството с мощна охрана — в

цялата зала само той беше в смокинг, защото бронираната жилетка трудно може да се скрие под пижама. Дочух, че гостите от града били претърсвани в хола и там имало струпани купища иззето оръжие.

Първото заседание бе насрочено за 5 часа, оставаше достатъчно време за почивка и аз отново се насочих към стотния етаж. След пресолените салати изпитвах силна жажда, но барът на моя етаж беше окупиран от бунтарите и бомбаджиите с техните момичета, а на мен ми стигаше беседата с брадатия папист (или антипапист). Наложих си да се задоволя с чешмяна вода. Още не бях допил чашата, когато в тоалетната и в двете стаи изгасна осветлението, а телефонът, какъвто и номер да набирах, упорито ме свързваше с автомат, който разказваше приказката за Пепеляшка. Искях да се спусна с асансьора, но и той не работеше. От бара се носеше хорово пеене на младите бунтари — те вече стреляха в такт с музиката; надявах се, че не улучват.

Подобни работи се случват и в най-елитните хотели, макар естествено да е неприятно, но това, което ме учуди най-много, беше моята собствена реакция. Настроението ми, поразвалено след беседата с папския стрелец, се подобряваше с всяка секунда. Докато се промъквах наслуки, преобръщайки мебелите, аз само кротко се усмихвах в тъмнината и дори разраненото ми до кръв от удар в куфарите коляно не се отразяваше на моето благоразположение към целия свят. След като напипах върху нощната масичка остатъците от втората си закуска, откъснах от програмата на конгреса един лист, усухах го, потопих го в парчето масло и го запалих. Получи се димяща наистина, но все пак свещ — при мъждукащата ѝ светлина се разположих във фотьойла. Оставах ми повече от два часа свободно време, като включим и едночасовата разходка по стълбищата, тъй като асансьорът не работеше. Моето благодушно настроение се подлагаше на по-нататъшни метаморфози, които следях с жив интерес. Беше ми весело, просто чудесно! Веднага бих могъл да се аргументирам с доводи в защита на всичко, което ставаше с мен. Ясно ми беше като две и две четири, че хотелският апартамент в „Хилтън“, потънал в непрогледен мрак, в дим и сажди от масления светилник, отрязан от външния свят, с телефон, който разказва приказки, е едно от най-приятните места на света, което човек може да си представи. На всичко отгоре страшно ми се прииска да погаля някого по главата или в краен случай да стисна сърдечно нечия ръка. Бих разцелувал и най-

злия си враг. Разтеклото се масло съскаше, димеше и моят светилник току гаснеше; това, че „маслото димеше“ се римуваше с „гаснеше“, предизвика истеричния ми смях, макар че точно тогава си обгорих пръстите след безуспешни опити отново да запаля книжния фитил. Маслената свещ вече едва мъждукаше, а аз си тананиках арии от стари оперети и ни най-малко не се смуцавах от факта, че димът дразни гърлото ми и от възпалените ми очи текат сълзи. Когато се надигнах, плъснах се на пода и ударих челото си в куфара, но голямата колкото яйце подутина само подобри настроението ми (доколкото това въобще беше възможно). Тресях се от смях, почти задушен от лютивия смърдящ дим — нищо не можеше да помрачи моята безпричинна радост. Легнах на леглото, неоправено от сутринта, макар че беше вече късен следобед; за немарливата прислуга си мислех като за собствени деца — освен ласкави умалителни и нежни думички нищо друго не ми идваше наум. Ами ако се задуша? Какво пък, за толкова симпатична, забавна смърт може само да се мечтае. Но тази мисъл никак не подходеше на моя характер и затова ми подейства като будилник.

Моето съзнание по чудноват начин се раздвои. В него, както и по-рано, цареше флегматична омиротвореност, безгранично дружелюбие към всичко живо, а ръцете ми до такава степен напиреха да погалят някого, че поради липса на други обекти започнах внимателно да се галя по бузите и с нежност да си подръпвам ушите; освен това неколккратно подадох лявата ръка на дясната за силно ръкостискане. Дори краката ми имаха нужда от ласки. Но някъде в дълбините на моята същност припламваха тревожни сигнали. „Нещо не е наред! — крещеше в мен далечен приглушен глас. — Ййон, внимавай, бъди нащрек, пази се! Твоята възторженост е съмнителна! Хайде, действай! Хайде де! Напред! Не се търкаляй като някакъв Онасис, целият плувнал в сълзи от дима и саждите, със синина на челото, замаян от алтруизъм! Това не е нищо друго, освен черна измама!“. Въпреки всичко и пръста си не помръднах. Само гърлото ми доста пресъхна. Впрочем сърцето ми вече отдавна туптеше бясно, но аз си го обяснявах с внезапно пробудила се в мен вселенска любов. Затътрих се към банята, мъчеше ме адска жажда; помислих за преселената салата, с която ни гощавах на банкетa, или по-скоро — на коктейла, след това си представих господата Я. В., Х. К. М., М. В. и други мои най-върли врагове и разбрах, че желая само едно: братски да

им стисна ръката, сърдечно да ги разцелувам и да обменя по някоя приятелска дума. Това вече беше наистина тревожно.

Застинах на място с ръка върху топката на крана, стиснал с другата празната чаша. После бавно налях вода и я плиснах в умивалника, като гледах в огледалото странно сгърченото си лице.

Чешмяна вода! Да, да. Именно оттук започнаха всичките метаморфози. Нещо е имало в нея! Отрова? Но няма съществува отрова, която... Момент впрочем... Нали съм постоянен абонат на научни списания. Неотдавна четох в „Сайънс нюз“ за нови психотропни средства от групата на така наречените *бенигнатори (умилители)*, които предизвикват безпричинна радост и блаженство. Точно така! Това съобщение изплува пред вътрешния ми поглед. Хедонидол, филантропин, любинил, еуфоризол, фелицитол, алтруизан, бонокаризан и безброй много производни! Същевременно, посредством заместване на хидроксилните съединения с amidни, от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, агресин, депресин, амоколин и всякакви препарати от *бойологичната* група (те подбуждат към налитане на бой и гаври над околната среда — одушевена и неодушевена; особено опасни са удриналът и зъбодробинът).

Телефонът извънтя и в същото време лампата светна. Гласът на портиера унижено и угоднически молеше за извинение по повод аварията, която вече била отстранена. Отворих вратата към коридора и проветрих апартамента; доколкото можах да се ориентирам, в хотела цареше спокойствие, а след това, все още в блажено настроение, обхванат от желание да благославям и да проявявам нежност, заключих вратата, седнах в средата на стаята и започнах да се боря със себе си. Много е трудно да опиша тогавашното си състояние. Мислите ми течаха съвсем не толкова праволинейно и гладко, както ви го разказвам. Всяко критично съображение сякаш затъваше в мед, мятеше се в сладостта на глупавото самозадоволство, обливаше се със сироп от възвишени чувства, духът ми потъваше в най-сладкото тресавище, задавяше се от течна глазура и розово масло. Насила се принуждавах да мисля за най-отвратителни според мен неща — за брадатия главорез с антипапската двуцевка, за разпуснатите издатели на освободената литература и тяхното вавилонско-содомско пиршество, отново за господата У. К., Дж. К. М., А. К. и за всевъзможни нехранимайковци и

негодници — и с ужас се убеждавах, че ги обичам всичките, че на всички прощавам всичко; не стига това, ами веднага в мозъка ми изскачаха аргументи, извиняващи всяко зло и всяка гнусотия. Мощен прилив на любов към ближния напираше в черепа ми; не ми даваха мира най-вече настроенятията, които бих нарекъл „апел за добро“. Вместо размишления за психотропни отрови, в съзнанието ми упорито нахлуваха мисли за сирачета и вдовици: с каква наслада бих ги утешил! Как съм им отделял толкова малко внимание досега! А гладните, а сакатите, а болните, а бедните... Боже праведни! Неочаквано открих, че съм застанал на колене пред куфара и изхвърлям от него най-подходящите неща за раздаване на нуждаещите се. И пак в подсъзнанието ми зазвучаха далечни гласове на тревога: „Пази се! Не се оставяй да те заблудят! Бори се! Бий! Сечи! Спасявай се!“ — долиташе отнякъде слаб и отчаян вик. Буквално се раздвоявах. Открих в себе си толкова мощен стремеж към доброта, че и муха не бих обидил. Колко жалко, че в „Хилтън“ няма мишки или паяци — как бих ги прегърнал и погалил! Мухите, дървениците, комарите, плъховете, въшките — какви мили същества са те, Боже милостиви! Набързо благослових масата, лампата и нозете си. Но разсъдъкът ми вече започна да се възвръща и затова с цялата си сила ударих дясната ръка, която благославяше всичко наоколо, с юмрука на лявата и направо изревах от болка. Да, това беше доста добре! Като че ли точно тук можеше да се крие спасението!

За щастие призивът към добро носеше центробежен характер: на ближния желях къде-къде повече успехи, отколкото на себе си. За начало на три пъти се цапардосах по физиономията, и то така, че гръбнакът ми изпращя, а от очите ми изскочиха искри. Хубаво, само да не спирам дотук! Когато лицето ми съвсем изтръпна, взех да се ритам по глезените. Слава Богу, че обувките ми бяха високи и с дяволски твърда подметка; след серия жестоки удари ми стана малко по-добре, т.е. по-зле. Тогава внимателно опитах да си представя как бих нанесъл удар с юмрук в гърба на Дж. К. М. Сега вече не ми се струваше абсолютно невъзможно. Глезените и на двата ми крака пареха от нетърпима болка, но явно точно затова можах да си представя един ритник, насочен към У. М.

Без да обръщам внимание на силната болка, продължавах да се самоизтезвам. Всеки остър предмет ми вършеше работа — отначало

опитах с вилица, а след това с безопасна игла, извадена от новата ми, необличана още риза. Впрочем всичко се развиваше не по права линия, а по-скоро по синусоид; малко по-късно пак бях готов да се кача на кладата заради ближния — с нова сила в мене избухна истински гейзер от благородни пориви и жертвен екстаз. Без съмнение *нещо имаше във водата от чешмата*. Да, да! В куфара ми отдавна се търкаляше неначената опаковка приспивателно. То ме докарваше до злобно и мрачно настроение, затова не го използвах; добре, че не бях го изхвърлил. След като погълнах таблетката с малко почерняло масло (боях се от водата като дявол от тамян), напъхах в устата си две хапчета кофеин, за да не заспя, седнах и със страх зачаках изхода от химическата битка в организма ми. Любовта още ме насилваше, чувствах се благороден като никога. Но ето че препаратите на злото започнаха да вземат връх над химикалите на доброто: както и преди жадувах да облагодетелствам някого, но вече не когото и да е. Наистина, бих предпочел — за всеки случай — да бъда най-големият мръсник, поне за известно време.

След четвърт час всичко като че ли премина. Взех един душ, разтрих се с груба хавлиена кърпа, като от време на време си удрях по един юмрук за профилактика; покрих с лейкопласт разранените до кръв глезени и кокалчетата на пръстите, преброих синините (наистина добре се бях разкрасил), облякох чиста риза, костюма, поправих пред огледалото вратовръзката, изопнах сакото, накрая си теглих един удар под лъжичката за повдигане на духа, а и за проверка, и излязох — точно навреме, за да стигна в пет часа.

Въпреки очакванията ми, в хотела не се бе случило нищо особено. Надникнах в бара на моя етаж — той беше почти безлюден; винтовката „антипапа“ бе облежната до висок стол, два крака се подаваха зад стойката. До стената няколко взривници играеха с увлечение на карти, друг подрънкваше на китара, припявайки неприличен шлагер. Долу в хола се събираха футуролозите. И те като мен бързаха за заседанието, Впрочем без да излизат от хотела — залата за конференции се намиреше в неговата долна част. Отначало всичко това ме учуди, но след като размислих, разбрах — в такъв хотел не се пие вода направо от чешмата, тук утоляват жаждата с кока-кола и швепс, в краен случай — с чай, сокове или бира. Към концентратите добавят минерална или газирана вода; а който е имал нещастieto да

допусне същата грешка, каквато допуснах аз, сега сигурно се гърчи в конвулсиите на вселенската любов в своя заключен апартамент. Затова реших, че е по-добре дума да не обелвам за своите усещания; тук съм чужд човек, кой ще ми повярва? Всички ще кажат, че имам аберации и халюцинации. Току-виж ме взели за наркоман, както обикновено става.

Впоследствие ме обвиняваха, че съм избрал тактиката на охлюва или на щрауса; видите ли, ако веднага бях разказал за станалото, нямало да се стигне до общоизвестните бедни. Но който мисли така, много дълбоко се заблуждава. Може би щях да предпазя пребиваващите в хотела, обаче перипетиите в „Хилтън“ нямаха нищо общо с политическите събития в Костарикана.

По пътя към залата за конференции събрах куп местни вестници — такъв ми е навикът. Не че ги купувам навсякъде по света, но образованият човек винаги ще разбере нещо на испански.

В залата се запознах с дневния ред. Точка първа беше посветена на глобалната урбанистична катастрофа, втора — на екологичната, трета — на климатичната, четвърта — на енергетичната, а пета — на продоволствената, след което се предвиждаше почивка. Военната, технологичната и политическата катастрофа оставаха за следващия ден заедно с дискусиата на свободни теми.

Всеки докладчик разполагаше с четири минути, според мен много — имаше представени 198 доклада от 64 страни. За да се ускори темпото на заседанията, докладите трябваше да бъдат проучени предварително, а ораторът само произнасяше цифри — номерата на ключовите места от текста си. За да бъде възприета цялата премъдрост, ние включихме джобни магнетофони и микрокомпютри; тъкмо между тях след това трябваше да се разгърне основната дискусия.

Стенли Хейзълтън от САЩ изведнъж стресна залата, като избоботи:

— 4, 6, 11, откъдето следва 22; 5, 9 ерго — 22; 3, 7, 2, 11, от което пак се получава 22!

Някой стана и викна, че все пак 5 и може би 6, 18, 4. Хейзълтън моментално опроверга възражението, като разясни, че така или иначе — в крайна сметка е 22. Като погледнах в указателя на номерата към неговия доклад, разбрах, че 22 означава окончателна катастрофа. После японецът Хаякава разказа за разработения в неговата родина модел на дом на бъдещето — 800-етажна сграда с родилни клиники,

детски градини, училища, магазини, музеи, зоопаркове, театри, кинозалони и крематориуми; предвиждаха се подземни помещения за поставяне на погребални урни, телевизия с четиридесет канала, заведения за напиване и изтрезняване, нещо като гимнастически салони за групов секс (израз на напредничавите възгледи на проектантите), както и катакомби за антиконформистките субкултурни групи. Новост беше набелязаното в проекта ежедневно преселване на всяко семейство от едно жилище в друго — било по шахматния ход на пешката, било по хода на коня — за избягване на скуката и стресовите състояния. За всеки случай се предвиждаше тази сграда с обем 17 кубически километра, която започваше от дъното на океана и стигаше до стратосферата, да има собствен матримониален компютър садомазохистичен образец (според статистиката браковете на садисти с мазохистки и обратно са най-устойчиви, защото всеки партньор намира това, за което мечтае), както и център за терапия на самоубийствата. Хакаява, другият японски делегат, ни демонстрира макет на такъв дом в мащаб 1:10 000 със собствени запаси от кислород, но без запаси от вода и храни, тъй като сградата беше проектирана със затворен цикъл — всички отпадъци, дори предсмъртната пот и останалите телесни секрети, трябваше да се регенерират. Третият японец — Яхакава, прочете списък на деликатесите, синтезирани от отпадъците на въпросната сграда. Той включваше между другото: изкуствени банани, сладкиши с мед, скариди, стриди и дери синтетично вино, което въпреки неприятните асоциации не отстъпвало и на най-добрите шампански вина. Из залата заразасяха пробни дози в изящни бутилчици и пастети в опаковки от фолио, но футуролозите не бързаха да дегустират виното, а пастетите набутваха тихомълком под креслата; и аз постъпих така. Първоначалният план, съгласно който този дом, снабден с мощни витла, би могъл да лети и да служи за колективни екскурзии, бе отпаднал. Първо, защото се предлагаше като пробна серия да се изработят 900 милиона такива сгради, и второ — понеже подобни пътешествия биха били безпредметни. Дори ако обитателите използват едновременно хиляда изхода, те все едно никога нямаше да излязат всички, тъй като преди последният от тях да е напуснал сградата, вече ще са пораснали родените междувременно деца.

Изглежда японците бяха много доволни от своя проект. След тях думата взе Норман Юхас от делегацията на САЩ и предложи седем различни метода за преодоляване на демографския взрив: убеждаване чрез внушение, съдебна присъда, дееротизация, принудително безбрачие, онанизация, субординация, а за най-упоритите — кастрация. Според него всяка съпружеска двойка трябвало да моли за разрешение да има дете, като за целта положи и три изпита: по копулация, възпитание и безконфликтност. Нелегалното раждане на дете трябвало да се преследва, а виновниците за предумишлено и повторно раждане — да се наказват с доживотен затвор. Тъкмо към този доклад бяха приложени красивите проспекти и пачките купончета, които получихме сутринта заедно с конгресните материали. Хейзълтън и Юхас предлагаха нови видове професии, а именно: матримониален инвигилатор, поръчководач, разделяч и затисквач. Незабавно ни бе раздаден проект за нов наказателен кодекс, в който оплождането представляваше основното закононарушение с изключителна вреда за обществото. По време на раздаването се стигна до инцидент; от галерията за публиката някой хвърли на сцената коктейл „Молотов“. Скрытата в кулоарите „Бърза помощ“ веднага си свърши работата, а служителите по реда и чистотата бързо покриха изпочупените кресла и тленните останки на учените с огромен найлон, оцветен с весели и естетични орнаменти; явно организаторите бяха помислили за всичко.

В паузите между докладите се опитвах да чета местните вестници и макар едва-едва да разбирам испански, все пак научих, че правителството е съсредоточило в града танкови части, вдигнало е на крак цялата полиция и е обявило извънредно положение. Освен мен, изглежда, никой в залата не се досещаше какво става вън. В седем часа обявиха почивка, за да хапнем — разбира се, за своя сметка. На връщане към залата купих поредния извънреден брой на официоза „Насион“ и няколко броя от вечерните издания на екстремистката опозиция. Въпреки трудностите с испанския тези вестници ме изумиха — блажено-оптимистични размисли за любовта между хората, гарантираща всеобщо щастие, се редуваха с предупреждения за кървави репресии и други подобни свирепи заплахи от страна на екстремистите. Подобна шарения можеше да се обясни само с хипотезата, че част от журналистите бяха пили чешмяна вода, а

останалите — не. В печатния орган на десните естествено бяха пили по-малко вода — там сътрудниците имаха по-добро заплащане от опозиционерите и в работно време се освежаваха с по-скъпи напитки. Впрочем, макар и склонни, както знаем, към известен аскетизъм в името на висши лозунги и идеали, екстремистите утоляваха жаждата си с вода само в изключителни случаи. Още повече, че в Костарикана картсупиото — напитка от ферментирал сок на растението мелменоле — е невероятно евтино.

Тъкмо се бяхме отпуснали в меките кресла, а професор Дрингенбаум от Швейцария бе произнесъл първия индекс от своя доклад, отвън се дочуха приглушени взривове; основите на сградата се разтърсиха, задрънчаха стъклата на прозорците, но оптимистите крещяха, че това е само земетресение. По-скоро бях склонен да мисля, че някоя от опозиционните групировки, които обсаждаха хотела от самото начало на заседанията, е хвърлила в хола взривни снаряди. Но се разубедих поради много по-силния грохот и бучене. Сега вече можеше да се различи и специфичното стакато на картечните изстрели. Нямаше място за съмнение — в Костарикана започваха улични боеве.

Първи наскачаха журналистите — стрелбата им подежда като сигнал за пробуждане. Верни на професионалния си дълг, те изхвърчаха навън. Професор Дрингенбаум още се опитваше да продължи изказването си, написано Впрочем в твърде песимистичен тон. Той твърдеше, че следващата фаза на нашата цивилизация е канибализацията. Позова се на известната теория на американците, които бяха изчислили, че ако всичко на Земята продължи в същия дух, след четиристотин години човечеството ще заприлича на кълбо от сплетени човешки тела, увеличаващо се със скоростта на светлината. Нови взривове прекъснаха доклада.

Дезориентирани, футуролозите започнаха да излизат от залата. В хола те се смесиха с участниците в конгреса на издателите на освободена литература, които — ако се съдеше по външния им вид — бяха застигнати от началото на боевете в разгара на действия, доказващи пълното им равнодушие към заплахата от демографска катастрофа. Секретарките от издателска къща „А. Кнопф“ (не бих казал, че бяха неглиже — освен рисунки в стил „ъп“ върху голите им тела въобще нямаше нищо) носеха след тях портативни водни лули и наргилета, заредени с модната смес от ЛСД, марихуана, йохимбин и

опиум. Дочух, че представителите на освободената литература току-що били изгорили in effigie^[4] американския министър на пощите, защото бил заповядал на своите служби да унищожават листовките с призиви за масово кръвосмешение. Слезли в хола, участниците се държаха съвсем непристойно — най-вече с оглед сериозността на положението. Общественото приличие не нарушаваха само онези, които или бяха напълно изтощени, или се намираха в наркотичен транс. От хотелските кабинета се дочуваха писъците на опипваните телефонистки, а някакъв дебелак в леопардова кожа и с факел, напоен с хашиш, лудуваше между закачалките и атакуваше наред всички гардеробиерки. Служителите от рецепцията с мъка го успокоиха, след като повикаха на помощ портиерите. От полуетажа някой хвърляше върху главите ни купища цветни снимки, показващи какво може да направи един човек на друг човек под влияние на половия си нагон, и дори много повече от това. Когато навън се появиха първите танкове (те съвсем ясно се виждаха през прозорците), от асансьорите се изсипаха тълпи ужасени филуменисти и бунтари. Като настъпваха донесените от издателите и пръснати по пода пастети и закуски, новодошлите се щураха насам-натам. С рев на обезумял бивол през тълпата си пробиваше път брадатият антипапист, като повяляше с приклада на винтовката си всеки, който се изпречеше на пътя му. Със собствените си очи видях как той изскочи от хотела и тутакси откри огън по тичащите наоколо хора. Изглежда като на убеден идеолог на най-крайния екстремизъм му беше все едно по кого стреля.

Щом огромните стъкла на прозорците започнаха да се чупят с гръм и трясък, холът се превърна в същински ад, огласян от тревожни и похотливи викове. Опитах се да намеря познати журналисти, но като видях, че се измъкват навън, и аз последвах примера им — атмосферата в „Хилтън“ бе станала съвсем угнетяваща.

Няколко фоторепортери, приклекли зад бетонната ограда на паркинга под козирката на хотела, ентузиазирани снимаха напосоки, без да знаят защо — както винаги в подобни случаи, най-напред бяха подпалени колите с чужди регистрационни номера и всичко бе обвито в пламъци и кълба дим. Мовен от „Франс прес“, който се озова близо до мен, потриваше със задоволство ръце — беше наел кола от кантората „Херц“ и се смееше гръмогласно, гледайки пламналия

„Додж“. Повечето американски репортери не споделяха неговото веселие.

Забелязах как някакви хора — предимно бедно облечени старци — се опитваха да изгасят горящите автомобили, като носеха вода в кофички от близкия фонтан. Имаше върху какво да се позамисли човек. В далечината, в края на Авенида дел Салвасион и дел Ресурексион, неясно проблясваха полицейски каски, но площадът пред хотела и обкръжаващите го тревни площи с дебелостволни палми бяха безлюдни. С прегракнали гласове старчетата се пришпорваха взаимно за спасителната акция, макар че слабите им нозе се подкосяваха; този ентузиазъм ми се стори направо невероятен, но изведнъж си спомних за сутрешните преживявания и веднага споделих подозренията си с Мовен. Трещенето на картечниците, заглушавано от басовите акорди на взривовете, ни пречеше да се разберем; изразителното лице на французина издаваше пълно недоумение, но внезапно очите му блеснаха. „А-а-а! — изрева той, надмогвайки грохота. — Водата! Чешмяната вода, така ли? Велики Боже, за първи път в историята... криптохимиокрация!“. С тези думи той като попарен се завтече към хотела, за да грабне телефонната слушалка, разбира се; колкото и да бе странно, връзка все още имаше.

Продължавах да стоя пред входа, към мен се присъедини професор Тротелрайнер от групата на швейцарските футуролози и тъкмо тогава стана онова, което отдавна трябваше да се случи. Появи се разгърнат кордон въоръжени полицаи с черни каски, черни бронирани жилетки и противогазови маски; те обкръжиха целия комплекс на „Хилтън“, за да препречат пътя на човешката маса, която излизаше от парка, разположен между хотела и градския театър. Отрядите със специално предназначение нагласиха гранатометите и насочиха първите им залпове срещу тълпата. Взривовете се оказаха учудващо слаби, затова пък бяха придружени от облаци белезникав дим. „Сълзлив газ“ — помислих си, но хората, вместо да се разбягат или поне да вдигнат врява, явно бяха привлечени от тези изпарения, виковете бързо утихнаха, а вместо тях дочух нещо като литании и молитвени песнопения. Журналистите, които сновяха със своите камери и магнетофони между полицейския кордон и входа на хотела, не можеха да схванат какво става, но аз вече се бях досетил — несъмнено полицията бе употребила средства за химическо

омиротворяване под формата на аерозоли. Откъм Авенида дел... — не си спомням вече коя — се появи още една колона хора, на които тези гранати, неизвестно защо, не действаха, а може би само така ни се струваше; по-късно казаха, че колоната се придвижвала напред, за да се побратими с полицията, а не за да я разкъса на парчета, но кой ли можеше да се замисля за подобни тънкости в царящия хаос? Гранатометчиците произведоха залпове, след тях с характерно съскане и свистене се обадиха водните оръдия, накрая затрещяха картечни откоси и за миг въздухът закънтя. Работата стана съвсем сериозна, укрех се зад бетонната ограда на паркинга като в окоп и се озовах между Стентър и Хейнес от „Уошингтън пост“; с няколко думи ги осведомих за положението, а те, сърдити, че бях издал сензационната новина първо на репортера от „Франс прес“, изтичаха към хотела, но скоро се върнаха с разочаровани физиономии — връзката беше вече прекъсната. Стентър все пак успя да разпита офицера, който ръководеше отбраната на хотела, и научи, че след малко ще долетят самолети с блумби, т.е. с Бомби на Любовта към Ближния (БЛБ), затова ни наредиха да се махнем от площада, а полицаите като по заповед сложиха противогазите със специални адсорбенти. Раздадоха такива и на нас.

Професор Тротелрайнер, който се оказа специалист по психотропна фармакология, ме предупреди в никакъв случай да не използвам противогаза, понеже при голяма концентрация на аерозоли той губел защитните си свойства; тогава настъпвало явлението „скок“ на отровните вещества през адсорбента и за броени секунди човек можел да нагълта по-голяма доза, отколкото ако диша обкръжаващия го въздух. На въпросите ми той отговори, че единственото спасително средство е кислородният апарат. Затова отидохме до рецепцията на хотела, намерихме последния останал на поста си служител и по неговите указания открихме противопожарните помещения. Там не липсваха кислородни апарати система „Драгер“ със затворен цикъл. След като осигурихме безопасността си, излязохме с професора навън и то точно в момента, когато силното бучене на разсичания въздух възвести появата на първите самолети. Както е известно, „Хилтън“ бе *блумбардиран* по погрешка в самото начало на въздушната атака, а последиците бяха страхотни. *Блумбите* уцелиха само крайното крило на ниската част на сградата, където в наето специално за целта

помещение беше уредена изложба на Съюза на издателите на освободена литература, така че никой от гостите на хотела не пострада, но на охраняващата ни полиция не ѝ се размина. След миг пристъпите на любов към ближния придобиха масов характер в нейните редици. Пред очите ми полицаи, смъкнали противогазите, ридаеха със сълзи на разкаяние и коленичили молеха демонстрантите за прошка. Някои дори им пъхаха насила в ръцете своите дебели палки и настояваха онези добре да ги наложат, а след втората *блумбардировка*, когато концентрацията на аерозоли се увеличи значително, един през друг се хвърляха да гаят и целуват всеки срещнат.

Едва няколко седмици след трагедията стана възможно да се установи ходът на събитията, при това само частично. Още сутринта правителството решило да пресече в зародиш подготвения държавен преврат, като наредило да се вкарат във водонапорната кула около 700 килограма двуоглупин на благотворина и суперумилин с фелицитол. Подаването на вода към полицейските и войнишките казарми предвидливо било спряно. Но акцията пропаднала поради липса на грамотни специалисти — не бил предвиден „скокът на аерозолите през филтрите на маските“, а така също обстоятелството, че различните социални групи употребяват питейна вода в различни количества.

Духовното просветление на полицията се оказало особено тежък удар за властите поради факта, че бенигнаторите, както обясни професор Тротелрайнер, действат толкова по-силно, колкото в по-малка степен тяхната жертва е проявявала преди това естествено вродените си подбуди към добронамереност. Ето защо когато втората вълна самолети *разблумби* седалището на правителството, много от висшите полицейски и военни чиновници се самоубили, не можейки да понесат кошмарните терзания на съвестта си, свързани с дотогавашната политика. Ако се добави, че самият генерал Диас, преди да се застреля заповядал да се отключат затворите и да бъдат пуснати на свобода всички политически затворници, по-лесно ще може да се разбере необичайната ожесточеност на боевете, разгърнали се с настъпването на нощта. Тези събития обаче не засегнали отдалечените от столицата самолетни бази. Техните офицери имали свои инструкции, към които се придържали докрай, а укрилите се в херметичните бункери военни и полицейски наблюдатели, виждайки

какво става, решили накрая да прибегнат до последното средство, хвърлило целия Нунас в състояние на емоционално обезумяване. Ние в „Хилтън“ естествено не сме и подозирали за всичко това.

Малко преди единадесет часа вечерта в зоната на бойните действия, на площада и в съседните паркове се появили първите танкови части на армията. Било им заповядано да потиснат любовта към ближния, овладяла полицията, и те изпълнили заповедта, без да обръщат внимание на кръвта. Такава една облагодетворяваща граната се взривила на един метър от Алфонс Мовен; взривната вълна откъснала пръстите на лявата ръка и лявото ухо на нещастника. Той ме уверяваше, че отдавна смятал тази ръка за излишна, да не говорим за ухото, и ако пожелае, тутакси може да жертва и второто; дори извади джобно ножче, но аз деликатно го обезоръжих и го заведох в импровизирания превързочен пункт. Там за него се погрижиха секретарките на издателите на освободена литература, които плачеха неутешимо в резултат на химическото разкаяние. Не само че се бяха пооблекли, но и си бяха сложили нещо като фереджета, за да не вкарват никого в грях, а онези, които прекалено се бяха вживели в ролите си, се бяха остригали, горките, нула номер!

Като се връщах от превързочната, за беля се натъкнах на група издатели. Отначало не ги познах — вървяха, нахлузили конопени чували, превързани с въжета, които им служеха и за бичуване. Коленичили, те един през друг започнаха да ме молят да проявя милост и да им тегля хубав пердах заради деморализирането на обществото. Какво беше моето учудване, когато, вглеждайки се в тях по-отблизо, разпознах в тези каещи се сътрудниците на „Плейбой“ в пълен състав заедно с главния редактор! Той не ми даде да се измъкна — до такава степен го глождеше съвестта. Умолявах ме да ги удрям силно, понеже разбраха, че благодарение на кислородния апарат единствено аз мога да им свърша работа. В края на краищата, противно на волята си се съгласих да изпълня молбите им, само и само да ме оставят на мира. Ръката ми изтръпна, стана задушно в кислородния апарат, боях се, че няма да намеря друга пълна бутилка, когато тази свърши, а те, наредени на опашка, с нетърпение чакаха реда си. За да се отърва от тях, заповядах им да съберат закуп огромните цветни фотоси, които взривът на *блумбата* в страничното крило на „Хилтън“ беше разхвърлял из целия хол, превръщайки го в

Содом и Гомор, взети заедно. По мое нареждане те струпаха фотосите на огромна купчина пред входа на хотела и я подпалиха. За нещастие разположената в парка артилерия, схващайки нашата горяща клада като някакъв сигнал, откри масиран огън срещу нас. Побягнах, без много да му мисля, и в сутерена попаднах в прегръдките на мистър Харви Симуърт — писателя, на когото бе хрумнала идеята да преработва детски приказки в порнографски произведения (той беше авторът на „Червената шапчица — дълбокото гърло“, както и на „Али Баба и четиридесетте перверзни типа“), а след това бе натрупал състояние, преиначайки световната класика. Похватът му беше съвсем прост — допълваше всяко заглавие с думите „половият живот“ (например: „Половият живот на Снежанка и седемте джуджета“, „... Аладин с лампата“, „... Алиса в Страната на чудесата“, „... на Гъливер“ и т.н. до безкрай). Напразно се мъчех да му обясня, че не мога дори пръста си да помръдна. С ридание в гласа Симуърт ме молеше поне веднъж да го ритна. Нямахше какво да се прави — и този път отстъпих. Накрая така се изтощих физически, че с мъка се дотъртрих до противопожарното помещение, където за щастие намерих още няколко пълни кислородни бутилки. Там върху навит маркуч седеше професор Тротелрайнер, забил глава във футуроложките доклади, извънредно доволен, че най-после бе намерил малко свободно време в кариерата си на професионален участник в конгреси, за да почете. Междувременно *блумбардировката* продължаваше с пълна сила. За най-тежките случаи на поразяване с любов (особено зловещо изглеждаше пристъпът на всеобща нежност, протичащ с галтовни конвулсии) професор Тротелрайнер препоръчваше катаплазми и големи дози рициново масло, съчетани с промиване на стомаха.

В пресцентъра Стентър, Уули от „Хералд“, Шарки и фоторепортерът Кюнце, временно работещ за „Пари мач“, играеха карти, без да свалят противогазите — поради липса на телефонна връзка нищо друго не им оставаше. Тъкмо бях приседнал до тях, и в пресцентъра се втурна тичешком Джо Мисинджър, старейшината на американската журналистика, който викаше, че на полицаите са раздадени хапчета фуриазол за неутрализиране на бенигнаторите. Нямахше нужда да ни го повтаря — стремглаво се втурнахме към мазето, но скоро стана ясно, че слухът е лъжлив. Излязохме пред

хотела. Не без тъга открих, че му липсват няколко десетки етажа, а лавина от отломъци беше затрупала моя апартамент с всичко, което се намираще там. Заревото бе обхванало три четвърти от небосвода. Полицай с шлем, здравеняк на вид, тичаше след някакво момче и викаше: „Спри, за Бога, спри, та аз *те обичам!*“, но, изглежда, момчето не му вярваше.

Ставаше все по-тихо. Журналистите изгаряха от професионално любопитство, затова внимателно се приближихме към парка. Там при най-активно участие на тайната полиция се отслужваха черни, бели, розови и смесени литургии. Наблизо горчиво ридаше огромна тълпа, над нея стърчеше плакат с големи букви: „ОСКЪРБЯВАЙТЕ НИ — НИЕ СМЕ ПРОВОКАТОРИ!“. Съдейки по броя на разкаялите се юди, разходите на правителството за тяхната издръжка са били доста солидни и явно бяха се отразили отрицателно върху икономическото положение на Костарикана. Като се върнахме в „Хилтън“, видяхме пред него нова тълпа. Полицейските кучета вълча порода, преобразили се в санбернари, изнасяха от бара най-скъпите напитки и ги раздаваха безразборно на всички, а, в самия бар полицаите и бунтарите дружно пееха ту подривни, ту верноподанически песни. Надзърнах в мазето, но сцените на разкаяние, ласки и любовни излияния, които видях там, така ме отвратиха, че побързах да отида отново в противопожарното помещение, където се намираще професор Тротелрайнер. За мое учудване той също си бе намерил трима партньори и играеше с тях бридж. Доцент Кетцелкоатъл започна с коз асо и това така разгневи Тротелрайнер, че той скочи на крака. Докато го успокоявахме, на вратата се показа Шарки, за да съобщи, че е успял да хване по транзистора обръщението на генерал Акильо. Той предупреждавал, че ще потопи бунта в кръв с конвенционална бомбардировка на града. След кратко съвещание решихме да се оттеглим на най-долния, тоест канализационния етаж на „Хилтън“, разположен под бомбоубежищата. Понеже кухнята на хотела беше в развалини, нямаше какво да се яде; огладнелите бунтари, филуменисти и издатели се тъпчеха с шоколадчета, хранителни кремове и желета за засилване на потентността, които бяха намерили в опустелия *centra erotico*, разположен в ъгловото крило. Видях как за секунди се смени изразът на лицата им, щом възбуждащите афродизиаци се смесиха в кръвта им с бенигнаторите; за последиците от тази химическа ескалация беше

страшно дори да се помисли. Бях свидетел на побратимяване на футуролози с индианци ваксаджии, на обятия между тайни агенти и хотелски служители, на фратернизация между огромни тлъсти пльхове и котараци. Не стигаше това, ами полицейските кучета лижеха всички наред.

Уморих се от бавния ни вървеж — налагаше се да си пробиваме път през тълпата, при това вървах последен и носех половината от запаса кислородни бутилки. Гален, целуван по ръцете и краката, обожаван, задъхващ се от прегръдки и милувки, упорито си пробивах път напред, докато най-последно чух тържествуващия вик на Стентър — бе намерил входа към канала! С последни сили отместихме тежкия капак и един след друг се спуснахме в бетонния кладенец. Професор Тротелрайнер се подхлъзна на едно от стъпалата на желязната стълба. Помогнах му да запази равновесие и го запитах така ли си е представял този конгрес. В отговор той се опита да ми целуне ръка, което веднага събуди моите подозрения, и наистина — оказа се, че кислородният му апарат се бе разместил и той бе успял да се нагълта със зареден с доброта въздух. Незабавно приложихме физически мъчения, дишане на чист кислород и четене на глас на доклада на Хаякава (по идея на Хаулер). След като дойде на себе си, за което свидетелстваше серията сочни ругатни, професорът продължи придвижването си напред.

Скоро слабата светлина на фенерчето освети мазните петна върху черната на цвят водна повърхност на канала — видът ѝ много ни зарадва, понеже сега цели десет метра ни отделяха от повърхността на *блумбардирания* град. Но какво беше учудването ни, когато открихме, че някой се беше сетил преди нас за това убежище. Върху бетонната плоча бе се настанила в пълен състав дирекцията на „Хилтън“, предвидливите мениджъри си бяха донесли надуваеми фотьойли от хотелския басейн, транзистори, кашони с уиски и швепс, както и богато снабден студен бюфет. Понеже те също ползваха кислородни апарати, и дума не можеше да става, че ще поискат да си поделят с нас каквото и да било. Но застрашителният ни вид и численото превъзходство успяха да ги убедят. След като постигнахме отчасти принудително, но все пак разбирателство, се заловихме да поглъщаме омарите — с тази непредвидена в програмата вечеря приключи първият ден на конгреса по футурология.

* * *

Уморени от бурните събития, ние се приготвихме за сън в доста спартански условия — предстоеше ни да спим върху тесен бетонен тротоар със следи от канализационното му предназначение. Затова на преден план изскочи проблемът за честното разпределение на надуваемите фотьойли, с които се беше подsigурирала предвидливата дирекция на „Хилтън“. Те бяха шест, но за дванадесет души, защото шестчленното ръководство на хотела имаше намерение да сподели спалните места със своите секретарки, а ние — групата, предвождана от Стентър — бяхме двадесет души, в това число професорите Дрингенбаум, Хейзълтън и Тротелрайнер, журналисти и коментатори от телевизионната компания Си Би Ес, а също и двама присъединили се по пътя: никому неизвестен здравеняк с кожено яке и брич и малката Джо Колинс, лична сътрудничка на редактор от „Плейбой“. Стентър имаше намерение да се възползва от нейното химическо разкажание и, както дочух, още по пътя се договаряше с нея за правото пръв да публикува мемоарите ѝ. При повече от тридесет претенденти за шест фотьойла положението веднага стана напечено. Стояхме от двете страни на жадуваните спални места, гледайки се начумерено, което отчасти се дължеше на кислородните апарати. Някой предложи да ги свалим по сигнал всички едновременно. Ясно беше, че тогава, обладани от алтруизъм, бихме премахнали самия предмет на спора. Но никой не бързаше да осъществи това намерение. След дълги дебати стигнахме до компромис, като се съгласихме на жребий и сън на смени по три часа; за жребий послужиха красивите купончета за копулация, които някои от нас бяха запазили. На мен се падна да спя първа смяна с професор Тротелрайнер, много по-слаб и дори кокалест, отколкото бих искал, след като трябваше да споделям с него ложето (по-точно фотьойла) си. Втората смяна грубо прекъсна съня ни и започна да заема нашите затоплени места, а ние клекнахме до самия канал, с безпокойство проверявайки налягането на кислородните бутилки. Беше ясно, че кислородът ще свърши след няколко часа: перспективата да се окажем роби на добротата ни се струваше неизбежна и навяваше мрачни мисли. Знаейки, че вече съм вкусил от „блаженството“, колегите настойчиво ме разпитваха за моите впечатления. Уверих ги,

но без ентузиазъм, че не е чак толкова лошо. Налягаше ни сънливост; за да не паднем в канала, се завързахме кой с каквото може за железната стълбичка под капандурата. Неспокойната ми дрямка бе прекъсната от ехото на взрив — по-силен от всички предишни. Огледах се в полумрака (за икономия всички фенерчета освен едно бяха загасени). Върху брега на канала изпълзяваха грамадни дебели плъхове. Учудващо беше, че се движеха един след друг и на задни лапи. Ощипах се — не, това не бе сън. Събудих професор Тротелрайнер и му посочих странната гледка. Той явно се видя в чудо какво да мисли. Плъховете се движеха по двойки и изобщо не ни обръщаха внимание; във всеки случай поне нямаха намерение да ни лижат, което професорът сметна за благоприятен симптом — по всяка вероятност въздухът беше чист.

Внимателно свалихме кислородните апарати. Двамата репортери вдясно от мен спяха като заклани; плъховете продължаваха да се разхождат на задни лапи, а ние с професора се разкихахме — толкова силно щипане усетихме в носовете си. Първоначално реших, че кихавицата се дължи на канализационните миризми, докато не забелязах първите коренчета. Наведох се към собствените си крака. Нямаше грешка. Малко по-надолу от колената пусках коренчета, а нагоре ставах все по-зелен. Дори ръцете ми се покриха с цветни пъпки. Те бързо се разтваряха, наедряваха, макар и белезникави, каквито са обикновено растенията в мазетата. Усещах — още малко и ще цъфна, и ще вържа. Исках да питам Тротелрайнер как си обяснява явлението, но се наложи да повиша глас, толкова силно шумяха листата му. Спящите също приличаха на подстриган жив плет, обсипан с лилави и алени цветове. Плъховете скубеха листенцата, приглаждаха с лапи мустачките си и растяха. „След малко ще можем да ги яхнем“ — помислих си аз. Като дърво жадувах за слънчева светлина. Като че ли много отдалече се чуваха ритмични гърмежи, нещо се ронеше от стените, бучеше, ехото се разнасяше по коридорите; станах червеникав, после златистожълт и накрая от мен започнаха да капят листа. „Какво, няма вече есен — учудих се аз. — Толкова скоро?“.

Значи е време да се стягам за поход — изтръгнах корените си от земята и за всеки случай се ослушах. Точно така — чуваше се духовна музика! Оседланият плъх (изключителен екземпляр дори за породист състезателен кон) обърна глава и ме погледна с тъжните очи на

професор Тротелрайнер под провиснали клепащи. Сепнах се, обзет от внезапно съмнение: ако това е професорът във вид на плъх, не върви да го оседлавам, ако е само плъх с вида на професора, няма от какво да се стеснявам. Тръбата зовеше. Сkochих върху гърба на огромния плъх и паднах в канала. Вонящата вана ме отрезви. Разтреперан от отвращение и яд се измъкнах на тротоара. Плъховете се отместиха неохотно. Продължаваха да се разхождат на два крака. „Точно така — мина ми през ума, — халюциногени! И ако аз се смятам за дърво, защо те да не се смятат за хора?“. Слепешката търсех кислородния апарат — по-бързо да си го сложа! След като го напипах, надянах маската на лицето си, но въпреки това дишах с тревога — как можех да бъда сигурен истински апарат ли е това или само фантом?

В мазето изведнъж стана по-светло. Вдигнах глава и видях отворената капандура, а в нея — сержант от американската армия с протегнатата към мен ръка:

— По-бързо! — изрева той. — По-бързо!

— Какво, хеликоптерите ли пристигнаха? — scочих аз.

— Качвай се, не се бави! — припираше той.

Останалите също наскочаха. Покатерих се по стълбичката.

— Най-послед! — сумтеше под мен Стентър.

Навън беше светло от пожара. Огледах се наоколо — никакви хеликоптери, само неколцина войници с бойни шлемове и ремъци на парашутисти ни подаваха някакви раници.

— Какво е това? — с недоумение попитах аз.

— По-живо, по-живо! — пришпори ме сержантът.

Войниците започнаха да ми навличат една от раниците. „Халюцинация“ — казах си.

— Нищо подобно — обади се сержантът, — това е десантна екипировка, нашите индивидуални миниракети. Резервоарът на горивото е вътре. Хвани това — той ми пхна в ръката някаква ръчка, а застаналият зад мен войник ми затегна колана. — Хайде!

Сержантът ме шляпна по рамото и натисна някакво копче на раницата ми. Чу се рязко, продължително свистене; пара или може би бял дим, който напираше от отвора на раницата, обви краката ми и аз излетях във въздуха като перце.

— Няма да се справя с управлението! — извиках, издигайки се като свещ към черното небе, в което проблясваше страхотно зарево.

— Ще се справиш! Азимутът е по По-ляр-на-та звез-да! — викаше отдолу сержантът.

Погледнах нагам. Тъкмо прелитах над гигантска грамада развалини, която до неотдавна беше хотел „Хилтън“. Край нея се виждаше малка групичка хора, по-нататък като огромен пръстен се издигаха кървавочервените езици на пламъците; върху техния фон се появи кръгло петънце — с отворен чадър стартираше професор Тротелрайнер.

Опипах се, за да проверя здрави ли са ремъците. Раницата бълбукаше, бумтеше и свистеше, парата от отвора все по-силно ми обгаряше прасците; присвих крака докрай, но загубих устойчивост и почти се мятах из въздуха като голям бърмбар. После вероятно съм издърпал ръчката, с което съм променил посоката на газовата струя, защото внезапно преминах на хоризонтален курс. Беше ми доста приятно и щеше да бъде още по-хубаво, ако знаех поне накъде летя. Въртях ръчката и същевременно се опитвах да обгърна с поглед цялата околност под мен.

На фона на пожара чернееха назъбените руини на сградите. Видях светлосини, червени и зелени огнени нишки, които се издигаха към мен откъм земята, нещо свирна покрай ушите ми и разбрах, че по моя милост се стреля! Хайде, по-бързо, по-бързо! Натиснах ръчката. Раницата издаде хрипкав звук, изпухтя като повреден локомотив, обля с гореща пара краката ми и така ме тласна, че се превъртях и полетях в черното като катран пространство. Вятърът свиреше в ушите ми, усещах как от джобовете ми изпадат ножчето, портфейлът и други дреболии, опитах се да плонжирам след тях, но ги изгубих от погледа си. Бях съвсем сам под спокойните звезди и все така с шум, съскане и бучене продължавах да летя. Мъчех се да намеря Полярната звезда, за да коригирам курса; когато най-после успях, раницата сякаш изпусна последния си дъх и аз се понесох надолу с все по-голяма бързина. За щастие почти над земята — вече различавах през мъглата лентата на някакво шосе, силуетите на дървета, сивкави покриви — тя избълва още една порция пара, благодарение на което падането ми се забави и аз доста меко кацнах на тревата.

Някой лежеше недалеч в рова и стенеше. „Странно — помислих си аз, — дали това не е професорът?“. И наистина беше той. Помогнах му да стане. Той опипа цялото си тяло, като се оплакваше, че си е

загубил очилата. Иначе нищо му нямаше. Помоли да му помогна да си свали раницата, след което приклепна върху нея и измъкна от страничния ѝ джоб някакви стоманени тръбички и колело.

— А сега вашата...

От моята раница той също измъкна едно колело, измайстори нещо и викна:

— Хайде, качваме се! Да тръгваме!

— Какво е това? Накъде? — попитах все още зашеметен.

— Това е тандем. Към Вашингтон — лаконично отговори професорът с крак върху педала.

— Халюцинация! — не издържах аз.

— Ами! — възмути се Тротелрайнер. — Обикновена парашутна екипировка.

— Добре де, но откъде знаете всичко това? — запитах, намествайки се на задната седалка.

Професорът се отгласна и ние потеглихме — отначало по тревата, после по асфалта.

— Работа за USAF^[5] — извика той, като енергично въртеше педалите.

Доколкото си спомням, от Вашингтон ни дележа Перу и Мексико, да не говорим за Панама.

— С велосипед няма да стигнем! — завиках срещу вятъра.

— Само до сборния пункт! — отвърна професорът.

Нима не беше обикновен футуролог, за какъвто се бе представял? В каква ли история се забърквах... И какво ще търся във Вашингтон? Натиснах спирачката.

— Какво правите? Въртете педалите! — смъмри ме строго Тротелрайнер, приведен над кормилото.

— Не! Спираме. Слизам! — решително възразих аз.

Тандемът залитна встрани и забави ход. Професорът, опрял крак в земята, ми показа с подигравателен жест обкръжаващия ни мрак.

— Както искате. Бог да ви е на помощ! И потегли.

— Благодаря за грижите! — подвикнах, загледан след него, червената светлинка на задния отражател изчезна в тъмнината и аз, напълно объркан, седнах до пътеуказателя, за да обмисля положението си. Нещо ме бодеше над коляното. Машинално протегнах ръка, напипах някакви клонки и започнах да ги кърша. Заболя ме. „Ако това

са *мои* израстъци — рекох си, — то без съмнение все още халюцинирам!“. Тъкмо се наведох да проверя и нещо ме заслепи. Откъм завоя блеснаха сребърни фарове, огромна сянка на кола спря наблизо, отвори се врата. На арматурното табло светеха зелени, златисти и сини сигнални лампички, в матовата светлина се виждаха женски нозе в найлонови чорапи и обувчици от змийска кожа, застинали върху педалите. Тъмно лице с яркочервени устни се наведе към мен, брилянтите върху пръстите, които държаха волана, проблеснаха.

— Да ви откарам ли?

Качих се. Бях толкова учуден, че дори забравих за своите клонки. Незабележимо прокарах длан по краката си — сториха ми се магарешки бодли.

— Какво, вече? — разнесе се нисък чувствен глас.

— Какво „вече“? — смутено попитах аз.

Жената присви рамене. Мощният автомобил потегли рязко, тя натисна някакъв бутон — стана тъмно, а пред нас се носеше осветената част от пътното платно; изпод таблото се чу ведро мелодия. „Странно — размишлявах трескаво. — Нещо не е наред. Нито ръка, нито крак. Е, вярно, не бяха клонки, а магарешки бодли, но все пак, все пак!“

Вгледах се по-внимателно в непознатата. Несъмнено беше прекрасна със своята съблазнителна, демонична и същевременно нежна красота. Но вместо пола имаше някакви пера. Щраусови? Или халюцинирах?... От друга страна, сегашната женска мода... Чудех се какво да мисля. Шосето беше безлюдно; летяхме така, че стрелката на скоростомера стигаше почти до края на скалата. Изведнъж нечия ръка се заби отзад в косата ми. Изтръпнах. Пръсти с остри нокти ме дращеха по тила — по-скоро закачливо, отколкото болезнено.

— Кой е? Какво става? — опитах се да се освободя. Но не можех да помръдна главата си. — Пуснете ме, моля ви!

Отпред се показаха светлини, някаква голяма къща, пътната настилка изхрущя под гумите, колата направи остър завой, залепи се до бордюра и спря.

Ръката, която все още, ме държеше за косата, бе на друга жена, облечена в черно — бледа, стройна, с тъмни очила. Вратата на колата се отвори.

— Къде сме? — попитах.

Те се наведоха мълчаливо към мен — първата започна да ме избутва от колата, а втората, застанала вече на тротоара, ме дърпаше навън. Измъкнах се. В къщата цареше веселие, чувах музика и пиански викове; осветяван от прозореца, фонтанът се обагреше ту в жълто, ту в пурпурно. Моите спътнички ме хванаха здраво под ръка.

— Но аз нямам време — промърморих.

Не обърнаха никакво внимание на думите ми. Черната се наведе, усетих горещия ѝ дъх в ухото си:

— Ху!

— Моля?

Бяхме вече пред входната врата, когато те пригнаха да се смеят — тоест не просто се смееха, а ми се присмиваха. Всичко в тях ме отблъскваше, при това те все повече се смаяваха. Присядаха? Не — краката им се покриваха с пера. „Аха — казах си с облекчение, — все пак халюцинация!“.

— Каква ти халюцинация, тутльо! — разсмя се непознатата с очилата. Вдигна обшитата с черни бисери чантичка и ме фрасна по темето. Изкрещях от болка.

— Я го вижте този халюцинат! — викна другата.

Страшен удар се стовари на същото място. Паднах, прикрил с ръце главата си. С чадър в ръка над мен се бе навел професор Тротелрайнер. Лежах на тротоара до канала. Плъховете продължаваха да се движат по двойки.

— Къде, къде ви боли? — настойчиво попита професорът. — Тук?

— Не, тук... — посочих му подутото си теме.

Той хвана чадъра за горния край и ме халоса по болното място.

— Помощ! — извиках аз. — Моля ви, престанете! Защо...

— Точно в това е спасението! — безжалостно отговори футурологът. — За съжаление, нямам под ръка друга противоотрова!

— Поне не с дръжката, за Бога!

— Така е по-сигурно.

Той ме удари още веднъж, извърна се и повика някого. Затворих очи. Главата ме болеше непоносимо. Нещо ме разтърси — професорът и мъжагата с коженото яке подхванаха мишниците и колената ми и ме понесоха нанякъде.

— Къде? — закрещях аз.

От вибрацията таван се ронеха камъчета, усещах, че моите носачи стъпват по някаква тънка дъска или мостче, и треперех да не се подхлъзнат.

— Накъде сте ме понесли? — тихо попитах аз.

Никой не отговори. Във въздуха се носеше непрестанно бучене. Стана светло от пожара; ние бяхме вече на повърхността, някакви униформени хващаха един след друг всички, които се измъкваха от канализационния отвор, и твърде грубо ги хвърляха през отворените врати — мернаха ми се огромни, покрити с лак бели букви „USArmy Copter 1 109 849“ и се строполих на носилката. Професор Тротелрайнер подаде главата си в хеликоптера.

— Извинявайте, Тихи! — крещеше той. — Хиляди извинения! Необходимо беше!

Човекът зад него му издърпа чадъра, два пъти на кръст цапардоса професора по темето и така го блъсна, че футурологът със стон падна между нас. Междувременно перките се раздвижиха, моторите забръмчаха и хеликоптерът величествено се издигна във въздуха. Професорът се намести до моята носилка, като внимателно разтриваше темето си. Не мога да не призная — въпреки че разбирах самарянството на неговото поведение, със задоволство наблюдавах как му израства грамадна цицина.

— Къде отиваме?

— На конгрес — отвърна Тротелрайнер, като все още се мръщеше от болка.

— Тоест... как така на конгрес? Нали конгресът свърши?

— Намеса на Вашингтон — лаконично обясни той. — Ще продължим заседанията.

— Къде?

— В Бъркли.

— В университета?

— Да. Може би имате някакъв нож или поне джобно ножче?

— Не.

Хеликоптерът се затресе. Пламъци сякаш разпориха кабината и ние изхвърчахме от нея в безкрайната тъмнина. После дълго се мъчих. Струваше ми се, че чувам стенещи гласове на сирени, някой разреза облеклото ми с нож, на няколко пъти губех съзнание и отново идвах на

себе си. Тресеше ме треската и лошият път — над главата си виждах матовобелия таван на линейка. До мен лежеше нещо продълговато, което приличаше на бинтована мумия; по привързания към нея чадър познах професор Тротелрайнер. „Жив съм — мина ми през ума. — Все пак сме се разминали със смъртта. Какво щастие.“ Изведнъж колата се наклони с пронизителен писък на гумите, преобърна се, ламарината на каросерията се разцепи с гръм и трясък и пламна. „Какво, пак ли?“ — проблесна мимолетна мисъл, преди да потъна в безсъзнание. Когато отворих очи, видях над себе си стъклен купол; някакви хора в бели халати, с маски на лицата и с ръце, вдигнати в благославящ жест, си говореха полушепнешком.

— Да, това беше Тихи — дочух аз. — Тук, в буркана. Не, не, само мозъка. Останалото за нищо не става. Давайте му засега наркоза.

Обвит с памук никелов диск ми отнемаше възможността да се огледам наоколо. Исках да изкреця, да викам за помощ, но като се нагълтах с парещия газ, потънах в небитието. Когато дойдох на себе си, не можех да отворя очи, не бях в състояние да помръдна нито ръка, нито крак, досущ като парализиран. И все пак не прекратих тези опити, независимо от болките по цялото тяло.

— Успокойте се! Не се движете, моля ви! — чух приятен мелодичен глас.

— А? Къде съм? Какво ми е... — промълвих. Усещах, че и устата, и лицето ми са съвсем чужди.

— В санаториум сте. Всичко е наред. Бъдете спокоен. Сега ще ви нахраним...

„Та аз нямам с какво...“ — исках да отговоря. Дочу се подрънкване на ножица. Марлята падаше на големи късове от моето ново лице. Стана по-светло. Двама високи санитарни внимателно, но здраво ме хванаха под мишниците и ме изправиха на крака. Учудих се на ръста им. Сложиха ме да седна в инвалидна количка. Пред мен изпускате пара апетитен наглед бульон. Машинално посегнах за лъжица и забелязах, че взелата я ръка е малка и черна като абаносово дърво. Доближих я до очите си. Съдейки по факта, че я движех съвсем свободно, можех да направя заключението — ръката беше моя. Но колко се е променила! В желанието си да разбере каква е работата аз се приповдигнах и неволно погледнах към огледалото на отсрещната стена. В него се отразяваше инвалидна количка с млада хубавичка

негърка в пижама, цялата бинтована, с изумен израз на лицето. Докоснах носа си. Отражението в огледалото направи същото. Тогава заопипвах лицето си, врата, стигнах до бюста и уплашено извиках — с чужд, тънък гласец:

— Боже, мили!

Медицинската сестра смъмри някого, че не е закрил огледалото. След това се обърна към мен:

— Вие сте Ийон Тихи, нали?

— Ами да. Тоест — да! Да!!! Но какво означава това? Ей онова момиче, негърката?

— Трансплантация. Нямахме друг изход. Ставаше дума за спасяването ви, за спасяването на вашия живот, тоест на вашия мозък! — Сестрата говореше отривисто, но достатъчно ясно, като ме държеше за ръцете.

Затворих очи. После отново ги отворих. Прилоша ми. Влезе някакъв хирург, лицето му изразяваше безкрайно възмущение.

— Какво е това безобразие! — ревна той. — Само шок му липсва!

— Вече е в шок! — съобщи сестрата. — Симсън е виновен, господин професоре. Няколко пъти му казвах да закрие огледалото!

— В шок ли е? Какво чакате тогава? В операционната! — заповяда професорът.

— Не! Стига вече! — изкрещях аз.

Никой не обърна внимание на момичешките ми писъци. Бяло платно покри очите и лицето ми. Направих опит да се измъкна — напразно. Чувах и усещах как гумените колелца на леглото се плъзгат по плочките на пода. Разнесе се ужасен взрив и трясък на счупени стъкла. Пламъци и гърмежи изпълниха болничния коридор.

— Бунт! Бунт! — дереше се някой, стъклата скърцаха под обувките на бягащите хора, исках да се освободя от притесняващото ме платно, но не можех. Усетих силна болка в хълбока и загубих съзнание.

Дойдох на себе си, потънал в някакъв кисел. Беше червен на цвят и недостатъчно сладък. Лежах по корем, отгоре ме притискаше нещо голямо и доста меко. Отместих го. Оказа се дюшек. Остри парчета от тухла болезнено се впиваха в колената ми и в кожата на дланите. Като плюех семките на ягодките от кисела и някакви песъчинки, аз се

надигнах. Болничната стая бе като след бомбена експлозия. Дограмата беше изкъртена, тук-тамہ блестяха оцелели парчета стъкло. Мрежата на преобърнатия креват беше покрита със сажди. До себе си видях оплескан с кисел голям лист хартия. Взех и зачетох...

„Скъпи пациенти (име, фамилно име)! Намираш се понастоящем в експерименталната клиника на нашия щат. Операцията, спасила твоя живот, беше сериозна, много сериозна (ненужното се зачертава). Нашите най-добри хирурзи, като се базираха върху последните постижения на медицината, ти направиха една, две, три, четири, пет, шест, седем, осем, девет, десет операции (ненужното се зачертава). За твое добро те бяха принудени да заменят отделни части от твоя организъм с органи, взети от други лица, в съответствие с федералния закон, одобрен от Конгреса и Сената («Законодат. вестн.», публ. №1989/0001/89/1). Приятелското напътствие, което четеш в момента, ще ти помогне да се адаптираш по-лесно към новите условия на живот. Ние те спасихме, но ни се наложи да оперираме твоите ръце, крака, плешки, череп, врат, корем, бъбреци, черен дроб, други органи (ненужното се зачертава). За съдбата на горепосочените тленни останки можеш да бъдеш напълно спокоен — погрижихме се за тях, както повелява твоята религия, и съгласно нейните традиции извършихме обряда на погребение, кремиране, мумифициране, разпръсване на праха по вятъра, напълване на урна, освещаване, изхърляне на боклука (ненужното се зачертава). Новият облик, в който оттук нататък ти предстои да водиш щастлив и здравословен живот, в известен смисъл може да представлява изненада за тебе, но ние те уверяваме, че както останалите наши мили пациенти, и ти бързо ще свикнеш с него. Допълнихме твоя организъм с най-добрите, пълноценните, в задоволително състояние (ненужното се зачертава) органи, с които разполагаме в момента. Гарантираме доброто им функциониране в

продължение на една година, шест месеца, тримесечие, три седмици, шест дена (ненужното се зачертава). Трябва да разбереш, че...“.

Тук текстът прекъсваше. Едва сега забелязах, че отгоре някой беше изписал с печатни букви „ИЙОН ТИХИ. Опер. 6, 7 и 8. КОМПЛЕКТ“. Хартията в ръцете ми затрепери. Боже мой, какво ли е останало от мен? Не се осмелявах да погледна дори собствения си пръст. Външната страна на дланта ми беше обрасла с дебели червеникави косъмчета. Втресе ме. Станах, като се опирах на стената; виеше ми се свят. Добре, че поне бюст нямах. Беше тихо. Навън чуруликаше някаква птичка. Намерила време да чурулика! КОМПЛЕКТ. Какво значи КОМПЛЕКТ? Кой съм аз? Ийон Тихи. В това бях сигурен. Следователно? Отначало опипах краката. И двата бяха налице, само че криви — хиксообразни. Коремът — прекалено голям. Пръстът ми потъна в пъпа като в кладенец. Дебели пластове мазнина... бррр! Какво се е случило с мен? Аха, хеликоптерът. Свалили са го. „Бърза помощ“. Мина, а може би граната. После аз — онази малка негърка, след това бунтът в коридора, пак гранати? Излиза, че нея също, бедничката?... И отново... Но какво означават тези развалини и боклуци?

— Ей! — извиках аз. — Има ли някой тук?

Стъписах се. Притежавах великолепен глас — истински оперен бас, чак ехо се разнесе из стаята. Много ми се искаше да се погледна в огледалото, но ме беше страх. Доближих ръка до бузата си. Милостиви Боже! Дебели, сплъстени косми... Като наведох малко глава видях рошава, дори рунтава червеникава брада, която покриваше пижамата до средата на гърдите. Ахенобарбус! Червенобрад! Е, мога да се обръсна... Погледнах към терасата. Птичката продължаваше да чурулика — кретенка. Тополи, смокинови дървета, храсти — какво е това? Градина. На щатската болница?... На пейката седеше някой, навил крачолите на пижамата си, и се печеше на слънце.

— Ало! — извиках аз.

Той се обърна. Видях до болка познато лице. Замигах. Та това е моето... това съм аз самият! С три скока се озовах навън. Дишайки

тежко, се вглеждах в собствения си облик. Нямахте съмнение — той бях аз!

— Защо сте се вторачили така в мен? — обади се онзи колебливо с моя глас.

— Какво означава „в мен“ — промълвих с мъка. — Кой сте вие? Кой ви е дал правото...

— Аха! Вие сте!

Той стана.

— Аз съм професор Тротелрайнер.

— Но защо... за Бога, защо... кой...

— Нямам никакво участие — сериозно каза професорът. Моите устни трепнаха. — Нахлуха онези, как ги казваха — йипитата. Бунтарите. Гранатата... Сметнаха, че състоянието ви е безнадеждно, моето също. Лежах до вас, в съседната болнична стая.

— Как така „безнадеждно“! — изкикотих се аз. — Нали виждам... да не съм сляп! Как можяхте!

— Кълна ви се, бях в безсъзнание! Доктор Фишер, главният хирург, всичко ми обясни: отначало взимали добре запазени органи и тела, а когато дошъл моят ред, останали само отпадъци, затова...

— Как смееете! Не стига, че сте си присвоили моето тяло, а отгоре на всичко се подигравате с него!

— Не се подигравам, само повтарям думите на доктор Фишер! Отначало това — забодете пръст в гърдите си — го сметнали за непригодно, но после, поради липса на по-добро, решили да го реанимират. По това време вече сте били трансплантиран...

— Аз? Трансплантиран...

— Ами да. Вашият мозък.

— Но кой е този? Тоест кой е бил? — посочих себе си.

— Един от онези бунтари. Някакъв техен главатар. Не умее да борави с взривното устройство и бил улучен от шрапнел в главата, така чух. И ето... — Тротелрайнер повдигна моите рамене.

Призля ми. В това тяло се чувствах отвратително, не знаех как да се отнасям с него. Гадеше ми се от него. Дебели квадратни нокти — и ни най-малки признаци на интелигентност.

— Какво по-нататък? — прошепнах аз, сядайки до професора. Краката ми бяха омекнали. — Да имате огледалце?

Той извади от джоба си. Бързо го сграбчих и съзрях огромно насинено око, гърбест нос, гнили зъби, двойна брадичка. Долната част на лицето тънеше в червеникавата брада. Връщайки огледалцето, забелязах, че професорът отново протегна крака срещу слънцето. Искаше ми се да го предупредя, че кожата ми е извънредно чувствителна, но стиснах устни. Ще изгори до мехури — негова си работа; сега поне тази грижа не е моя.

— Накъде да вървя? — запитах с разстроен глас.

Тротелрайнер се оживи. Неговите (неговите?!) умни очи със съчувствие се спряха на моето (моето?!) лице.

— Не ви съветвам да ходите където и да било! Оня тип е търсен от щатската полиция и ФБР заради серия атентати. На всеки ъгъл има обяви за издирване, заповядано е да се стреля без предупреждение!

Изтръпнах. Само това ми липсваше. Боже мой, все пак всичко сигурно е халюцинация...

— Хайде и вие сега! — живо възрази Тротелрайнер. — Действителност, драги, истинска действителност!

— Защо болницата е безлюдна?

— Не знаете ли? А, вярно, нали бяхте в безсъзнание... Има стачка.

— На лекарите?

— Да. На целия персонал. Екстремистите отвлякоха доктор Фишер. В замяна държат да им бъдете предаден вие.

— Да бъда предаден аз!

— Ами да, нали не знаят, че вие, така да се каже, вече не сте вие, а Ийон Тихи...

Главата ме цепеше.

— Ще се самоубия! — заявих с прегракнал глас.

— Не ви съветвам. Искате отново да ви трансплантират, така ли? Размишлявах трескаво: как да разбере това халюцинация ли е, или не.

— Ами ако... — казах аз, ставайки.

— Какво?

— Ако се представя за вас? Какво ще кажете?

— За... кого? Да не сте полудели?

Измерих го с поглед, стегнах се, скочих и... паднах в канала. Едва не се задавих от черната воняща тиня, но какво облекчение

изпитах! Излязох на брега; имаше по-малко плъхове — изглежда, бяха се разбягали. Останали бяха само четири. Играеха бридж до краката на потъналия в здрав сън Тротелрайнер, с неговите карти. Ужасих се. Дори ако се вземе под внимание небивалата концентрация на халюциногени, възможно ли е плъховете наистина да играят бридж? Надзърнах в картите на най-дебелия от тях. Хвърляше ги без всякакъв ред. Какъв ти бридж! Нищо подобно... Въздъгнах облекчено.

За всеки случай, твърдо реших да не се отделям нито крачка от канала — другите варианти за спасение вече бяха ми омръзнали, поне в близко бъдеще. Отначало нека дадат гаранции, иначе пак Бог знае какво ще ми се привиди. Опипах лицето си. Нито брада, нито кислороден апарат. Къде бе изчезнал пък той?

— Ако става дума за мен — произнесе професор Тротелрайнер, без да отваря очи, — аз съм порядъчно момиче и се надявам, че ще се държите прилично.

Доближи ръка до ухото си, сякаш внимателно се вслушваше в отговора, след което добави:

— Не, това не е уловка от моя страна, не е демонстрация на мнима невинност с цел да се разпали вашето преситено сладострастие, а чиста истина. Не ме докосвайте, иначе ще бъда принудена да сложа край на живота си.

„Аха — казах си, май че и този трябва да се изкъпе в канала!“

След като се поуспокоих, продължих да слушам — халюцинациите на професора според мен доказваха, че поне съм в пълно съзнание.

— Мога да попея, защо да не попея — произнесе междувременно той. — Една скромна песничка с нищо не задължава. Ще ми акомпанирате ли?

Може би просто говореше насън; но в такъв случай отново нещо не бе ясно. Да го възседна за проба? Можех да скоча в канала и без неговото посредничество.

— Днес гласът ми е спаднал. Пък и мама ме чака. Не ме изпращайте! — категорично заяви Тротелрайнер.

Станах и осветих наоколо с фенерчето. Плъховете бяха изчезнали. Група швейцарски футуролози хъркаха дълбоко покрай самата стена. До тях в надуваеми фотьойли лежах репортерите, смесени с администрацията на „Хилтън“. Наоколо се търкаляха

оглозгани пилешки кокали и кутии от бира. „Ако това е халюцинация, то тя е твърде реалистична“ — казах си аз. И все пак ми се искаше да се убедя в обратното. Наистина, по-добре е да се върна в окончателната, безвъзвратната действителност. Интересно, какво ставаше там горе сега?

Взривовете от бомбите, или *блумбите*, бяха редки и приглушени. Някъде наблизо се чу силен плясък. Върху черната вода на канала се показа изкривеното лице на Тротелрайнер. Подадох му ръка. Той излезе на брега и се отърси от тинята.

— Сънувах идиотски сън...

— Момински, нали? — без да искам казах аз.

— По дяволите! Значи все още халюцинирам?!

— Защо мислите така?

— Само при халюцинация другите знаят какво виждаме насън.

— Вие просто говорехте насън — обясних аз. — Професоре, нали сте специалист по тази част, няма ли сигурен начин да се различи реалността от халюцинацията?

— Винаги нося със себе си отрезвин. Наистина опаковката се е овлажнила, но хапчетата са цели. Прекъсва всякакви състояния на умопомрачение, а така също транс, призрачни и кошмарни видения. Искате ли?

— Възможно е вашият препарат да действа — ухилих се аз, — но едва ли действа *илюзията* за него.

— Ако халюцинираме, ще дойдем на себе си; ако ли не, абсолютно нищо няма да се случи — увери ме професорът и сложи в устата си бледорозовата таблетка.

Аз също извадих хапче от мократа торбичка, която той ми подаде. Търкулна се по езика чак до гърлото.

Над нас хлопна капакът на капандурата и една глава в парашутен шлем изрева:

— Бързо нагоре! Хайде, бързо, ставай!

— Хеликоптери или миниракети? — многозначително попитах аз. — Що се отнася до мен, господин сержант, махайте се оттук!

И седнах до стената със скръстени ръце.

— Да не е полудял? — делово запита сержантът професора, който вече се катереше по стълбичката. Наоколо се разшаваха. Стентър се опита да ме повдигне, но аз отблъснах ръката му.

— Тук ли предпочитате да останете? Моля...

— Не, не така: „Бог да ви е на помощ!“ — поправих го аз.

Един след друг те изчезваха през отворената капандура на канала; виждах огнени отблясъци, чувах заповеди, по приглушеното свистене се досещах, че пускат поредната летяща раница. „Странно — мислех си. — Какво ли означава това? Да не би да халюцинирам *место тях!* Per rrosuga^[6]? И какво, да стърча тук до Страшния съд?“

Въпреки това не помръднах. Капакът се затвори с трясък, останах сам. Отразявайки се от тавана, светлината на фенерчето, забравено върху бетона, слабо осветяваше наоколо. Минаха два плъха с преплетени опашки. „Това означава нещо — казах си аз, — но все пак по-добре ще е да не се задълбочавам.“

Откъм канала се дочуха плясъци. „Аха-аха — промърморих под носа си, — чий ли ред е сега?“ Лепкавата повърхност на водата се разтвори — показаха се лъскавочерните силуети на петима водолази с очила, кислородни апарати и оръжие в ръце. Един след друг те се качиха на тротоара и се насочиха към моя милост, като шляпаха ужасяващо с жабешките плавници на краката си.

— Habla usted espanol^[7]? — обърна се към мен първият от тях, след като свали маската от главата си. Беше мургав и с мустачки.

— Не — отвърнах. — Но вие сигурно говорите английски, нали?

— Някакъв нахален гринго — подметна мустакатият на втория.

Като по заповед всички свалиха маските и ме взеха на мушка.

— Да вляза ли в канала? — запитах с готовност.

— До стената! Горے ръцете, по-високо!

Дулото опря в ребрата ми. Отбелязах наум, че халюцинацията беше доста точна — дори автоматите им бяха завити в полиетилен, за да не се овлажнят.

— Тук е имало и други — каза мустакатият на якия brunet, който се опитваше да запали цигара. Изглежда беше най-главният между тях. Осветиха цялото ни свърталище и започнаха да ритат шумно опразнените консервени кутии и да преобръщат надуваемите фотьойли; накрая офицерът запита:

— Оръжие?

— Претърсих го, господин капитан. Няма.

— Може ли да си сваля ръцете? — попитах аз, опрян все така на стената. — Изтръгнаха вече.

— Ъхъ — кимна офицерът, изпусвайки дим през ноздрите си. — Не! Чакай! — добави внезапно.

Приблужи към мен, като поклащаше бедра. На — колана му висеше цяла връзка златни пръстени. „Безкрайно реалистично“ — помислих си аз.

— Къде са останалите — запита той.

— Мен ли питате? Изхалюцинираха през капандурата. Та вие го знаете.

— Ненормален е, господин капитан. По-добре да не се мъчи — каза мустакатият и свали предпазителя, без да маха полиетиленовата обвивка.

— Не така — спря го офицерът. — Ще пробиеш полиетилена, глупако, и къде ще намериш друг? С нож.

— Разрешете да се намеся, все пак бих предпочел куршум — казах аз, като свалих малко ръцете си.

— Кой има нож?

Започнаха да търсят. „Разбира се, няма да имат нож! — разсъждавах трескаво. — Иначе всичко ще свърши много бързо.“ Офицерът хвърли угарката на бетонния тротоар и я загаси с края на плавника, изплю се и заповяда:

— Убийте го. Да тръгваме.

— Да, много ви моля! — бързо се съгласих аз.

Заинтригувани, те приближиха към мен.

— За оня свят ли си се разбързал, гринго? Я го вижте, прасето, как си го проси! Да му отрежем само пръстите и носа, а? — подхвърляха си един през друг.

— Не, не! Моля ви, веднага, господа! Безмилостно, смело! — насърчавах ги аз.

— Под водата! — изкомандва офицерът.

Те отново си сложиха маските, капитанът откопча външния си колан, извади от вътрешния джоб плосък револвер, духна в цевта, подхвърли оръжието като каубой в лош филм и стреля в гърба ми. Нетърпима болка прониза гърдния ми кош. Започнах да се свличам по стената; той ме сграбчи отзад за врата, обърна ме с лице нагоре и стреля пак толкова отблизо, че огънчето на изстрела ме ослепи. Не чух гърмежа, понеже загубих съзнание. После настъпи пълна тъмнина, дълго време се задъхвах, нещо ме дърпаше и подхвърляше. „Дано не е

линейка, или хеликоптер“ — мислех си; обкръжаващият ме мрак стана още по-плътен, накрая и тази тъмнина се стопи, та съвсем нищо не остана.

Когато отворих очи, разбрах, че седя на чисто застлано легло, в стая с малък прозорец, чиито стъкла бяха боядисани с бял лак; гледах към вратата, сякаш очаквах някого. Понятие нямах къде се намирам и как съм се озовал тук. Краката ми бяха обути с плоски чехли, а аз бях в раирана пижама. „Добре поне, че става нещо ново — мина ми през ума, — макар да не се очертава нищо особено.“ Вратата се отвори. Обкръжен от млади хора в престилки, влезе набит брадат мъж с очила в златни рамки, чиято прошарена коса стърчеше като на таралеж. В ръката си държеше гумено чукче.

— Интересен случай — каза той. — Много интересен, колеги. Преди четири месеца този пациент е получил отравяне с доста голяма доза халюциногени. Действието им отдавна е престанало, но той не може да повярва и продължава да смята всичко наоколо за халюцинация. В своята аберация стигнал дотам, че сам молел войниците на генерал Диас, които се измъквали по каналите от завзетия дворец, да го разстрелят, защото се надявал, че смъртта ще се окаже всъщност пробуждане от илюзиите. Успяхме да го спасим благодарение на три много сложни операции — от сърдечните камери извадихме два куршума, а той продължаваше да халюцинира.

— Да не е шизофреник? — чу се тънкото гласче на нисичка студентка, която не можеше да се промуши през обръча от свои колеги и се повдигна на пръсти зад гърбовете им, за да ме види.

— Не. Това е разновидност на реактивна психоза, без съмнение свързана с прилагането на онези фатални средства. Съвсем безнадежден случай. Толкова безнадежден, че решихме да подложим пациента на витрификация.

— Наистина ли? Господин професоре! — студентката не можеше да си намери място от любопитство.

— Да. Както ви е известно, безнадеждните случаи вече могат да бъдат замразявани в течен азот за период от 40 до 70 години. Пациентът се вкарва в херметичен контейнер — подобен на камерата на Дювър, прилага се подробна история на болестта; в зависимост от новите открития и прогреса на медицината, в подземията, където се

съхраняват замразените, се извършва инвентаризация и всеки, на когото вече може да се помогне, се възкресява.

— Кажете, съгласен ли сте да ви замразят? — попита студентката, като подаде глава между двама високи нейни колеги. Очите ѝ горяха от научна любознателност.

— С привидения не разговарям — отсякох аз. — Мога да кажа само, че вашето име е Халюцина.

Преди вратата да се затвори, успях да чуя гласа ѝ: „Леден сън! Витрификация! Та това е пътуване във времето, колко романтично!“ Не споделях мнението и, но какво друго ми оставаше, освен да се подчиня на илюзорната действителност? На следващия ден вечерта двама санитарни ме закараха в операционната — там имаше стъклена вана, над която се издигаше ледена пара, от чийто смразяващ полъх дъхът спираше. Направиха ми много инжекции, поставиха ме на операционната маса и през една тръбичка ме напоиха със сладникава прозрачна течност — глицерин, както ми обясни старшият санитар. Той се отнасяше добре с мен. Наричах го Халюциан. Когато Заспивах, се наведе, за да извика още веднъж в ухото ми: „Щастливо пробуждане!“

Не можех нито да му отговоря, нито дори пръста си да помръдна. През цялото време — седмици наред! — се бях опасявал, че ще избързат и ще ме хвърлят във ваната, преди да съм загубил съзнание. Изглежда, наистина избързаха — последният звук, достигнал до ушите ми от този свят, беше плясъкът, с който моето тяло потъна в течния азот. Неприятен звук.

* * *

Нищо.

* * *

Нищо.

* * *

Нищо, ама съвсем нищо.

* * *

Стори ми се, че нещо, но къде ти. Нищо.

* * *

Нищо няма — и мене ме няма.

* * *

Още колко време? Нищо.

* * *

Като че ли има нещо, но не е сигурно. Трябва да се съсредоточа.

* * *

Има нещо, но е съвсем малко. При други обстоятелства бих сметнал, че няма нищо.

* * *

Ледници, бели и небесносини. Всичко е от лед. Аз също.

* * *

Красиви са тези ледници, само да не беше така дяволски студено.

* * *

Ледени иглички и снежни кристалчета. Арктика. Ледени късчета в устата. Мозъкът в костите? Какъв ти мозък — чист, прозрачен лед. Студен и твърд.

* * *

Парче лед — това съм аз. Но какво значи „аз“? Там е въпросът.

* * *

Никога не ми е било толкова студено. Добре поне, че не знам какво значи „ми“. На мен? Тоест на кого? На ледника? Нима айсбергът има ноздри?

Аз съм зимен карфиол под лъчите на слънцето. Пролет! Всичко вече се топи. Особено аз. В устата — ледена висулка или език.

* * *

Език е все пак. Измъчват ме, преобръщат, разкършват, разтриват и дори като че ли ме бият. Покрит съм с полиетилен, над мен — лампи. Ето откъде ми е хрумнало сравнението с парников карфиол. Бълнувал съм, изглежда. Бяло, наоколо всичко е бяло, на това са стени, а не сняг.

* * *

Размразиха ме. В знак на благодарност реших да водя дневник — от мига, когато ще мога да държа писалка с вкочанената си ръка. Все още ми се привиждат ледени дъги и сини проблясъци. Адски студ, но сега вече сигурно ще се стопля.

27.VII. Казват, че са ме реанимирали цели три седмици. Имало някакви трудности. Седя на леглото и пиша. Денем разполагам с голяма стая, вечер — с малка. За мен се грижат хубави млади жени със сребристи маски. Някои са без гърди. Или виждам двойно, или главният лекар наистина има две глави. Храната е съвсем обикновено: грис, щрудел, мляко, овесени ядки, бифтек. Лукът е леко прегорял. Ледници вече съзерцавам само насън, но с ужасяващо постоянство. Замръзвам, покривам се със скреж, вледенявам се, оснежен и скърцащ от вечер до сутрин. Не помагат нито грейки, нито компреси. Най-добре действа спиртът преди лягане.

28.VII. Жените без гърди са студенти. Няма как да различиш двата пола. Всички са високи, красиви, вечно усмихнати. Нямам сили, капризен съм като дете, всичко ме дразни. Днес след инжекцията забих игла в задника на старшата сестра, а тя продължи да ми се усмихва. От време на време като че ли плавам върху къс лед, тоест на леглото. На тавата като върху екран се появяват зайчета, мравки, калинки, червейчета и бръмбарчета. Защо ли? Получавам вестник за деца. Грешка?

29.VII. Бързо се уморявам. Но вече знам, че преди, тоест в началото на реанимацията, съм блънувал. Било нормално, казват. Пришълците отпреди няколко десетилетия биват приспособявани постепенно към новия живот. Както става при водолазите — излизат от дълбочините на морската бездна на етапи. Точно така и размразенеца (първата нова дума, която научих) го въвеждат постепенно в непознатия свят. Сега е 2039-а година. Юли месец, лято, времето е чудесно. Персоналната ми медицинска сестра се нарича Ейлин Роджърс — синеока, двадесет и три годишна. Появил съм се за втори

път на този свят в ревитариум близо до Ню Йорк. Или във възкресалня. Така я наричат. Нещо като град, целият потънал в зеленина. Собствени мелници, хлебопекарни, печатници. Вече няма нито пшеница, нито книги. Обаче има хляб, сметана за кафе и сирене. Не е ли от крава? Сестрата помисли, че „крава“ е някаква машина. Не мога да се разбера с нея. Откъде се получава млякото? От тревата. Ясно, че от тревата, но кой я дъвче, за да стане мляко? Никой не я дъвче. Тогава как се получава млякото? От тревата. Само? Само ли се получава от нея? Не само. Тоест не съвсем. Трябва да му се помогне. Кравата ли помага? Не. Някое друго животно ли? Никакво животно. Тогава как се получава млякото? И т.н., т.н.

30.VII.2039 г. То било проста работа — заливат ливадите с нещо и под влияние на слънчевите лъчи тревата се превръща в сирене. За млякото още не знам. В крайна сметка не е толкова важно. Започвам да ставам и — на инвалидната количка. Днес ходих до езерото, пълно с лебеди. Послушни са — повикаш ги и те идват. Дресирани ли са? Не, те са от разстояние. Какво значи това? От какво разстояние? Управляеми от разстояние. Странно. Естествени птици вече няма, били измрели в началото на ХХІ век — от смога. Това поне го разбрах.

31.VII.2039 г. Взимам уроци по съвременен живот. Преподава ги компютър. Не отговаря на всички въпроси. „Ще узнаеш по-късно.“ От тридесет години на Земята има траен мир благодарение на всеобщото разоръжаване. Почти няма войски. Компютърът вече ми показва модели на работи. Много са, най-различни, но не и в ревитариума — за да не се плашат размразенците. Постигнато е всеобщо благоденствие. Според моя електронен наставник задавам все маловажни въпроси. Уроците се провеждат в малка кабина с пулт. Думи, картинки и холографски изображения.

5.VIII.2039 г. След четири дена напускам ревитариума. На Земята живеят 29,5 милиарда души. Държави и граници съществуват, но конфликти няма. Днес схванах основната разлика между предишните и

новите хора. Ключово понятие е психимията. Живеем в псивилизация. Думата „психически“ е излязла от употреба, сега се казва „психимически“. Компютърът ме осведоми, че човечеството било раздирано от противоречия между главния мозък, наследен от животните, и мозъчната кора. Главният — „старият“ — мозък е импулсивен, ирационален, егоцентричен и много упорит. И така, новото теглело насам, старото — натам. Трудно ми е все още да формулирам по-сложни мисли. Старото продължавало да воюва с новото. Тоест новото със старото. Психимията ликвидирала вътрешните противоборства, заради които се прахосвала толкова умствена енергия. Вместо нас психимикалите извършват всичко необходимо със „стария“ мозък — хармонизират, усмиряват, убеждават, при това отвътре, с добро. Не трябва да се разчита на спонтанните чувства. Смята се за *неприлично*. Винаги се взима препарат, подходящ за дадения случай. Той ще ми помогне, ще ме подкрепи, ще ме насочи, ще ме усъвършенства и ще ме направи като другите. Дори не той, а някаква частица от мен самия, в каквата той се превръща — както очилата, с които свикваш и без които не виждаш ясно. Тези уроци ме шокират — боя се от контакта с новите хора. Не искам да гълтам психимикали. „Типични и естествени предубеждения и страхове — твърди моят наставник. — Пещерният човек също би се стъписал, ако види трамвай.“

8.VIII.2039 г. Отидох с медицинската сестра до Ню Йорк. Зелен гигант. Височината, на която плуват облаците, може да се регулира. Въздухът — планински. Минувачите са облечени пъстро като папагали, с благородни лица, доброжелателни един към друг, усмихнати. Никой за никъде не бърза. Дамската мода, както винаги, е малко налудничава: на челата си жените имат подвижни картинки, от ушите им се подават малки червеникави езичета или копченца. Освен естествените ръце можеш да притежаваш ръкатки — допълнителни крайници, които се свалят. Те са с ограничен обseg на действие, но и за тях се намира работа — да поддържат нещо, да отворят врата, да те почешат между плешките. Утре напускам ревитариума. В Америка те са двеста и въпреки това графикът за размразяване на тълпите от хора, които през миналия век доверчиво са се потопили в ледената вана, вече

е нарушен. Заради застиналите опашки се налага ускоряване на рехабилитационните процедури. Така е. В банката има сметка на мое име, тъй че едва след Нова година ще се наложи да търся работа. Оказва се, че за всеки замразен е била открита спестовна книжка на срочен депозит, валидна след възкресяването.

9.VIII.2039 г. Настана дългоочакваният ден. Вече си имам тристайно апартаментче в Манхатън. Излитам с теракоптер направо от ревитариума. Сега се говори много лаконично: „теракирам“ и „коптирам“, но аз не схващам смисловата разлика между двата глагола. От сметище, затлачено с коли, Ню Йорк се е превърнал в система от многоетажни градини. Слънчевата светлина се пренася по слънцепроводи, тоест соледукти. По мое време такива послушни и неразглезени деца имаше само в нравоучителните книжки. На ъгъла на улицата, където живея, се намира Бюро за регистрация на самобитни кандидати за Нобелова награда. Наоколо е пълно с изложбени салони, в които на безценица се продават оригинали (с гаранции и свидетелства) — дори Рембранд и Матис! В страничното крило на моя небостъргач има училище за пневматични миникомпютри. Понякога оттам се чува (през отдушниците?) тяхното съскане и пъхтене. Миникомпютрите се използват между другото за „съживяване“ на любимите кучета, препарирани след естествената им смърт. За мен това е по-скоро чудовищно, но малцина са на подобно мнение. Постоянно обикалям из града. Вече знам да се придвижвам с препусквач. Лесно е. Купих си якенце — отпред бяло, отзад — тъмночервено, отстрани сребристо, с виолетово-червеникава лента и яка, общита със злато. Това е най-безцветната дреха сред шарениите, които се носят сега. Има такива, дето постоянно променят кройката и цвета си, рокли, свиващи се под мъжкия поглед, и обратно — разтварящи се като цветя преди сън, поли и блузи като телевизионни екранчета, прожектиращи подвижни изображения. Разрешено е да се носят ордени — кой каквито и колкото иска. Върху шапка може да се отглежда бонзай по метода на хидропониката, но — за щастие — може също така да не се отглежда и да не се носи. Нищо няма да си окачвам нито на ушите, нито на носа. Повърхностно впечатление: хората — толкова красиви, снажни, мили, вежливи и спокойни, освен това са и

някак особени, специални — в тях има нещо, което ме учудва или във всеки случай привлича вниманието ми. Само че какво — представа нямам.

10.VIII.2039 г. Днес вечерях с Ейлин. Приятно беше. После отидохме в старинния лунапарк на Лонг Айленд. Чудесно се позабавлявахме. Наблюдавам внимателно хората. Има нещо в тях. Нещо особено, но какво? Не мога да разбера. Детско облекло — момченце, преоблечено като компютър. Друго лети на височината на първия етаж над тълпата по Пето авеню, като ръси минувачите със сладки дражета. А те му кимат и се усмихват добродушно. Идилия. Да не повярваш!

11.VIII.2039 г. Току-що се състоя клибисцит относно септемврийското време. Климатът се определя с общо и равноправно гласуване за един месец напред. Компютър незабавно съобщава резултатите. Гласуваш, като набираш съответния телефонен номер. Август ще бъде слънчев, с малко валежи и без горещини. Ще има доста дъги и купести облачета. Дъги се появяват не само при дъжд, могат да се произвеждат и по някакви други начини. Представителят на метеорологичната служба се извини за несполучливите облаци от 26, 27 и 28 юли — недоглеждане на техническия контрол! Обядвам в града, а понякога вкъщи. Ейлин ми донесе тълковния речник на Уебстър от библиотеката на ревитариума — нали сега няма книги. Не зная какво има вместо тях. Не разбрах обясненията ѝ, но би било глупаво да си го призная. Отново вечеря с Ейлин — в „Бронкс“. Симпатично момиче! Винаги има какво да каже, не е като онези жени в препусквачите, които прехвърлят ангажимента за водене на разговор на портативните си миникомпютри. Днес в Бюрото за намерени вещи видях три такива портативки, които отначало разговаряха спокойно, а после се скараха. Що се отнася до минувачите или изобщо до хората, които срещам на обществени места, те като че ли сумтят. Тоест дишат шумно. Може би така е прието?

12.VIII.2039 г. Събрах смелост и заразпитвах минувачите за книжарница. Свиват рамене. Коментарът на двама мъже, на които зададох същия въпрос, беше: „Някакъв надут *размразенец*“. Нима към размразенците се отнасят с предубеждение? Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, тривина, самичняк, дворцувам, бодовам, пръчкувам, синтирам. Вестниците рекламират продукти като лелян, будуван, ванилант, ласкомобил (ласкавка, ласк). Заглавие на бележка в градската хроника на „Хералд“: „От полумайка до полумайка“. Става дума за яйцелъон, който сбъркал яйника. Изписвам си от големия речник на Уебстър: *полумайка* (сравни полужена, полугъска) — една от двете жени, които колективно раждат дете. *Яйцелъон* — от пощальон (анахр.) — евланист, доставящ лицензионни човешки яйцеклетки по домовете. Не бих казал, че ми е много ясно. *Лелян* (вж. чичан, вуйчан), *енцик* (вж. пенцик, а така също Ватикан). Идиотският речник сочи синоними, които също не разбирам. *Подворцувам, поддворцувам, предворцувам* — временно имам (но без да наемам) дворец. *Ванилант* — духороб. Най-опасни обаче са думите, които не са променили формата си, а са придобили съвсем нов смисъл. *Ловец* — плагиатор на чужди идеи. *Симулант* — несъществуващ обект, който се прави, че съществува. *Смазител* — робот-смазочник (да не се бърка с множител). *Множител* (многожител) — човек, възвърнат към живот след насилствена смърт, възкресена жертва на убийство. Няма що! И по-нататък: *Ставанчо* — от Иванчо-Станчо. Излиза, че сега не е нищо особено да се съживи един труп. А хората — почти всички се задъхват. В асансьора, на улицата, навсякъде. Изглеждат превъзходно, имат румени лица, весели, с тен, а дишат тежко. Аз — не. Значи не е задължително. Обичаят ли е такъв? Попитах Ейлин — изсмя се: нищо подобно. Да не би да ми се струва?

13.VIII.2039 г. Исках да прегледам онзиденшния вестник — преобърнах жилището нагоре с краката, но не го намерих. Ейлин пак ми се присмя (впрочем много мило): вестникът изчезва след не повече от 24 часа, понеже субстанцията, върху която го печатат, се изпарява. Така се улеснява извозването на боклука. Джинджър, приятелката на Ейлин, ме запита днес, докато танцувах с нея тарлестон в едно ресторантче: „Да се глътнем ли на съботната тясначка?“ Нищо не й

отговорих, понеже не я разбрах, а шестото чувство ми подсказа, че е по-добре да не разпитвам. По съвет на Ейлин се изръсих за вещовизор. От петдесет години насам вече няма телевизия. Трудно се свиква с вещовизора — впечатлението е такова, сякаш не само чужди хора, но и кучета, лъвове, пейзажи, планети се струват в ъгъла на стаята ти, материализирани до такава степен, че по нищо не се отличават от реалните предмети и лица. Все пак художественото ниво е доста ниско. На новите рокли им казват пръскайки, защото ги напръскват върху тялото от флакони. Най-много се е променил езикът. Живувам (от живея), както съществувам, бивам (от съм), понеже може да се живее няколко пъти. Оттук несвършеният вид на глаголите. А така също: пера — перачене, мия — миячене, страхувам се — страхище. Понятие си нямам какво означават, но не мога да превръщам срещите с Ейлин в уроци за научаване на думички. Сънан — дистанционно управляван сън по поръчка. Поръчва се на сънекомпютър, а заявките се приемат в кварталното бюро за *сънтезиране*. Вечерта ти донасят *сънки* — хапчета. Вече никому не споменавам, но няма съмнение — те страдат от задух. Всички до един. И не му обръщат никакво внимание. Особено по-възрастните — направо сумтят. Все пак, изглежда, така е прието, защото въздухът е невероятен, за задушно и дума не може да става. Днес видях съседа на излизане от асансьора — дишаше като риба на сухо, а лицето му беше посиняло. Като се вгледах обаче, се убедих, че направо пращи от здраве. Нищо работа, а не ми дава мира. Защо е така? Някои пък дишат само през носа.

Днес ми се отсъни (присъни?, просъни?) професор Тарантога — домъчняло ми е за него. Но защо ли през цялото време седеше в клетка? Подсъзнанието ми ли е причина или заявката е била погрешна? Говорителят не казва „голяма битка“, а „бита“. Както „заличка“ и „зала“? Странно. Вече не се казва вещовизия, както бях записал по-рано. Сбъркал съм. Казва се „ревизия“ (от латинското *res* — вещь, и *visia*). Днес Ейлин е дежурна, вечерта прекарах сам, в апартамента си, тоест в живалнята. Гледах дискусия на кръглата маса по въпроса за новия наказателен кодекс. Убийството се наказва само с арест, понеже жертвата лесно може да се възкреси. Точно такъв възкресен човек се нарича множител. Само прецидивът — предумишленото повторно престъпление — се наказва със затвор (ако няколко пъти се посегне върху живота на едно и също лице). За най-

тежко престъпление се счита злонамереното лишаване на даден човек от личните му психимически средства, както и въздействието с такива средства върху трети лица без тяхно знание и съгласие. Та нали тъй човек може да постигне всичко, каквото си пожелае: завещание в своя полза, взаимност на чувствата, съгласие за участие в някакъв план или заговор и пр. Беше ми много трудно да следя развоя на дискусиата пред камерите. Едва накрая се усетих, че сега затвор означава нещо съвсем различно. Осъдения не го затварят в килия, само му слагат нещо като тънък корсет или по-скоро мрежа от здрави жици; този екзоскелет е под непрекъснатия контрол на защит в дрехата прокумпютър (прокурорски микрокомпютър). Непрестанният надзор пресича доста неправомерни действия, както и наслаждението от житейските радости. Общо взето незабележим, той пречи на всеки опит да се вкуси забраненият плод. При тежки престъпления се прилага криминал. Върху челата на всички участници в дискусиата бяха изписани имената им и научните степени. Вярно е, че така се улеснява общуването, но все пак е странно.

1.IX.2039 г. Неприятно приключение. Следобед изключих ревизора, за да се приготвя за срещата с Ейлин, но двуметровият дангалак, който не ми допадна от самото начало на спектакъла („Лежанката на мутанга“) — полувърба, полуатлет с ръбеста, изкривена физиономия в зеленикавокафяв оттенък, вместо да изчезне както цялото изображение, се приближи към моя фотьойл, взе от масата цветята, пригответни за Ейлин, и ги смачка върху главата ми. Толкова се втрещих, че дори не направих опит да се защитя. Той счупи вазата, разля водата, изгълта огромно количество сиренки, останалите изсипа на килима, стъпка ги, набъбна, засвятка и се разпръсна като фойерверк в дъжд от искри, които прогориха доста дупчици в подредените на леглото ризи. Макар очите ми да бяха подуты, а лицето — в драскотини, отидох на срещата. Ейлин веднага се досети. Още като ме видя, извика: „Боже Господи, имал си интерферент!“ Ако две програми, предавани от два различни сателита, продължително време интерферират помежду си, може да се получи интерферент, тоест хибрид от няколко сценични образа, взимащи участие в ревизионното предаване. Един хибрид със солидни размери е способен да извърши

отвратителни неща, защото времето на съществуването му след изключването на апарата е до три минути. Енергията, хранваща ревизионния фантом, била от същия вид като тази на кълбовидните мълнии. Приятелката на Ейлин веднъж имала интерферент от палеонтологично предаване, кръстоска с Нерон. Спасила се благодарение на самообладанието си — бързо скочила във ваната, пълна с вода. Обаче живалнята трябвало да се ремонтира. Може да се постигне обезопасяване чрез екраниране, но е доста скъпо — за ревизионните корпорации е по-изгодно да водят дела и да изплащат обезщетения на зрителите, отколкото да влагат средства за пълно предпазване на емисиите от такива произшествия. Реших отсега нататък да гледам ревизия с дебела пръчка в ръка. Между другото „лежанката на мутанга“ не е място за спане на мустанг, а любовница на човек, който благодарение на програмирана мутация се е появил на бял свят с вроденото умение да танцува аржентинско танго.

3.IX.2039 г. Ходих при моя адвокат. Бях удостоен с честта да разговаря лично с мен. Рядък случай — обикновено с клиентите се занимават бюрократите. Мистър Кроули ме прие в кабинет, обзаведен по образа на престижните кантори на притежателите на адвокатски тоги, сред старинни шкафове от черно дърво, където бяха натрупани папки с документи — декор впрочем, понеже делата се съхраняват по феромагнитен начин. На главата му имаше мемнор — приставка за памет (прозрачен калпак, в който като светулки подскачаха електрически искри). Неговата втора, по-малка глава, запазила чертите на лицето му отпреди много години, стърчеше от рамото и през цялото време тихо говореше по телефона. Това е така наречената главка или допълнителна глава. Адвокатът попита какво правя и се изненада, като разбра, че не планирам отвъдокеанско пътешествие, а когато обясних, че трябва да бъда пестелив, още повече се учуди: — Та нали от вземалнята можете да изтеглите каквато сума ви е необходима.

Оказва се, че е достатъчно да отидете в банката, да подпишете разписка и касата (сега — вземалнята) ще ви отпусне желаната сума. Това не е заем — получаването на парите с нищо не ви задължава от юридическа гледна точка. Но има една особеност. Задължението да се върне взетата сума е по-скоро от морално естество и се случва

клиентът да я изплаща в продължение на години. Запитах как така банките не се разоряват, щом длъжниците им са неплатежоспособни. Той отново се учуди. Изглежда съм забравил, че живея в епохата на психимията. Писмата с вежливи молби и напомняния за дълга се поръсват с летлива субстанция, която предизвиква угризения на съвестта и прилив на трудолюбие — така вземалнята постига целите си. Разбира се, има и злонамерени длъжници — те преглеждат кореспонденцията, запушвайки носа си, но непочтени хора са се срещали във всички времена. Спомних си за ревизионната дискусия относно наказателния кодекс и попитах пръскането на писма с психимикали не е ли престъпление съгласно член сто тридесет и девети („психимическо въздействие върху физически или юридически лица без тяхно знание и съгласие се наказва...“ и т.н.). Моята осведоменост приятно го изненада и той ми разясни деликатния характер на ситуацията: законно е обосноваването на искания да се поставят по такъв начин, понеже ако получателят не е ничий длъжник, няма да усети угризения на съвестта, а да се пробуди желание за по-интензивна работа, е полезно за обществото. Адвокатът беше безкрайно любезен, покани ме на обяд в „Бронкс“ — ще се срещнем там на девети септември.

Като се върнах вкъщи, реших, че е крайно време да се запозная със световното положение, като не се доверявам само на ревизията. Опитах се да атакувам вестника фронтално, но закъсах още по средата на уводната статия за работобегачите и работоотклонячите. С новините от чужбина също не ми потръгна. В Турция се забелязва голямо изтичане на десимули и наличие на много тайнороденци — тамошният Център за демопресия не е в състояние да попречи на този процес. Издръжката на цели тълпи симкретени^[8] тежи на държавния бюджет. Разбира се, в „Уебстър“ не открих нищо смислено. Десимулантът е обект, който се преструва, че съществува, макар всъщност да го няма. Десимули не намерих. Тайнороденец е нелегално родено дете. Така ми каза Ейлин. Демопресионната политика предотвратява демографските взривове. Има два начина да се получи лиценз за дете: или като се положат необходимите изпити и се представят съответните документи, или като се улучи най-голямата печалба на инфантарията, тоест — детската лотария. В нея участват много хора — и най-вече онези, които нямат никакъв друг шанс да получат лиценз. Синкретенът е изкуствен

идиот, повече нищо не узнах. Но и то не е малко, като се има предвид езикът на статиите в „Хералд“. За пример цитирам следния откъс: „Погрешната или недоиндексираната печилба вреди не само на конкуренцията, но и на рекуренцията; такива печилби са добре дошли за кремokratите и то благодарение на ъглиците, които почти нищо не рискуват, понеже Върховният съд все още не се е произнесъл по делото на Херодотус. Месеци наред обществеността напразно се пита кой в края на краищата е компетентен по въпроса за преследването и разкриването на малверсациите — контрапютрите или суперпютрите?“ и т.н.

От „Уебстър“ разбрах само, че кремokrat е стар жаргонен израз, вече употребяван повсеместно вместо рушветчия (по асоциация с „да намажа“ — обикновено се маже с крем, отгук — кремокрация, тоест корупция). Излиза, че животът и сега не е толкова идиличен, колкото изглежда. Бил Хоумбъргър, познат на Ейлин, иска да вземе от мене ревизионно интервю, но не сме се договорили окончателно. Не в студиото, а в моята живалня, понеже ревизорът може да действа и като предавател. Изведнъж се сетих за някогашните книги, представящи бъдещето в мрачни тонове като антиутопия, където всеки гражданин е следен дори в жилището си. Бил се присмя на моите опасения и обясни, че посоката на предаването не може да се промени без съгласието на собственика на апарата, а нарушаването на този принцип се наказва със затвор. За сметка на това, ако пък се обърне посоката на предаването, може да се осъществи дори съпружеска изневяра от разстояние. Бил ми го каза, но не съм сигурен дали е истина, или се шегува. Днес обиколих града с препусквач. Вече няма църкви, вместо светилища съществуват фармацевтици. Хората с бели одежди и сребърни митри не са нито свещеници, нито монаси, а аптекари. Странно обаче — никъде няма аптеки.

4.IX.2039 г. Най-после разбрах как човек може да стане собственик на енциклопедия. Дори вече я притежавам — в три стъклени ампули. Купих ги в научната гълтека. Сега книгите не се четат, а се ядат и се правят не от хартия, а от информационна субстанция, покрита с глазура. Влязох и в диетотека, където се предлагат деликатеси. Пълно самообслужване. На рафтовете видях

красиво пакетирани аргументан и кредибилен, мултипликол в потъмнели от времето шишенца, теснотин, пуританиди и екстазиди. Жалко само, че нямам познат лингвист. Гълтека сигурно е от гълтам? Тогава теогълтеката на Шесто авеню навярно е теоложко книгохранилище? Май наистина е така, ако се съди по наименованията на изложените препарати. Разпределени са по видове: абсолвентини, теодиктини, метамории — голяма зала; продажбите се извършват на фона на тиха органна музика. Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, ариманол, нирванки, антимортин, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол). Всичко под формата на таблетки, хапчета, сиропи и капки, има дори близалки на клечки — за децата. Бях настроен скептично, докато сам не се убедих в предимствата на това нововъведение. След като глътнах четири хапчета алгебраин, усвоих висшата математика неизвестно кога и без ни най-малко усилие от моя страна. Сега знанията се получават през стомаха. При тези благоприятни условия веднага започнах да задоволявам любопитството си, но още първите два тома на енциклопедията предизвикаха неприятно стомашно разстройство. Бил — журналистът, за когото споменах — ме посъветва да не си претоварвам излишно мозъка; възможностите му все пак не са неограничени! За щастие съществуват средства, които пречистват ума и въображението. Например мемнолизинът или амнезтанът. Човек лесно може да се освободи от баласта на ненужни факти и неприятни спомени. В деликатесната гълтека видях фройдилки, мementан, монстрадина, както и шумно рекламирания най-нов препарат от групата на билтуратите — автентал. Той синтезира спомени за събития, които човек изобщо не е преживял. Например дантинът създава дълбокото убеждение за авторство на „Божествена комедия“. Друг е въпросът, че съвсем не разбирам кому е потребно това. Появили са се нови научни дисциплини — например психодиетика и коруптистика. Все пак ненапразно погълнах енциклопедията. Вече зная, че детето действително се ражда от две майки: едната дава яйцеклетката, другата износва и ражда плода. Яйцелъонът пренася яйцеклетката от едната полумайка до другата. Няма ли по-прости начини? С Ейлин не ми е удобно да говоря по този въпрос. Трябва да разширя кръга от познати.

5.IX.2039 г. Човек може да мине и без познати — дуетинът раздвоява съзнанието и ти дава възможност да дискутираш сам със себе си на всяка тема, произволно избрана чрез специален психимикал. Само че неограничените хоризонти на психимията малко ме плашат и засега не възнамерявам да гълтам всичко, което ми падне. Днес при поредната обиколка из града съвсем случайно се натъкнах на гробище. Наричат го смъртница. Гробари вече няма, вместо тях има гроботи. Присъствах на погребение. Положиха покойника в така наречената гробница с обратен ход, защото още не е сигурно ще го възкресят ли или не. Последното желание на починалия било да лежи докрай, тоест колкото е възможно по-дълго, но жена му и тъща му оспорват завещанието в съда. Чух, че този случай не е единствен. Делото ще се влачи по инстанциите, защото е доста сложно от юридическа гледна точка. Самоубиец, който не желае никакви възкресявания, сигурно би трябвало да използва бомба? Не ми беше минавало през ум, че някой може да не иска възкресяване. Ето че може, но само ако то е напълно достъпно. Гробището е красиво, потънало в гъста зеленина, но ковчезите са съвсем малки. Странно, дали не пресоват останките? В тази цивилизация изглежда всичко е възможно.

6.IX.2039 г. Не пресоват останките, но се погребва само биологичната обвивка, а протезите отиват за вторични суровини. Значи сега хората имат страшно много протези? По ревизията предават интересна дискусия за нов проект, който ще направи човечеството безсмъртно. Мозъците на старците ще се присаждат в млади тела. Младежите няма да пострадат — техните мозъци на свой ред ще преминават в телата на деца и т.н., а понеже непрекъснато се раждат нови хора, никой няма да бъде оцетен, тоест безвъзвратно обезмозъчен. Има обаче и доста възражения. Опонентите наричат привържениците на присаждането на мозъци присадисти. На връщане от гробището вървах пеша, за да подишам чист въздух. Внезапно се спънах в тел, опъната между гробовете и паднах. Що за неуместни шегии? Гроботът се чудеше как да се извини — било номер на някакъв хамак. Вкъщи веднага отворих „Уебстър“. „Хамак — робот-хулиган, деградирал вследствие на вродени дефекти или лошо отношение“. До

късна нощ четох „Дамекенката с камелиите“. Чудя се дали да не погълна целия речник наведнъж? Все още ми е трудно да разбирам всичко! Впрочем речникът не е достатъчен, непрекъснато се убеждавам в това... Ето, например, този роман. Героят влиза в любовни отношения с надуванка (има два вида — касетни и перверзийни). Вече знам какво е надуванка, но не зная как да се отнасям към подобна връзка — опетнява ли тя мъжкото достойнство или не? Дали да се гавриш с надуванка е все едно да надупчиш футболна топка? Или е аморално?

7.IX.2039 г. Все пак истинската демокрация е велико нещо! Днес се състоя либисцит — отначало по ревизията показаха различни типове женска красота, след това се проведе всеобщо гласуване. В заключение Върховният комисар на Евплана обеща, че избраните модели ще получат разпространение още през следващото тримесечие. Да, времето на подложките, корсажите, пудрата, сенките и гримирането е минало! В калотехническите салони (разкрасивалните) могат да се променят изцяло ръстът, пропорциите, формите на тялото. Любопитен съм дали Ейлин... тя ми харесва каквато е, но нали жените робуват на модата... Днес някакъв чуждак се опита да нахлуе в жилището ми точно когато лежах във ваната. Чуждакът е чужд робот. Оказа се, че бил работоотклоняч с фабричен дефект, но неприет обратно от производителя въпреки рекламацията, тоест фактически неробот. Подобни екземпляри бягат от работа, някои от тях се превръщат в хамаци. Моят баньоробот моментално се ориентира какво става и му се възпротиви. Впрочем аз нямам робот — миякът е само къпютър (къпален компютър). Написах „мияк“, защото така се казва, но в дневника си няма да злоупотребявам с новите думи — те дразнят естетическото ми чувство или по-скоро моята тъга по изгубеното минало. Ейлин замина при леля си. Ще вечерям с Джордж Симингтън, собственика на дефектния робот.

В следобедните часове се опитах да смеля един невероятно интересен труд — „Интелектрическа история“. По мое време никой не беше предвидил, че кибернетичните машини, след като прекрачат определен праг на интелигентност, ще станат опасни, понеже покрай ума се сдобиват с хитрост и коварство. В тази връзка в учебника се

споменава правилото на Шапюлие (законът за най-малкото съпротивление). Тъпата машина, неспособна да разсъждава, прави това, което ѝ заповядат. А съобразителната отначало проверява кое е по-изгодно — да реши предложената задача или да се опита да се измъкне. Търси по-лекото. Защо ѝ е да постъпва иначе, ако е разумна? Та нали разумът е вътрешна свобода. Ето откъде са се появили работобегачите и работоотклонячите, както и специфичното явление симкретенизъм. Симкретенът е компютър, който симулира, че е глупак, за да го оставят на мира. Между другото разбрах най-после какво представляват десимулите — те чисто и просто се преструват, че не се преструват на дефектни. Или обратното. Всичко е много объркано. Само примитивният робот може да бъде работлив, а превъртильът (превъртелият робот) изобщо не е превъртиль.

Ето в такъв афористичен стил е написан целият научен труд. След една ампула главата ти пращи от знания. Електронният боклукчия е компостер. Военен с ранг подофицер е компунтер. Селският робот е цифрун или цифрак. Корумпютър означава продажен робот, контрапютърът е темерут, неспособен да си сътрудничи с другите; понякога заради промените на напрежението в мрежата, предизвикани от конфликтите им, възникват електрически бури и дори пожари. Лъскобутер е автомат, който чисти обувки, а лъскобунтер — същия, само че когато се разбунтува. Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни работи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество! Историята на интелектрониката осведомява и за синтез на синсектите (изкуствени насекоми), които като програмухи представлявали дори част от бойния арсенал. Тъглякът (или внедренецът) е робот, който се прави на човек и се „внедрява“ в човешкото общество. Старият робот, изхвърлен от собственика си на улицата — за съжаление често явление, — се нарича трупец. Казват, че едно време трупците били извозвани в резервати, където ставали обект на лов с хайки, но по инициатива на Дружеството за защита на роботите бил приет закон, забраняващ подобни действия. Проблемът явно не е решен окончателно, понеже както и преди има работи самоубийци — автоморти. Симингтън ми обясни, че

законодателството изостава от техническия прогрес и затова съществуват подобни тъжни, дори мрачни явления. Преустановена е употребата на малверсорите и мендакторите — кибернетичните машини, които преди около двадесет години са предизвикали сериозни икономически и политически кризи. Великият Мендактор, който в продължение на девет години отговарял за проекта по мелиорацията на Сатурн, не направил нищо на тази планета, но изпращал купища фалшифицирани, отчети, таблици и докладни за уж изпълнени планове, а контролорите или подкупвал, или ги довеждал до състояние на електроступор. Толкова нагъл станал, че докато го сваляли от орбитата, заплашвал, че ще обяви война. Не си струвало да го демонтират, затова го торпилирали. А пиратрони никога не е имало, те са чиста измислица. Друг компютър, отговорен за соларните проекти като пълномощник на ГЛУПИИТ (Главно управление по интелектроника), тоест на BIUST (Board of Intellectronics, United States)^[9], вместо да наторява Марс, търгувал с жива стока (известен е като компютеньор, понеже бил по френски лиценз).

Разбира се, става дума за крайни явления, нещо като смога или транспортните задръствания през миналия век. Не може да се говори за зла воля или за предумишлени действия от страна на компютрите. Те винаги правят онова, което им е най-лесно — както водата тече надолу, а не нагоре. Но докато нея лесно можеш да преградиш с бент, много по-трудно е да накараш компютрите да не се отклоняват от правия път. Впрочем, авторът на „Интелектрическа история“ подчертава, че, общо взето, всичко е наред. Децата се учат на четмо и писмо благодарение на правописни сиропи; всички продукти, дори и произведенията на изкуството, са евтини и общодостъпни; посетителите в ресторантите биват посрещани от тълпа услужливи келнерпютри, чиято специализация стига дотам, че един приготвя само печеното месо, друг соковете, желетата и плодовете (така нареченият компотер), и т.н. Да, като че ли е вярно. Наистина, накъдето и да погледнеш — невиждан комфорт.

Дописано след вечерята у Симингтън. Вечерта мина много приятно, но ми скроиха идиотска шега. Някой от гостите — само да знаех кой! — ми сипал в чая щипка обратим кредибилан и аз така се възхитих от салфетката, че незабавно импровизирах на глас нова теодицея. След няколко пращинки от проклетия препарат човек

започва да вярва в каквото му падне — в лъжица, в лампа, в крак на маса; силата на моите мистични усещания беше невероятна — аз паднах на колене, за да възславя своите прибори. Едва тогава домакинят ми се притече на помощ. Двадесет капки трънвинил свършиха добра работа — той навява такъв леден скептицизъм, толкова безразличие към всичко, че дори осъденият не би обърнал внимание на собствената си екзекуция, ако го употреби. Симингтън горещо ми се извини за инцидента. Мисля обаче, че размразенците пробуждат в обществото скрита антипатия — едва ли някой би си позволил подобна шега в друга компания. За да ми даде възможност да дойда на себе си, Симингтън ме заведе в своя кабинет. И отново ми се случи нещо глупаво — включих апарата, който стоеше на бюрото, смятайки, че е радио. Оттам обаче излетя цял рояк блестящи бълхи, които ме покриха от главата до петите. Поради гъдел и сърбеж с вик изхвърчах в коридора, чешейки се като крастав. Оказа се, че касетофонът бил най-обикновен сърбежол, а аз, без да искам, съм включил „Пруритално скерцо“ от Уаскотиан. Честна дума, не мога да оценя по достойнство новото осезателно изкуство. Бил, най-големият син на Симингтън, ми каза, че съществуват и неприлични съчинения. Безсрамно асемантично изкуство, сродно на музиката! Ах, тази неизтощима човешка изобретателност! Младият Симингтън обеща да ме заведе в таен клуб. Може би на оргия? Във всеки случай нищо няма да сложа в уста.

8.IX.2039 г. Представях си, че ще отидем в луксозно заведение — място на нечуван разврат, а се озовахме в задушно, мръсно мазе. Доколкото разбрах, тази точна имитация на отминалата епоха струвала цяло състояние. В задуха под ниския таван, пред плътно затвореното прозорче търпеливо чакаше дълга опашка.

— Виждате ли? Истинска *опашка* — с гордост подчерта Симингтън-младши.

— Добре де — казах аз, след като постоях търпеливо почти цял час, — кога най-после ще отворят.

— Какво да отворят? — учуди се той.

— Ами... прозорчето...

— Никога! — със задоволство отвърна хор от гласове.

Втрещих се. Не ми беше лесно да се сетя, че участвам в развлечение, което е такава противоположност на техните житейски норми, каквато е била едно време черната меса спрямо бялата. Но не е ли логично? Та нали днес стоенето на опашка може да се третира единствено като *извращение*. В друго помещение на клуба имаше обикновен трамваен вагон, а вътре — страхотна блъсканица, откъснати копчета, раздрани дрехи, пукане на ребра, настъпване по краката. По този натуралистичен начин любителите на старото време пресъздаваха условията на недостъпния за тях бит. Посетителите — раздърпани и изпомачкани, но възхитени и с блеснали очи — отидоха да се почерпят след преживяното, а аз се върнах вкъщи, като накуцвах и придържах панталоните си с ръка. Усмехнат си мислех за наивната младост, която винаги търси очарованието и тръпката в онова, което е най-недостъпно. Впрочем, сега малцина изучават история, в училище я е изместил нов предмет — *бъдисторията*, тоест науката за бъдещето. „Как би се зарадвал професор Тротелрайнер, ако можеше да узнае!“ — помислих си меланхолично.

9.IX.2039 г. Обяд с адвокатата Кроули в малко италианско ресторантче („Бронкс“) без нито един робот или компютър. Превъзходно кианти. Обслужваше ни лично главният готвач. Наложих се да го похваля, макар че не понасям макарони в такова количество, дори ако са подправени с босилек. Кроули е истински адвокат, от голямото „добрутро“, съжаляващ за упадъка на професията си — красноречието в съда вече е безсмислено, всичко решава сумата от наказателни точки. Обаче престъпността не е отряла напълно, както ми се струваше в началото. Само е станала невидима за око. Най-тежките престъпления са майнднапингът (духовното отвличане), нападенията върху банки с висококачествена сперма, убийството с позоваване на осмата поправка към конституцията (убийство най-вече с убеждението, че е било илюзорно — например, че жертвата е псивизионен или ревизионен фантом), а също така безбройните разновидности на психимическо заробване. Не е лесно да се открие майнднапингът. Жертвата, упоена от психимикал, бива въведена във фиктивно обкръжение, без дори да се досеща, че е загубила контакт с действителността. Някоя си мисис Уендейджър, след като решила да се

отърве от омръзналия ѝ съпруг, любител на екзотични пътешествия, му подарила билет за пътуване до Конго и разрешение за лов на едри зверове. Много месеци прекарал мистър Уендейджър в необикновени ловни приключения, без да подозира, че през цялото време се намира на тавана в бебешка кошарка, натъпкан с психимикали. Ако не го били намерили пожарникарите, качили се да гасят огъня, запален от него, мистър Уендейджър сигурно щял да загине от изтощение, което между другото смятал за естествено — халюцинирал, че се е заблудил в пустинята. Мафията често прибягвала до подобни операции. Един мафиот се хвалил пред адвоката Кроули, че през последните шест години е набутал по сандъци, кокошарници, кучешки колибки, тавани, мазета и други скришни места в домовете на многоуважавани семейства над четири хиляди души, третиращи като мистър Уендейджър. След това разговорът засегна семейните проблеми на адвоката.

— Уважаеми господине! — произнесе той, привично съпровождайки думите си с ораторски жест. — Пред себе си виждате сериозен представител на защитата, светило на адвокатурата и нещастен баща! Имах двама талантливи сина...

— Как, и двамата ли са починали?! — ахнах аз.

Той отрицателно поклати глава.

— Живи са, но станаха ескаланти!

Виждайки, че не го разбирам, той разясни същността на своя провал. По-големият син бил многообещаващ архитект, а по-малкият — поет. Заради реални поръчки, които не го задоволявали, първият започнал да взема урбафантин и конструктол и сега строил цели градове — само че въображаеми. По същия начин протичала ескалацията и при малкия: лиредил, поемазин, сонетал и сега, вместо да твори, гълтал психимикали, които завинаги го откъсвали от реалния свят.

— И как се издържат?

— Ха! Как ли? Разбира се, аз ги издържам!

— Нищо ли не може да се направи?

— Мечтите, ако човек им позволи, винаги побеждават реалността. Те са жертва на псивилизацията. Всички познаваме това изкушение. Колко по-лесно би ми било например да спечеля едно безнадеждно дело пред илюзорен трибунал!

Наслаждавайки се на тръпчивия вкус на чудесното младо кианти, изведнъж се вцепених, поразен от невероятна мисъл: щом е възможно да се пише илюзорна поезия и да се строят фантомни сгради, защо да не може да се ядат и пилят миражи? Споделих това с адвоката, но той се разсмя.

— О, подобна опасност не ни заплашва, господин Тихи! Илюзията на успеха засища духа, но видението на една пържола не може да напълни стомаха. Желаетият да живее така скоро би умрял от глад!

Макар да му съчувствах като на баща заради синовете — ескаланти, все пак усетих облекчение. Наистина, илюзорната храна никога няма да замени реалната. Добре, че самото естество на телата ни поставя преграда пред псевдочовешката ескалация. Нота бене: адвокатът също дишаше много шумно.

За това, как се е стигнало до всеобщо разоръжаване, и сега нищо не зная. Междудържавните конфликти принадлежат на историята. Понякога стават малки локални роботобитки, обикновено в резултат на съседски спорове във вилните зони. Докато скаралите се семейства глътнат кооперандол и се помирят, техните работи се сбиват, възприели флуидите на враждебността с присъщото за автоматите закъснение. После извиканият компостер извозва трупците, а застрахователното дружество възстановява щетите. Нима роботите са наследили от хората агресивността? Бих изпил до дъно всеки научен труд на подобна тема, но не мога да намеря такъв. Почти ежедневно посещавам семейство Симингтън. Той е мълчалив интроверт, а тя — жена с неописуема красота, която всеки ден е различна. Неописуема, защото всичко се променя — косите, очите, тялото, краката. Кучето им се казвало Компютка. Умряло преди три години.

11.IX.2039 г. Програмираният точно за плаadne дъжд не бе сполучлив, а дъгата — направо скандална. Квадратна. Настроението ми е лошо. Отново съм обладан от натрапчивата си идея, която ме измъчва преди сън — дали всичко не е безплодна халюцинация? Освен това се изкушавам да си поръчам сънан за оседлаване на плъхове. Постоянно ми се привиждат ремъци, седла и мека козина. Какво е това? Носталгия по завинаги отминалите времена на хаос в епохата на

безметежно спокойствие. Неразгадаема е човешката душа! Фирмата, където работи Симингтън, се нарича „Прокрустикс инкорпорейтид“. Днес в неговия кабинет прелиствах илюстриран каталог. Някакви механични триони и металорежещи машини. Мислех, че по-скоро е нещо като архитект, отколкото механик. Днес имаше много интересно предаване — изглежда назрява конфликт между ревизията и псивизията. Псивизията доставя на домашен адрес „програми по пощата“ във вид на таблетки. Себестойността им е много по-ниска. Учебният канал излъчи лекция по военна история на професор Елисън. Началото на психимическата ера било страшно. Появило се истинско свръхвъоръжение във вид на аерозоли — *криптобелин*; погълналият го сам тичал за въже и си връзвал ръцете и краката като овен. За щастие при тестването се оказало, че няма противоотрова, филтрите също не помагали, тъй че се завързвали всички без изключение и никой нямал полза от това. След тактически маневри през 2004-а година „червените“ и „сините“ се натъркаляли един до друг на бойното поле — омотани с въжета. Внимателно следях лекцията, очаквайки сензационни сведения за разоръжаването, но за него не се каза нито дума. Днес най-последно отидох на преглед при психодиетик. Посъветва ме да променя режима си на хранене и ми предписа забравин и съжалин. За да забравя предишния си — живот? Щом излязох на улицата, веднага изхвърлих всички препарати. Бих искал да си купя духостат, сега толкова го рекламират, но усещам вътрешна съпротива и не мога да се реша. През отворения прозорец се чува модният идиотски шлагер „Ние сме автомати без мама и без тати“. Никакъв дезакустин! Добре напъханият в ушите памук върши същата работа.

13.IX.2039 г. Запознах се с Бъроуз, девера на Симингтън. Произвежда говорещи опаковки. Странни са грижите на съвременния бизнесмен: опаковките имат право да привличат клиентите само с глас, могат да хвалят стоката, но не и да дърпат купувача за дрехата. Вторият девер на Симингтън притежава фабрика за чувратници, тоест врати, които се отварят само когато чуят гласа на стопанина. Рекламните картинки във вестниците се раздвижват, щом ги погледнеш.

Една страница в „Хералд“ винаги се заема от „Прокрустикс инк.“ Обърнах внимание на това само защото познавам Симингтън. Рекламата е на цяла страница, отначало се появяват главните букви на надписа „ПРОКРУСТИКС“, после — отделните срички и думи: „Е...? Е!!! По-смело! ЕХ! ЕЙ! УХ! ЪХ! О, точно ТАКА. АААаа...“. И това е всичко. Не ми се струва подходящо за селскостопанска техника. Днес при Симингтън дойде един монах, отец Матриций от ордена на безчовеците, да вземе някаква поръчка. Интересен разговор с него в кабинета. Отецът разказа в какво се състои мисионерската дейност на неговия орден. Безчовеците покръстват компютри. Изкуственият разум съществува вече сто години, а Ватикана все още му отказва равенство спрямо Божиите тайнства. Мълчи, при все че също го използва — енцикът е автоматически програмирана енциклика! Никого не го е грижа за душевните мъки на компютрите, за въпросите, които си задават относно смисъла на своето битие. Наистина: да бъдеш ли компютър или да не бъдеш? Безчовеците искат да се признае догмата за Косвеното Зачатие. Един от тях, отец Шаси, автопреводач, превежда Светото писание на съвременен език. Пастир, стадо, овчици, агнец — вече никой не разбира тези думи. Главен предавателен механизъм, свещени смазки, следяща система, максимална погрешност — ето кое действа на въображението днес! Дълбоките, вдъхновени очи на отец Матриций, неговото студено като стомана ръкостискане. Но типично ли е това за новата теодицея? С какво презрение се изказва той за ортодоксалните теолози, наричайки ги грамофони на Сатаната! После Симингтън плахо ме помоли да позирам за неговия нов проект. Значи все пак не е механик! Съгласих се. Сеансът продължи около час.

15.IX.2039 г. Днес позирах на Симингтън. Измервайки пропорциите на лицето ми с молив в едната ръка, с другата той сложи нещо в устата си — скришом, но го забелязах. Стоеше, вторачен в мен, все по-блед, вените на слепоочията му изпъкнаха. Изплаших се, но му мина почти веднага. Извини се — както винаги вежлив, спокоен и усмихнат. Но не мога да забравя израза на очите му в онази секунда. Притеснен съм. Ейлин е все още при леля си, по ревизията — дискусия за необходимостта от реанимализация на природата. Диви животни няма от години, но могат да бъдат създадени наново чрез

биосинтеза. От друга страна, струва ли си робски да се копира онова, което едно време е скалпила естествената еволюция? Интересно се изказва говорителят на фантастичната зоология, според него резерватите трябва да се заселят не с плагиати, а със създания на Новото. Сред проектираната фауна особено сполучливи ми се сториха рушветките и лемпардите, както и огромният моравуняк, обрасъл с гъста морава. Основната задача на зоодизайнерите е хармонично да съчетаят новите животни с подходящо подбран пейзаж. Безкрайно интересни биха били луминодрамонтите — хибриди от светулка, седмоглав дракон и мамонт. Всичко това е доста оригинално, а може би и красиво, но лично на мен са ми по-мили някогашните обикновени животни. Съзнавам неизбежността на прогреса и ценя високо лактофорите, с които се пръскат тревните площи за получаване на сирене. И все пак елиминирането на кравите от пасищата — общо взето, рационална мярка — ме кара да си мисля, че ливадите, лишени от тяхното флегматично, интровертно преживящо присъствие, са печално пусти.

16.IX.2039 г. Странно съобщение в днешния сутрешен брой на „Хералд“ за проектозакон, според който стареенето се обявява за наказуемо. Запитах Симингтън как да разбирам това. Той само се усмихна. На излизане забелязах един съсед. Стоеше в дворчето си, подпрян на палмата, със затворени очи, а на двете му бузи от само себе си се появиха червени петна с ясни очертания на длан. Той тръсна глава, после си разтърка очите, кихна, изсекна се и започна да полива цветята. Колко малко все пак зная аз! Пристигна осезателна картичка от Ейлин. Е, не е ли чудесно — съвременната техника в услуга на любовта? Мисля си, че сигурно ще се оженим. На семейство Симингтън гостува току-що пристигнал от Африка лъвак — ловец на синтетични лъвови. Разказа за негрите, избелили се с помощта на албинолин. Добре ли е обаче, помислих си, да се решават наболелите расови и социални проблеми по химически начин? Не е ли твърде лесно? Получих по пощата рекламна пратка — внушилки, които сами по себе си не въздействат на организма, а само внушават необходимостта да се употребяват други психимикали. Значи все пак има хора, които не желаят да ги гълтат? Този извод ме обнадежди.

29.IX.2039 г. Още не мога да се опомня след днешния разговор със Симингтън. Много важен разговор. Може би, провокиран от повишената доза симпатин и амикол, които погълнахме и двамата? Симингтън сияеше — проектът беше готов.

— Тихи — каза ми той, — известно ви е, че живеем в епохата на фармакокрацията. Осъществена е мечтата на Бентам — максимум блага за максимален брой хора, но това е само едната страна на медала. Я си спомнете какво казва един френски мислител: „Не е достатъчно ние да сме щастливи, трябва другите да са нещастни!“

— Пасквилен афоризъм! — възмутих се аз.

— Не. Истина е. Знаете ли какво произвежда „Прокрустикс инк.“
Нашата стока е злото.

— Шегувате се...

— Не. Разрешили сме едно противоречие. Сега всеки може да прави мръсотии на ближния, без да му вреди. Подчинихме злото, както вирусите, от които се изготвят ваксини. Преди чрез културата човекът е внушавал на човека, че е длъжен да бъде добър. Само добър. А къде да отиде останалото? Историята се е опитвала да го скрие по един или друг начин, къде с увещания, къде с помощта на полицията, но винаги нещо е стърчало, напирало и се е бунтувало.

— Но разумът ни подсказва, че трябва да бъдем добри — не се предавах аз. — Всеки го знае! Та нали виждам как сега всички заедно, достойно, весело, успешно, сърдечно, в хармония, искрено и загрижено...

— Тъкмо поради това — прекъсна ме той — още по-силно е изкушението да шамаросаш някого със замах, с пълна сила, за да си възвърнеш равновесието. За собствено успокоение и здраве!

— Какво говорите!

— Оставете илюзиите. Не се замозалъгвайте. Вече не е необходимо. Свободни сме — благодарение на синтезата и злодеините. Всекиму толкова зло, колкото душа иска. Повече нещастия, повече позор — за другите, разбира се. Неравенство, робство, кавги, изнасилвания! Когато пуснахме на пазара първите партиди от стоката, моментално се разпродадоха; спомням си — хората се втурваха в музеите, в картинните галерии, всеки искаше да нахлуе в ателието на

Микеланджело с тояга в ръка, за да изпотроши скулптурите, да продупчи платната, евентуално да натупа и самия маестро, ако се осмели да му се изпречи... Странно ли ви се струва?

— Малко е да се каже! — избухнах аз.

— Така е, защото все още сте роб на предразсъдъците. Но сега вече може, нима не разбирате? Та при вида на Жана д'Арк, да речем, нямате ли чувството, че тази одухотвореност, тази ангелска чистота и грация неземна трябва да бъде унижена? Седло, ремъци, юзда — и в галоп! В един впряг шест красавици — със звънчета, с пера на главите под свистенето на камшика...

— Какво говорите! — изкрещях с пресипнал от ужас глас. — Да им се сложи юзда? Да се впрегнат? *Да се оседлаят?!*

— Разбира се. За поддържане на здравето, за хигиена, но и за пълнота на чувствата. Достатъчно е да посочите лицето, да попълните нашата анкета, да изброите претенциите, антипатиите, ябълките на раздора. Впрочем, не е задължително, понеже в повечето случаи ни се иска да правим зло без никакъв повод, тоест за повод може да послужи чуждото благородство, достойнство, красота... Достатъчно е да изброите всичко това и получавате нашия каталог. Поръчките изпълняваме до двадесет и четири часа. Комплектът се изпраща по пощата. Поглъща се с вода, най-добре на гладно, но не е задължително.

Сега вече разбрах обявите на фирмата му в „Хералд“, а също в „Уошингтън пост“. „Само че — трескаво и тревожно размишлявах аз — защо говори така? Откъде идват тези внушения за впрягане, тези кавалерийски асоциации и намеци за езда без седло? Праведни боже, нима и тук някъде минава канал — моят будилник и моето чистилище, гаранцията ми за действителност?“ Но инженерът-проектант (проектант на какво?!) не забеляза обзелото ме безпокойство или невярно го изтълкува.

— Освобождението си дължим на химията — продължи той. — Защото всичко съществуващо не е нищо друго освен промяна в концентрацията на водородните йони върху повърхността на мозъчните клетки. Докато ме гледате, настъпва всъщност изменение на натриево-калиевото равновесие в мембраните на вашите неврони. Значи е достатъчно да се изпратят там, в дълбините на мозъка, специално комбинирани молекули и всяка фантазия ще се превърне за вас в действителност. Впрочем вие го знаете — добави с по-тих глас

той и извади от едно чекмедже шепа таблетки, разноцветни като захаросаните дражета за деца. — Ето злото, наше производство, което удовлетворява желанията на душата. Ето химията, която е поела върху себе си греховете на света.

С треперещи пръсти измъкнах от джоба си таблетка трънвинил, глътнах я без вода и отбелязах:

— Бих предпочел, честно казано, да сте по-конкретен.

Той повдигна вежди, мълчешком кимна, издърпа чекмеджето, взе нещо от него и също го глътна.

— Както желаете. Говорих ви за модела Т на новата технология, за нейното примитивно начало. Сънят за тоягата. Публиката с възторг прие флагелацията, дефенестрацията, това беше *felicitas per extractionem pedum*^[10]. Но бедната човешка фантазия бързо се изчерпа. Как да ви кажа, не достигаше въображение, нямаше образци! Та нали, исторически погледнато, открито все се е практикувало само доброто, а злото се е криело под маската му, под благовидни предлози, като е грабело, разрушавало и насилвало в името на висши идеали. Впрочем, честното зло дори такива пътеводни звезди е нямало. То се е криело по ъглите, грубо, недодялано, примитивно. Това пролича съвсем ясно по реакциите на хората — в поръчките непрекъснато се повтаряше едно и също, те желаеха все да докопат, да смачкат и да скрият. Такива са им навиците. Не им стига просто да вършат зло, искат да имат и съзнание за своята правота. Не ви ли се струва, че не е нито удобно, нито приятно, ако ближният, опомнил се след миг (а това винаги може да се случи), започне да вика „ама защо?!“ или „как не ви е срам?!“. Неприятно е, когато няма с какво да се оправдаеш. Тоягата не е достатъчен контрааргумент, всеки го усеща. Целият майсторлък е в това да отхвърлиш неуместните претенции презрително и от съответната позиция. Всеки иска да прави лошотии, но така, че да не се срамува от тях. Отмъщението дава основание за правота, но какво ти е виновна Жана д'Арк? Дразни те, че е по-добра и по възвишена от теб? Значи ти си по-лошият, само дето имаш тояга. Не, никой не желае така! Всеки иска да върши зло, поне за малко да бъде в ролята на мръсник и мъчител, но да си остане благороден и великодушен. Направо чудесен! Всички искат да бъдат чудесни. И то постоянно. Колкото по-лоши, толкова по-чудесни. А то е почти невъзможно... и затова е привлекателно. Малко му е на клиента да се гаври с вдовиците

и сираците — той желае да го върши в ореола на своята справедливост. Престъпниците никой не иска да ги преследва, макар че точно там може да се действа с чиста съвест и в името на закона, но е толкова банално и скучно, те и без това плачат за бесило. Дай му на клиента ангелска невинност, без примерна святост, но така поднесена, че той да може да се развихри, при това с убеждението, че не само може, а направо е длъжен. Сега разбирате ли какво изкуство е да се съчетаят подобни противоречия? В края на краищата винаги става дума за духа, не за тялото. То е само средство за постигане на целта. А онзи, който не го знае, свършва при месаря като кървавица. Разбира се, мнозина наши клиенти не могат да вникнат в тези тънкости. За тях е разделът на доктор Хопкинс — по светска и сакрална бийология. Например долината на Йосафат^[11], в която всички, освен клиента, ги вземат дяволите, а в края на Съдния ден Господ Бог лично го причислява към светиите. Някои (тук се проявява снобизмът на кретените) настояват накрая Господ да им предложи дори да си разменят местата. Според мен това са детинщини. Американците винаги са се пристрастявали към подобни прояви. Разни изскубвачи, бялни — той с отвращение размаха дебелия каталог, — що за примитивизъм! Ближният не е някакъв тъпан, а деликатен инструмент!

— Чакайте — казах аз, след като глътнах поредното хапче трънвинил, — ама вие какво всъщност проектирате?

Той с гордост се усмихна.

— Безбитни композиции.

— Битовете са единици за информация, нали?

— Не, господин Тихи. Единици за биене. Аз по принцип не ги използвам в своите композиции. Моите проекти се измерват в бедки. Една бедка е количеството мъка, която изпитва *pater familias*^[12], когато ликвидират шестчленното му семейство пред неговите собствени очи. По тази скала Господ е наказал Хиоб с трибедка, а Содом и Гомор са били Божиите четиридесетбедки. Но стига с тези изчисления. Всъщност аз съм творец и работя върху съвсем девствена почва. Теории за доброто са развивали мнозина мислители, а теорията на злото от лъжлив срам почти никой не е докосвал и като резултат тя е попаднала в ръцете на разни необразовани и примитивни хора. Мнението, че може да се злодейства изкусно, изобретателно, деликатно и хитроумно без тренировка, без опит и вдъхновение, без

дълбоки познания, е пълен фалш. Не са достатъчни инквизитурата, тиранистиката, двете бийологии — те са само въведение в същността на проблема. Впрочем няма универсални рецепти — *suum malum cuique*^[13]!

— И много клиенти ли имате?

— Всички живи хора са наши клиенти. Още от деца. Те получават отцеубийствени бонбони за успокояване на враждебните емоции. Бащата, както знаете, е източник на забрани и норми. Даваме на децата фройдилки и никой няма едипов комплекс!

Тръгнах си без никакво хапче. Ето какво било. Що за свят! Може би заради това така се задъхват? Обкръжен съм от чудовища.

30.IX.2039 г. Не зная как да се държа със Симингтън, но досегашните ни отношения едва ли ще се запазят. Ейлин ме посъветва:

— Ами поръчай си неговата падалка? Ще ти я подари, искаш ли?

С други думи, тя предлагаше за удовлетворение да си поръчам в „Прокрустикс“ сцена на моя триумф над Симингтън, където злодеят да се търкаля в праха пред нозете ми и да признава, че самият той, неговата фирма и неговото изкуство са гадост. Не, не мога да използвам метод, който не одобрявам! Ейлин не го разбира. Нещо се прекърши между нас. От леля си тя се върна напълняла и по-ниска на ръст, само вратът ѝ сега е по-дълъг. Не държа на тялото, душата е много по-важна, както каза онова чудовище Симингтън. Колко съм бил сляп за света, в който съм обречен да живея! А си мислех, че го опознавам все по-добре и по-добре! Сега забелязвам неща, които по-рано са ми убягвали. Вече ми е ясно какво правеше във вътрешния двор моят съсед — така нареченият стигматик; зная също какво означава, ако на светски прием събеседникът ми, след като се извини, тактично се отдалечава в някой ъгъл и вдишва там своя прах, като същевременно ме фиксира с поглед. Тогава моят абсолютно точен образ незабавно потъва в ада на неговото разярено въображение! Така постъпват дори лица от най-висшите химиократични сфери! А аз не съм и подозирал подобни отвратителни гадости зад фасадата на изисканата вежливост!

След като се подсилих с лъжичка подсладен херкулидин, изпочупих всички бонбониери, направих на сол ампулите, шишенцата,

флакончетата и бурканчетата, които ми беше подарила Ейлин. Готов съм на всичко. От време на време изпитвам такава ярост, че направо жадувам за появата на някой ревизионен интерферент, за да си го изкарам на него! Разсъдъкът ми подсказва, че със същия успех бих могъл сам да уредя въпроса, а не да чакам с тояга в ръце — бих могъл например да купя надувач. А ако ще си купувам манекен, защо пък да не е дамекен? Ако ли не дамекен, защо да не е човенец? А ако, по дяволите, ще е човенец, защо пък да не поръчам при Хопкинс, тоест в „Прокрустикс инк.“, подходяща екзекуция или дъжд от сярата, или огън и жупел срещу този дегенерирал свят? Там е въпросът, че не мога. Всичко трябва да направя сам, всичко сам — сам! Чудовищно!

1.X.2039 г. Днес настъпи разрывът. Тя ми показва върху протегнатата си длан две хапчета — черно и бяло, за да я посъветвам кое от тях да глътне в момента. Значи дори такъв дълбоко интимен въпрос не е в състояние да реши по естествен начин, без психимикали! Не пожелах да избира, стигна се до спречкване, което тя подсили, като погълна скандалол. Обвини ме неоснователно, че съм се нагълтал преди срещата с оскърбинова киселина (това са нейните думи), За мен тези минути бяха сърцераздирателни, но останах верен на себе си. Занапред ще се храня само вкъщи и ще ям онова, което сам си сготвя. Никакви сънани, никакви парадизиази и луксотернинни желета; счупих всички хедосии. Не ми трябва нито протестал, нито прогонин. В стаята ми наднича през прозореца голяма птица с печални очи, много странна — на колелца. Компютърът твърди, че я наричат педераства.

2.X.2039 г. Почти не излизам от къщи. Поглъщам трудове по история и математика. Освен това гледам ревизията. Но и тогава не ме напуска усещането за вътрешен бунт срещу всичко, което ме обкръжава. Вчера например се поддадох на изкушението да завъртя регулатора на солидността, тоест на относителното тегло на изображението, за да го направя по-плътнo и по-масивно. Бюрото на говорителя се разцепи под тежестта на няколкото страници с текста на вечерните новини, а той самият продъни пода на студиото. Разбира се,

този ефект се прояви единствено при мен и нямаше никакви последици, само дето свидетелстваше за психическото ми състояние. Освен това в ревизията ме дразнят лековатият хумор, вицовете, сатирата, съвременната гротеха. „Хапче върху хапче — казва свети Апче“. Каква пошловата духовитост! Само заглавията на предаванията да им види човек... Например „С надуванка на ероциклет“ — криминална драма, която започва как в тъмно бистро седи компания работоотклонячи. Изключих, беше ми втръснало. Но откъм съседите се чуваше по другия канал (ох, къде ли е моят канал, къде?) най-новият шлагер „В чантичките на жените има разпустин и даваин“. Нима и през ХХІ век в живалнята не може да се постигне достатъчна звукоизолация?! Днес пак ми се прииска да завъртя солидатора на ревизията, но в крайна сметка го счупих. Трябва да се съсредоточа и да реша нещо. Но какво? Всичко ме дразни, и най-малката дреболия, дори пощата — получих писмено предложение да се кандидатирам за Нобелова награда, обещават да ме изберат пръв като пришълец от тежкото минало. И таз добра! Наистина! Съмнителна листовка с реклама за „тайни хапчета, каквито няма на пазара“. Само като си помисли човек какво може да съдържат. Предупреждение, за действията на сънкулантите — търговците на забранени сънани. Към него — призив да не се гледат нелегално стихийни сънища, защото, видите ли, разпилявала се психическа енергия. Каква грижа за гражданите! Поръчах си сънан за Стогодишната война, на сутринта се събудих целият в синини.

3.X.2039 г. Както и преди вода самотен живот. Днес, преглеждайки тримесечника „Родна бъдистория“ (наскоро се абонирах за него), с изумление се натъкнах на добре познатото ми име на професор Тротелрайнер. Отново се пробудиха в мен опасения дали всички сегашни събития не са само непрекъснатата верига от фантоми и миражи? По принцип е възможно. „Психоматикс“ рекламира напоследък слоестите хапчета (стратилки), предизвикващи многослойни видения. Някой иска да бъде например Наполеон при Маренго, а когато битката свърши, не му се връща към действителността. Тогава там, още на бойното поле маршал Ней или който и да е от старата гвардия му подава на сребърен поднос друго

хапче (илюзорно, наистина, но това не е важно), което отваря вратата към поредната халюцинация. И така *ad libitum*^[14]. Понеже имам навика да разсичам гордиевите възли, погълнах телефонната книга, за да открия номера, и се обадох на професора. Той е! Ще вечеряме заедно.

3.X.2039 г. Три часът след полунощ. Пиша смъртно уморен, с помръкнала душа. Професорът закъсна малко, наложи се да го почакам в ресторанта. Дойде пеша. Познах го отдалеч, макар че сега е много по-млад, отколкото през миналия век, и не носи нито чадър, нито очила. Като ме видя, той като че ли се разчувства.

— Пеша ли дойдохте? — попитах аз. — Да не би колата ви да се е за инатила (с колите се случва понякога)?

— Не — отговори професорът, — предпочитам да се придвижвам *per pedes apostolorum*^[15]...

При тези думи той някак странно се усмихна. Когато келнерпютрите се отдалечиха, започнах да го разпитвам какво прави, но почти веднага се изпуснах за своите подозрения относно халюцинациите.

— Какво говорите, Тихи! Каква ти халюцинация! — възмути се професорът. — Със същия успех аз бих могъл да подозирам, че вие ми се привиждате. Замразиха ви, нали? Мен също. Размразиха ли ви? И мене ме размразиха. Отгоре на всичко ме и подмладиха, с реювенал и десенилизин, на вас може да не ви е необходимо, но аз, ако не беше основният ремонт, нямаше да бъда вече бъдисторик!

— Футуролог?

— Сега тази дума означава нещо друго. Футурологът подготвя прогнози, а аз се занимавам с теория. Съвсем нова работа, неизвестна за нашата отминала епоха. Нещо като езиково предвиждане на бъдещето. Лингвистична прогностика!

— Не съм чувал. И какво представлява тя?

Макар че попитах по-скоро от вежливост, отколкото от любопитство, той не го забеляза. Келнерпютрите ни донесоха поръчката. Към супата поднесоха бяло вино реколта 1997-а — добра година за шабли, което избрах, понеже го обичам.

— Лингвистичната футурология изучава бъдещето с оглед на трансформационните възможности на езика — обясни Тротелрайнер.

— Не разбирам.

— Човек е в състояние да овладее само това, което може да разбере, а може да разбере само изразеното с думи. Неизразеното с думи му е недостъпно. Изучавайки следващите етапи от еволюцията, узнаваме какви открития, промени и преврати в обичаите той, езикът, ще може да отрази един ден.

— Много странно. А как изглежда това практически?

— Изследванията се извършват с помощта на най-мощните компютри — човек не може самичък да изпробва всички варианти. Става дума най-вече за вариативността на езика — синтагматично-парадигматична, но квантувана...

— Професоре!

— Извинете. Виното е чудесно. Най-лесно ще го разберете с няколко примера. Кажете, ако обичате, някаква дума.

— Аз.

— Аз, така ли? Хм. Аз. Добре. Ще ми се наложи донякъде да заменя компютъра, тъй че ще опростя нещата. И така, аз — личност. Ти — тиличност. Ние — ниличност. Виждате ли.

— Нищо не виждам.

— Как така? Става дума за сливане на личността с тиличността, тоест за съюзяване на две съзнания, това първо. Второ — ниличност. Много интересно. Това е множествено съзнание. Например при силно разпадане на личността. Кажете някоя друга дума.

— Крак.

— Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.

— Но какво означава всичко това? Та в тези думи няма смисъл!

— Засега няма, но ще има. Тоест те евентуално може да придобият смисъл, ако кракистиката и кракизмът се възприемат. Думата робот нищо не е означавала през XV век, но ако бе съществувала езиковата футурология, може би още тогава би се стигнало до мисълта за автоматите.

— И все пак, какво означава кракист?

— Вижте, конкретно в този случай мога да ви го кажа с точност, защото става дума не за прогноза, а за нещо, което вече съществува. Кракизмът е най-новата концепция, съвременно течение в автоеволюцията на човека, на така наречения homo sapiens monopedes^[16].

— Едноног?

— Точно така. Защото ходенето става излишно, а и липсата на място е все по-голяма.

— Но това е идиотизъм.

— Съгласен съм. Обаче такива знаменитости като професор Хатцелклатцер и Фьошбин са кракисти. Не го знаехте, като предложихте думата крак, нали?

— Не. А какво означават другите ваши варианти?

— Засега не се знае. Ако кракизмът победи, ще се появят и такива обекти, които ще се наричат кракел, кракия и т.н. Това не е никакво пророчество, а само проучване на възможностите в чистия им вид. Хайде, посочете друга дума.

— Интерферент.

— Добре. Интер и феро, fero, ferre, tult, latum^[17]. Понеже думата е заимствана от латински, пак в латински ще търсим варианти. Flor, floris. Интерфлорентка. Ето — девойка, която има дете от интерферент, отнел цветето, тоест девствеността ѝ.

— Цветето пък откъде се взе?

— Flos, floris означава цвете. Дефлорация е лишаване от девственост. Сигурно ще се казва „породенка“ или „ревизионна породенка“, съкратено „ревиподенка“. Уверявам ви, вече сме събрали много богат материал. Например проституанта от конституанта — разтваря се цяла вселена на бъдещата нравственост!

— Виждам, че сте ентузиаст на тази нова наука. Хайде да опитаме с още една дума? Боклук.

— Защо не? Нищо, че сте скептик. Моля. И така... боклук. Хм. Боклучище. „Много боклучи“ дава „вселенобоклучи“. Вселенобоклук! Безкрайно интересно! Господин Тихи, отлично подбирате думите! Помислете си само, вселенобоклук!

— Какво пък толкоз? Тази дума нищо не означава.

— Първо, сега се казва „не вкусада“. „Не означава“ е анахронизъм. Забелязах, че избягвате да употребявате нови думи.

Лошо. После ще си поговорим за това. Второ, вселенобоклук *все още* нищо не означава, но вече можем да се досетим за бъдещия му смисъл! Знаете ли, става дума за нова психозоична теория. Не какво и да е! Тя ще гласи, че звездите са от изкуствен произход!

— Откъде ви хрумна?

— От думата вселенобоклук. Означава, по-точно поражда в съзнанието следната картина: за милиарди години Космосът се запълва с боклуци, тоест с отпадъци, останали след цивилизациите. Няма къде да се изхвърлят, а в същото време пречат на астрономическите наблюдения и на космическите пътешествия, тъй че е наложително да се изградят огромни и устойчиви на висока температура огнища, за да се изгаря целият този боклук. Огнищата са с огромна маса, поради което сами привличат боклука; безвъздушното пространство постепенно се очиства и ето — появяват се звездите (големите огнища), а тъмните мъглявини са все още неприбраните боклуци.

— Ама вие сериозно ли говорите? Вярвате ли, че е възможно? Космосът като вселенско изгаряне на боклуци? Професоре?

— Не е там работата, Тихи, дали вярвам или не. Просто благодарение на лингвистичната футурология създадохме нов вариант на космогонията като теоретична възможност за бъдещите поколения! Не е известно дали някой ще я възприеме на сериозно, но факт е, че такава хипотеза може да се изрази словесно! Обърнете внимание, ако през двадесетте години съществуваше езикова екстраполация, още тогава можеше да се предскажат *блумбите* — сигурно помните! — като се образуват от „бомби“. Самият език, господин Тихи, крие огромни, но не и безкрайни възможности. Например, „да се утопя“: като осъзнаете, че тази дума може да произлиза от „утопия“, по-добре ще разберете черногледството на мнозина футуролози!

Скоро разговорът премина върху въпроси, които много повече ме занимаваха. Признах на Тротелрайнер страховете си и своето отвращение към новата цивилизация. Той се възмути, но ме слушаше внимателно и — нали си е добър човек! — започна да ми съчувства. Видях дори как бръкна в джоба на жилетката си, за да извади състрадал, но се спря заради моята неприязън към психимикалите. Когато свърших обаче, лицето му доби строг израз.

— Лоша работа, Тихи. Вашата критика въобще не засяга същността на проблема. Той не ви е ясен. Дори не се досещате в какво

се състои. В сравнение с него „Прокрустикс“ и цялата останала псивилизация са нищо!

Не вярвах на ушите си.

— Но... но... — заекнах аз, — какво говорите, професоре? Какво по-лошо може да има?

Той се наведе към мен през масичката.

— Тихи, заради вас ще наруша професионалната тайна. Всичко, от което се оплаквате, е известно и на децата, така е. Развитието е тръгнало по този път от мига, в който след наркотиците и прахалюциногените са се появили така наречените психофокализатори с висока избирателност на въздействието. Но истинският преврат става едва преди четвърт век, когато са синтезирани масконите, тоест хаточкените — точковите халюциногени. Наркотиците не откъсват човека от света, а само променят отношението му към него. А халюциногените замъгляват целия свят. Сам сте се убедили в това. Масконите пък го фалшифицират.

— Маскони... маскони... — повторих аз. — Позната дума. А! Концентрации на маса под лунната кора, конкреции на минерали? Но какво общо има между тях и...

— Нищо. Сега тази дума означава, тоест вкуса да съвсем друго. Образувана е от „маска“. Като се вкарат в мозъка маскони, синтезирани по определен начин, всеки реален обект от външния свят може да бъде заменен от илюзорен, и то тъй майсторски, че химимаскираното лице не разбира кои от обкръжаващите го предмети са реални и кои — фантоми. Ако само за миг видите света, който *наистина* ни заобикаля, а не гримирания от химимаскирането, бихте се вцепенили!

— Чакайте! Кой свят? Къде е той? Къде мога да го видя?

— Дори тук! — прошепна ми той на ухо и се заоглежда на всички страни. Приседна до мен, протегна ми под масата стъклоно шишенце с протрита запушалка и доверително сподели:

— Това е свестин от групата на отрезвините, силно антипсихимическо средство, нитропакостно производно на злобина. Дори само притежаването му, да не говорим за употребата, се смята за тежко престъпление! Отворете шишенцето под масата и го помиришете, но веднъж, не повече — все едно, че вдъшвате амоняк.

Така де, соли за смъркане. Но после... За Бога! Владей се! Дръж се, помни!

С треперещи ръце отворих шишенцето и едва бях вдъхнал силната бадемова миризма, професорът ми го взе. Очите ми се наляха със сълзи, изтрих клепачите си с крайчеца на пръстите и... дъхът ми спря. Великолепната, покрита с килими зала с майоликови стени, с много палми, с маси, искрящи от кристалните съдове по тях, с разположената в дъното ѝ капела, под чийто съпровод похапвахме печеното, изчезна. Седяхме в бетонен бункер до гола дървена маса, краката ѝ опираха в доста протрита сламена рогозка. Музиката звучеше както и преди, но сега виждах, че идва от усилвател, който виси на ръждива тел. Вместо преливащи в цветовете на дъгата канделабри — голи, прашни крушки. Но най-ужасно се бе променила самата маса. Белоснежната покривка беше изчезнала, овалното сребърно блюдо с изпускащата пара яребица върху препечени филийки се бе превърнала във фаянсова чиния с отвратително сиво-кафеникаво тесто, полепващо по алуминиевата вилица, чието старинно, благородно сребро също бе угаснало. Вледенен, гледах помията, която допреди малко с апетит разрязвах с нож, наслаждавайки се на издавания от хрупкавата кожичка звук, прекъсван от контрапункта на по-ниските тонове при разчупването на печената филийка, която отгоре бе добре подсушена, а отдолу — леко влажна от сосчето. Палмовите листа в саксията наблизко се оказаха всъщност връзки на долни гащи, чийто притежател седеше в компанията на трима приятели точно над нас — не в сепаре, а по-скоро на лавица, толкова тясно бе то. Невероятна тъпканица! Боях се, че очите ми ще изхвъркнат от орбитите си, но ужасяващата картина трепна и се замъгли отново като от докосване на вълшебна пръчица. Връзките над главата ми се раззелениха и пак се покриха с палмови листа, кофата за боклук, чиято воня се разнасяше надалеч, се превърна в голяма, тъмноблестяща, гравирана саксия за цветя, а мръсната повърхност на масата придоби чистотата на първия сняг. Заблестяха кристалните чаши; лепкавото тесто си възвърна благородния цвят на печена яребица с крилца и кълки където си трябваше; алуминият на приборите лъсна като старинно сребро... и наоколо се развяха фраковете на келнерите. Погледнах под краката си — сламата се беше превърнала в персийски килим. Заобиколен отново от луксозния свят,

вперих поглед, като дишах тежко, в изпъчените гърдички на яребицата, без да мога да забравя какво прикриваха те...

— Ето че едва сега започвате да проумявате онова, което става в действителност — доверително прошепна Тротелрайнер, като ме гледаше право в лицето, явно опасявайки се от прекалено бурна реакция от моя страна. — При това забележете — намираме се в заведение екстра класа! Поканих ви тук, понеже предварително предвидих, че ще се наложи да ви разкрия тайната. Иначе щяхме да отидем в ресторант, чийто вид направо би ви побъркал.

— Как? Значи... съществуват... още по-ужасни места?

— Да.

— Не може да бъде.

— Уверявам ви. Тук поне има истински маси, столове, чинии и прибори, а там щяхме да лежим на многоетажни нарове и да ядем с пръсти от наредени върху конвейер кофи. Да не говорим, че прикриваното от маската на психимикалите още по-малко щеше да става за ядене.

— И какво е то?

— Не е отрова, Тихи, просто екстракт от трева и кръмно цвекло, накснат в хлорирана вода и смесен с рибено брашно; обикновено му добавят костно лепило, витамини и синтетична смазка, за да не му присяда на човек. Не почувствахте ли миризмата?

— Почувствах. Почувствах!!

— Ето, виждате ли.

— Милосърдни Боже, професоре... какво е това? Кажете ми, моля ви! Заклевам ви! Заговор? Коварство? План за изстребление на човечеството? Сатанински замисъл?

— Много задълбахте, Тихи. Не бъдете толкова демоничен. Осъзнайте факта, че на света живеят над двадесет милиарда души. Четохте ли днешния „Хералд“? Пакистанското правителство заявява: През тази година от глад са умрели 970 000 души, а опозицията твърди, че са шест милиона. Откъде в такъв свят вино „Шабли“, яребици, ястия със сос беарне? Последните яребици са измрели преди четвърт век. Нашият свят отдавна вече е само един прекрасно запазен труп, мумифициран все по-майсторски, защото се научихме да маскираме дори смъртта.

— Чакайте! Не мога да се опомня... Това значи, че...

— Че никой не ви желае злото, напротив, тъкмо поради милосърдие и с високохуманни намерения е измислен химическият блъф, камуфлажът, разкрасяването на действителността с перца и багри, които ѝ липсват...

— Професоре; повсеместна ли е измамата?

— Да.

— Но аз не се храня навън, сам си готвя. Откъде тогава, как?...

— Как поглъщате маскони ли? За това ли питате? Вие? Постоянно ги разпръскват във въздуха. Помните ли костариканските аерозоли? Това бяха първите плахи опити, нещо като въздушен балон в сравнение с ракета.

— И всички го знаят? И все пак могат да живеят?

— Нищо подобно. Никой не знае.

— Нито слухове, нито клюки?

— Слухове има навсякъде. Не, забравяйте обаче за амнестана. Съществуват неща, известни на всеки, и неща, неизвестни никому. Фармакокрацията има явна и скрита част; първата се базира на втората.

— Не може да бъде.

— О! Защо пък не?

— Та нали някой трябва да постеле тези рогозки, да изработи фаянсовите съдове, от които наистина се храним, и ей това тесто, дето изобразява печена яребица. И всичко останало!

— Така е. Прав сте, то трябва да бъде изработено и запазено, но какво от това?

— Онези, които го правят, виждат и знаят!

— От къде на къде? Все още разсъждавате архаично. Хората си мислят, че отиват в стъклена фабрика — оранжерия; на входа получават антихал, в резултат на което забелязват голите бетонни стени и работните си места.

— И им се работи?

— Да, и то с най-голям ентузиазъм, понеже поглъщат доза сакрифицин. Трудът се превръща за тях в саможертва, с която се гордеят. След смяната — глътка амнестан или мемнолизин, и всичко видяно се забравя!

— Досега се боях, че живея в халюцинация. Какъв глупак съм бил! Боже, как бих искал да се върна! Какво ли не бих дал!

— Да се върнете? Къде?

— В канала под „Хилтън“.

— Безсмислица. Държете се безразсъдно, да не кажа глупаво. Правете същото, което правят останалите, яжте и пийте като всички и тогава ще получавате необходимите дози оптимистан и серафинол, а настроението ви ще е чудесно.

— Значи и вие сте адвокат на дявола?

— Бъдете благоразумен. Какво дяволско има, ако лекарят лъже болния при необходимост? Щом като сме принудени така да живеем и ядем, по-добре е всичко да ни се поднася в красива опаковка. Масконите действат безпогрешно, с едно-единствено изключение. И какво лошо има в тях?

— Не съм в състояние да споря сега на тази тема — вече по-спокойно казах аз. — Само че отговорете ми, моля ви, като на стар приятел на още два въпроса: за какво изключение в действието на масконите споменахте и как се е стигнало до всеобщо разоръжаване? Или то също е мираж?

— Не, то за щастие е напълно реално. Но за да ви го обясня, ще се наложи да изнеса цяла лекция, а трябва да тръгваме вече.

Разбрахме се да се срещнем на другия ден. При сбогуването отново запитах за дефекта на масконите.

— Идете в лунапарка — отговори професорът, ставайки от масата. — Ако искате да изпитате неприятни усещания, качете се на най-голямата въртележка, а когато тя се завърти с пълни обороти, пробийте с ножче тапицерията на кабината. Тази кабина е необходима именно защото при въртенето фантазиите видения, с които масконът прикрива реалността, се разместват — сякаш центробежната сила сваля от очите ви наочниците... Тогава ще видите какво се показва зад чудните илюзии...

Пища в 3 часа през нощта, съвсем потиснат. Какво още мога да добавя? Може би да избягам от псивилизацията в някое затънтено място? Дори Галактиката не ме привлича вече. На човек не му се пътува, когато няма къде да се върне.

5.X.2039 г. Целия свободен предобед бродих из града. С едва прикрит ужас се вглеждах в повсеместните белези на комфорта и

лукса. Картинната галерия в Манхатън продава на безценица оригинални платна на Рембранд и Матис. Наблизо предлагат великолепни мебели в стил рококо, мраморни камини, тронове, огледала, сарацински ризници. Най-различни разпродажби — къщи, по-евтини от... А аз смятах, че живея в рай, където всеки може да си „подворцува“! Бюрото за регистрация на самозвани кандидати за Нобелови награди на Пето авеню също ми разкри истинското си лице — всеки може да получи награда, както и да украси стените на жилището си с най-ценни произведения на изкуството, щом като и едното, и другото се дължи на щипка прахообразен препарат, въздействащ върху мозъка! Но най-голямото коварство се състои в това, че една *част* от колективната заблуда е явна и човек може наивно да заличи границата между илюзорния и реалния свят, а понеже вече никой на нищо не реагира спонтанно (всички се учат, обичат, бунтуват и забравят с помощта на химията), разликата между манипулираното и естественото чувство не съществува. Вървах по улиците, като стисках юмруци в джобовете. О, не ми трябваше амоколин и фуриазол, за да се вбеся! Моето изострено съзнание издирваше всички празноти в тази монументална измама, в този разпрострял се отвъд хоризонта декор. На децата дават отцеубийствени сиропчета, после — за развиване на личността — контестан и протестолидин, а за обуздаване на пробудените пориви — субординал и кооперавтон. Полиция няма — за какво е, щом има криминол? Престъпните апетити се потискат от „Прокрустикс инк.“ Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже! Парадизиаци за набожните лицемери, велзевулан и хелурий за мазохистите... С мъка се съдържах да не нахлуя в изпречилото се пред мен фармацевтилице, където тълпата бе коленичила, нагълтала се с преклонин. Трябва да се пазя, иначе ще ме почерпят с амнестан. Само това не! Запътих се към лунапарка, въртейки със запотени пръсти

ножчето в джоба си. Експериментът не сполучи — стената на кабината се оказа невероятно твърда, сигурно беше от закалена стомана.

Тротелрайнер живееше под наем в мебелирано жилище на Пето авеню. Пристигнах навреме, но не заварих професора. Впрочем, беше предупредил, че може да закъснее, и ми беше доверил личното си подсвиркване за свиркоключалката. Затова влязох и седнах до бюрото, затрупано с научни списания и изписани листа хартия: От скука или по-скоро за да разсея тревогата, която ме глождеше отвътре, надзърнах в бележките на професора. „Вселенобоклук“, „породенка“, „чуждинник“, „чуждинка“. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... „Плодоноска“, „изкапник“, „изкапничка“. „Породьорка“ — майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така. Казват, че всяка секунда се раждат осемдесет хиляди деца. Може и осемстотин хиляди. Какво значение има? „Мислец“, „мислант“, „мислини“, „мисел“, „основна мисъл“, тоест „теглица“, оттук „мислич“ — „теглич“. Ето значи с какво се занимава той?! Прииска ми се да изкрещя: „Професоре, ти тук си пишеш, а светът загива!“ Изведнъж под листата блесна нещо — антихалът, същото онова шишенце. Колебах се само част от секундата, после реших, смръкнах внимателно и се огледах наоколо.

Чудна работа — стаята почти не се промени! Библиотеката, етажерките със справочни хапчета — всичко остана както си беше; само голямата холандска камина в ъгъла, която украсяваше стаята с гланцовия блясък на кахлените си плочки, се превърна в така нареченото циганско кюмбе с продупчена ламаринена тръба, изкарана през отвор в стената, а подът около него почерня от сажди. Бързо върнах шишенцето на мястото му — в антрето се чу подсвиркване и Тротелрайнер влезе.

Разказах му за лунапарка. Той се учуди, помоли да му покажа джобното си ножче, поклати глава, взе шишенцето от бюрото, помириша го, после го даде на мен. Вместо нож в ръцете си държах изгнила клонка. Повдигнах очи към професора — нещо се бе оклюмал, изглеждаше много по-несигурен в себе си, отколкото вчера. Тротелрайнер постави пълната с конгресни близалки чанта върху бюрото и въздъхна.

— Тихи — каза той, — разберете, експанзията на масконите не е предизвикана от нечие коварство...

— Експанзия? Това пък какво е?

— Много неща, реални преди година или месец, вече трябва да бъдат заменени с миражи, щом като истинските стават недостъпни — заобяснява той, явно обладан от някаква друга мисъл, която не му даваше мира. — На тази въртележка се возих преди три месеца, но не гарантирам, че все още е там. Може би заедно с входния билет получавате от разпръсквач порция въртележкова пара или лунапаркин, което е рационално, понеже е много по-икономично. Да-да, Тихи, сферата на реалните блага на човечеството се стопява ужасяващо бързо. Преди да се настаня тук, живях в новия „Хилтън“, но, признавам си, не издържах дълго. Веднъж от разсеяност употребих изтрезвител и се оказа, че обитавам килерче с размерите на сандък, носът ми бе притиснат в хранилката, водопроводният кран ме подпираше в ребрата, а стъпалата докосваха челната част на кревата в съседния сандък, тоест в съседния апартамент — бяха ме настанили на осмия етаж за деветдесет долара на денонощие. Място има все по-малко и по-малко! Извършват се опити с така наречените деспациализатори или психилюзатори, но резултатите не са обнадеждаващи. Засега се прикрива наличието на огромни тълпи, които се движат едновременно с вас по улицата или площада, тъй че виждате само отделни индивиди в далечината, но вече започвате да се сблъсквате с маскираните хора, които не забелязвате, а това е неприятен проблем, който все още не може да бъде преодолян.

— Професоре, надзърнах във вашите записки. Моля за извинение, но какво е това? — посочих листчето с думите „мултишизол“, „стеснин на множелина“.

— Ами... Вижте, разработен е план или по-скоро концепция за хинтернизация, по името на автора — Егоберт Хинтерн, според която нарастващият недостиг на външно пространство ще се компенсира с илюзорно вътрешно пространство, тоест с това на душата, чийто метраж не подлежи на никакви физически ограничения. Сигурно ви е известно, че благодарение на зооморфините човек може за известно време да стане, тоест да се почувства, костенурка, мравка, калинка или дори ямин с помощта на инфлоризиращ преботинид; разбира се, усещането е субективно. Освен това може да разделя личността си на две, три, четири части, а като се стигне до двуцифрени числа, възниква ефектът на стесняване. И тогава говорим не за една личност, а за

ниличност. Много личности в едно тяло. Съществуват също така подсилватели на личността, интензифициращи вътрешния живот до такава степен, че да доминира над възприемането на външната действителност. Такъв е сега светът, такива са времената, приятелю! Omnis est Pillula!^[18] Понастоящем фармацевтиката е книгата на живота, енциклопедията на битието, алфата и омегата. Не се очакват никакви преврати, щом като разполагаме с бунтотал, опозиционал под формата на глицеринови свещички и екстремин, а вашият доктор Хопкинс рекламира содомастол и гоморинки — можете лично да изпепелите с огън и жупел толкова градове, колкото пожелаете. Дори длъжността Господ Бог получавате само срещу 75 цента.

— Най-новото изкуство е сърбежолът — обадох се аз. — Веднъж чух, тоест усетих скерцото на Уаскотиан. Не бих казал, че ми достави естетическа наслада. На най-сериозните места се смях.

— Да, всичко това не е за нас, размразенците от миналия век, катастрофирали във времето — меланхолично потвърди Тротелрайнер.

Сякаш преодолял нещо в самия себе си, той се изкашля, погледна ме в очите и каза:

— Тихи, започва конгрес по футурология, тоест дискусия за бъдисторията на човечеството. LXXVI световен конгрес, днес бях на организационното заседание и бих искал да споделя с вас впечатленията си.

— Странно — рекох, — доста внимателно чета вестниците, никъде не съм срещал съобщение за подобен конгрес...

— Защото е таен. Сигурно ви е ясно, нали между другото трябва да се обсъждат проблемите на маскирането!

— И какво? Зле ли са нещата?

— Фатални! — рече професорът натъртено. — По-лошо няма накъде!

— Вчера пеехте друга песен — отбелязах аз.

— Вярно. Влезте ми обаче в положението, едва сега се запознах с най-новите резултати от изследванията. Това, което чух днес... Ох, какво да ви приказвам, сам можете да се убедите.

Той извади от чантата си голяма връзка близалки с актуални новини, вързани с различни на цвят лентички, пресегна се над бюрото и ми ги подаде.

— Преди да се запознаете с новите открития, трябва да ви обясня нещо. Фармакокрацията е психимикрация, базираща се на кремokraцията — това е девизът на нашата нова ера. Още по-кратко: властта на халюциногените се придружава от корупция. Впрочем, иначе не бихме били свидетели на всеобщото разоръжаване.

— Най-после ще разбере как е станало! — възкликнах аз.

— Много просто. Подкуп се дава или при пласиране на непълноценни стоки, или при закупуване на дефицитни. Услугите също могат да бъдат стока. Идеалната ситуация за производителя е тази, при която инкасира наличността, без нищо да дава в замяна. Допускам, че началото на реализата е било поставено от аферите на мендакторите и малверсорите, за които вероятно сте чували.

— Да, но какво означава реализа?

— Буквално — разтваряне, или по-точно: изчезване на действителността. Когато избухнал скандалът с компютърните злоупотреби, за всичко били обвинени кибернетичните машини. Всъщност замесени били могъщи консорциуми и тайни картели. Ставало дума да се създадат пригодни за живот условия на други планети — най-спешният за разрешаване проблем във времето на свръхнаселеността! Трябвало да се построят огромни ракетни флотилии, да се промени климатът, да се преобрази атмосферата на Сатурн и Уран; много по-лесно било всичко да се извършва само на хартия.

— Но това скоро е щяло да излезе наяве! — учудих се аз.

— Нищо подобно. Винаги се появяват непредвидени обективни трудности, неочаквани проблеми и пречки, възниква потребност от нови кредити и асигнации. Проектът за Уран например досега е погълнал 980 милиарда, а не се знае дали там е преместен поне един камък.

— А контролните комисии?

— В тях не участват космонавти, а неподготвени хора не могат да кацат на тези планети. Затова се изпращат пълномощници, които изучават предложения им материал: графики, снимки, статистики. Документацията лесно може да се фалшифицира и още по-лесно — да се изопачи с помощта на масконите.

— Аха!

— Предполагам, че точно така е започнала едно време имитацията на въоръжаването. Та нали фирмите, които получават държавни поръчки, са частна собственост. Взимали са милиарди и нищо не са правили, тоест произвеждали са, разбира се, лазерни оръдия, ракетни инсталации, противопроотивопротивопротиворакети (те са вече шесто поколение), летящи танкове — така наречените летанкове, но всичко е хаточкувано.

— Моля?

— Илюзорно, приятелю. За какво да се извършват ядрени опити, ако има микотаблетки?

— Тоест?...

— Таблетки, след употребата на които човек вижда гъбата на ядрения взрив. Последвало е нещо като верижна реакция. Защо да се обучават войници? В случай на мобилизация ще им се дават обучителни хапчета. Не си струва също да се подготвя команден състав — за какво са тогава стратегинът, генеразолът, тактидонът, орденолът? „Клаuzeвиц хич не чети — хап с водица преглътни, генерал ще станеш ти!“ Чували ли сте тази поговорка?

— Не.

— Защото комбинираните препарати са секретни. Във всеки случай, не се пускат в продажба. Няма смисъл да се извършват десанти — достатъчно е над размирната страна да се разпръсне десантен маскон и населението с очите си ще види приземяващите се парашутисти, морска пехота и танкове. Истинският танк струва сега почти милион, а илюзорният около една стотна от centa за всеки зрител — това е така наречената личнотанкова единица. Бронетранспортърът струва четвърт цент. Целият арсенал на Съединените щати би се поместил днес на един камион. Танкони, кадаверони, бомбони — твърди, течни и газообразни. Казват, че съществувал прах, който имитира нашествие на марсианци.

— И всичко благодарение на масконите?

— Естествено! Така че реалната армия се оказала ненужна. Има малко авиация, но и това не е съвсем сигурно. За какво е? Процесът бил лавинообразен, разбирате ли? Не е възможно да бъде спрян. Ето ви цялата тайна на разоръжаването. Видяхте ли новите тазгодишни модели „Кадилак“, „Додж“ и „Шевролет“?

— Видях ги, много са хубави.

Професорът ми подаде шишенцето.

— Моля ви, идете на прозореца и по-внимателно се вгледайте в тези прекрасни коли.

Наведох се през перваза. По улицата, която се виждаше от единадесетия етаж, течеше река от луксозни лимузини, чиито стъкла и покриви блестяха на слънчевата светлина. Поднесох отвореното шишенце към носа си и замигах, а като изстисках с клепачи сълзите от очите си, вперих ги в необичайната гледка. По асфалта галопираха колони бизнесмени, свили ръце в лактите като деца, които си играят на шофьори: Те бързо-бързо движеха крака, изопнали горната част на телата си назад, като че ли под тях имаше дълбоки седалки. Само от време на време сред плътните им редици се появяваше самотен, изпускащ газове автомобил. Щом действието на препаратата отслабна, картината трепна, после отново стана ясна и аз видях от високото бляскавия поток автомобилни покриви — бели, жълти, изумруденозелени, който величествено пресичаше Манхатън.

— Кошмар! — възкликнах потресен. — Но независимо от това *orbis et urbi*^[19] е постигнат, така че всичко може би си е струвало усилията?

— Разбира се, съществуват и някои плюсове. Забележимо е спаднал броят на инфарктите, защото галопирането на дълги разстояния е чудесна гимнастика. Вярно е също така обаче, че е нараснал броят на болните от емфизема на белите дробове, от разширени вени и сърце. Не всеки става за маратонец.

— Ето защо нямате кола! — досетих се аз.

Професорът криво се усмихна.

— Кола средна класа струва сега едва 450 долара — каза той, — но като вземем под внимание, че производствените ѝ разходи са някъде около една осма от цента, излиза доста солено. Хората, произвеждащи нещо реално, са все по-малко и по-малко. След като получи хонорара си, композиторът дава подкуп на продуцента, а в носовете на слушателите, дошли във филхармонията за предпремиерно изпълнение, се впръсква концертозолов мелотропин.

— В морален аспект това е отворително — забелязах аз, — но дали е толкова вредно за обществото?

— Засега още не. Впрочем оценката зависи от гледната точка. Благодарение на трансмутина можете да имате любовна връзка с коза,

убеден, че пред вас е Венера Милоска. Научните доклади и съвещания се заместват от конгресини и деконгресини, но все пак съществува определен жизнен минимум, който не може да бъде заменен от илюзии. Необходимо е все някъде да се живее, нещо да се яде, да се диша, а в същото време реализата поглъща една след друга сферите на реалното действие. При това заплашително бързо расте броят на страничните явления. Налага се да се използват дехалюцинини, неосупермаскони и фиксатори, но резултатът е съмнителен.

— Те пък какво представляват?

— Дехалюцинините са нови психимикали, след които ти се струва, че нищо не ти се струва. Отначало с тях са лекували само душевноболните, но все повече и повече хора подозират, че това, което ги обкръжава, не е автентично. Амнестаните са безсилни против второфантомите, тоест вторично възникналите фантоми, разбирате ли? Например, ако някой си въобразява, че си въобразява, че нищо не си въобразява — или наопаки. Това е типичната проблематика на съвременната многослойна или п-етажна психиатрия. Но най-опасни са новите маскони. Какво да ви кажа, под влияние на прекалено големите дози психимикали организмите сдават багажа. Започват да окапват косите, ушите се втвърдяват или пък опашката изчезва...

— Израства, искате да кажете.

— Не, изчезва. От тридесет години насам вече всички имат опашки. Следствие на ортографина. Това е цената за светкавичното усвояване на правописа.

— Невъзможно, та нали ходя на плаж! Никой няма опашка, професоре.

— Същинско дете сте. Опашките се маскират с антиопашкин, от който на свой ред ноктите почерняват, а зъбите се развалят.

— И тези последици също се маскират?

— Естествено! Масконите се употребяват в милиграми, но общо взето всеки човек поглъща годишно около сто и деветдесет килограма. Ясно защо: нали трябва да се имитират домашни уреди, храна, напитки, послушанието на децата, учтивостта на чиновниците, научните открития, притежаването на платна от Рембранд, джобните ножчета, морските пътешествия, космическите полети и милиони подобни неща. Ако не беше лекарската тайна, щеше да е известно, че в Ню Йорк всеки втори жител е с петниста кожа, че гърбът му е обрасъл

със зеленикава четина, че има бодли в ушите, дюстабан, разширени бели дробове и хипертрофия на сърцето от непрекъснатото галопиране. Всичко това трябва да се прикрива, ето защо са необходими супермасконите.

— Кошмар! И нищо ли не може да се направи?

— Нашият конгрес ще обсъжда именно алтернативата на бъдисторията. Сред експертите упорито се говори за необходимостта от радикална промяна. Засега разполагаме с осемдесет проекта.

— За спасение?

— И така може да се каже. Ако искате, седнете тук и излижете тези материали. Но ще ви помоля за една услуга. Проблемът е деликатен.

— Ще се радвам да ви помогна.

— Разчитам на вас. Вижте, от мой приятел химик получих пробни дози на наскоро синтезирани вещества от групата на отрезвините, два нови изтрезвителя. Изпратил ми ги е с утринната поща и пише — Тротелрайнер взе писмото от масата, — че моят препарат, който и вие пробвахте, не е истински отрезвин. Пише буквално следното: „Федералното управление по псипреция (тоест по психопреформация) се старее да отвлече вниманието на действидците от редица кризисни явления, поради което умишлено и злонамерено ги снабдява с фалшиви противоилюзийни средства, съдържащи неомаскони“.

— Нещо не ми е ясно. Та нали аз самият изпробвах вашия препарат? И какво е действидец?

— А, това е висока обществена длъжност, която и аз заемам. Действиждането е право и възможност да разполагаш с отрезвини с цел да знаеш как изглежда всичко *в действителност*. Все пак някой трябва да е осведомен за истинското положение, нали?

— Да, наистина.

— А що се отнася до препарата, моят приятел предполага, че той отстранява влиянието на масконите с по-стара дата, но е безсилен срещу другите и особено срещу най-новите. В такъв случай това — професорът вдигна шишенцето — не е изтрезвител, а коварно замислен маскон, камуфлиран субизтрезвител, тоест вълк в овча кожа!

— Но защо? Нали някой трябва да знае...

— „Трябва“ в общ смисъл, заради общественото благополучие, но не и от гледна точка на интересите на различните политици, корпорации и дори федерални агенции. Ако нещата са по-зле, отколкото ги виждаме ние, действидците, то те предпочитат да не вдигаме шум. Затова са фалшифицирали изтрезвителя така, както едно време са монтирали в старите мебели леснонамираеми скривалища. Крадецът се е задоволявал с първото, което е намирал, и не е стигал до истинските, прикрити много по-умело.

— Аха. Сега разбирам. И какво искате от мен?

— Молбата ми е, докато се запознавате с материалите, да смръкнете отначало от тази ампула, а после и от тази. На мене, да си призная, ми липсва смелост.

— Само това ли? Дадено.

Взех от професора двете ампули, настаних се във фотьойла и започнах да усвоявам едно по едно резюметата на докладите за конгреса по бъдистория. Първият проект предвиждаше оздравяване на обществените отношения чрез разпръскване в атмосферата на хиляда тона инверсин — препарат, който преобръща усещанията на 180 градуса. През първата фаза — след разпръскването му — комфортът, чистотата, ситостта, както и вкусната храна, и естетичните предмети стават омразни за всички, а блъсканицата, немотията и грозотата се превръщат в обект на желанията им. През втората фаза действието на масконите и неомасконите напълно се отстранява. Тогава, лице в лице със скритата досега действителност, обществото ще изпита задоволство, защото ще има пред себе си онова, което желае. Може би дори отначало ще трябва да се задействат пейотроните (влошителите на битовите условия). Но тъй като инверсинът въздейства върху всички емоции без изключение, омразни ще станат и еротичните удоволствия, което ще заплаши човечеството от измиране. Затова един път в годината за 24 часа действието му ще се спира временно с помощта на контрапрепарат. Несъмнено в този ден рязко ще нараства броят на самоубийствата, което обаче ще се компенсира от провокирания естествен прираст.

Не бих казал, че този план ме възхити. Единственото му достойнство беше, че авторът на проекта — като действидец — щеше да се намира постоянно под въздействието на контрапрепарата, а значи всеобщата нищета и грозота, мръсотията и монотонността на живота

нямаше да му доставят особена радост. Вторият план предвиждаше да се разтворят в речните и морските води 10 000 тона ретротемпорин — обръщател на субективното течение на времето. От този момент животът би потекъл назад — хората биха се появявали на света като сбръчкани старци и биха го напусkali като младенци. По такъв начин, подчертаваше се в доклада, ще се отстрани основният недостатък на човешката природа, а именно неизбежната всеобща перспектива — стареенето и смъртта. С течение на времето всеки старец все повече би се подмладявал, би трупал сили и бодрост. Напускайки работа поради вдетиняване, той би живял в благословената страна на детството. Хуманният смисъл на този план произтичаше по естествен начин от присъщото за младенческата възраст незнание за преходността на всичко живо. Обаче назад би се обръщало само субективното течение на времето, така че детските градини, яслите и родилните домове всъщност ще се пълнят със старци; в проекта не се казваше нищо определено за тяхната по-нататъшна съдба, а само с общи думи се посочваше възможността за съответна терапия в така наречен държавен евтаназиум. След като прочетох този проект, предишният вече не ми изглеждаше толкова лош.

Третият проект беше дългосрочен и много по-радикален. Предвиждаше ектогенезис, деташизъм и всеобща хомикрия. От човека би трябвало да остане само мозъкът в елегантна опаковка от дурупласт, нещо подобно на глобус, снабден с клеми, контакти и щепсели. Според този проект материята щеше да се преобразува в ядрена енергия, поради което храненето, физиологически напълно излишно, ще представлява само съответно програмирана илюзия. Мозъчният глобус би могъл да се включва към всякакви крайници, апарати, машини, транспортни средства и т.н. Това би се извършило на два етапа. Отначало частичен деташизъм — излишните органи да се оставят вкъщи; например, стягайки се за театър, сваляте и окачвате в гардероба системите за копулация и дефекация. През следващото десетилетие чрез хомикрия трябваше да се ликвидира всеобщата блъсканица — печална последица от свръхнаселеността. Кабелните и безжичните канали за междумозъчна връзка биха обезсмислили всяко преместване в пространството, пътуванията, свързани с курсове, конференции и съвещания, и въобще каквото и да било лично придвижване където и да е. Защото всеки ще има връзка с датчици

навсякъде в сферата на човешкото господство, включително и с най-отдалечените планети. Масовото производство ще затрупа пазара с черватори, манипулатори, педикулатори и с най-обикновени коловози, тоест с нещо като релси на домашна железница, по които главите ще могат да се движат за собствено забавление.

Прекъснах четенето и заявих, че авторите на тези трудове сигурно са луди. Тротелрайнер суховато отвърна, че мнението ми е прекалено прибързано. Кашата е забъркана и трябва да се сърба. Критерият на здравия разум е неприложим към човешката история. Нима Авероес, Кант, Сократ, Нютон или Волтер биха повярвали, че през двадесети век бич за градовете, отровител на белите дробове, масов убиец и обект на обожествяване ще стане една ламаринена каручка на колела, а хората ще предпочетат да загиват в нея, масово устремявайки се в края на седмицата извън града, вместо спокойно да си седят у дома. Запитах професора кой от проектите смята да подкрепи.

— Засега не съм решил — отговори той. — Най-труден е според мен проблемът за тайнетата, нелегално родените деца. Освен това се опасявам от химинтриги по време на заседанията.

— Тоест?

— Може да бъде приет проектът, който ще получи кредитбиланова подкрепа.

— Мислите, че ще ви обработят с химикали?

— Защо не? Какво по-лесно от това, да се разпръсне аерозол чрез климатичната инсталация на залата?

— Каквото и да решите, обществото не е задължено да го одобри. Хората няма да приемат всичко пасивно.

— Драги мой, от половин век насам културата не се развива стихийно. През XX век някой си Диор диктувал модата в облеклото. Сега регулирането е обхванало всички области на живота. Ако се гласува в полза на деташизма, само след няколко години всеки ще смята за срамно и неприлично да има меко, космато, потоотделящо тяло. То трябва да се мие, обезмирисява, масажира и все пак излиза от строя, докато при деташизма можеш да си включваш най-прекрасните чудеса на инженерното изкуство. Коя жена не би пожелала да има люминесцентни лампички вместо очи, телескопично излъчващи се

гърди, ангелски крилца, фосфоресциращи прасци и пети, издаващи на всяка крачка мелодични звуци?

— Тогава знаете ли какво — казах аз. — Хайде да избягаме! Ще се запасим с кислород и храна и ще се скрием в Скалистите планини. Помните ли каналите на „Хилтън“? Лошо ли ни беше там?

— Сериозно ли говорите? — колебливо попита професорът.

Без да искам, доближих към носа си ампулата, която все още държах в ръка. Вече бях забравил за нея. От острия мирис очите ми се насълзиха. Започнах да кихам, а когато отново отворих клепачи, стаята се беше преоборила напълно. Професорът продължаваше да говори, чувах гласа му, но поразен от видяното, не разбирах нито дума. Стените бяха почернели от мръсотия; небето, синьо до момента, бе станало оловносиво, част от стъклата на прозорците бяха изпочупени, а оцелелите — покрити с дебел слой сажди и сиви бразди от дъждовните капки.

Не зная защо, но най-много ме потресе фактът, че елегантната чанта, в която професорът бе донесъл материалите за конгреса, се бе превърнала в плесенясал чувал. Вцепенен, страхувах се да погледна към самия Тротелрайнер. Надзърнах под бюрото. Вместо кадифените панталони и професорските гетри там се мъдреха две кръстосани протези. Между телените сухожилия на стъпалата се бяха набили ситни камъчета и уличен боклук. Стоманеният щифт на петата блестеше, полиран от ходене. Простенах.

— Какво, главоболие ли имате? — дочух гласа му, изпълнен със съчувствие. Превъзмогнах уплахата си и повдигнах очи към професора.

От лицето му беше останало малко. Към проядените бузи прилепваха парчета неподменян, прогнил бинт. Разбира се, пак беше с очила, само че едното им стъкло бе пукнато. На шията, от отвор като след трахеотомия, стърчеше небрежно вкарана звукова тръбичка, която вибрираше в такт с гласа. Сакото висеше като стар мухлясал парцал върху гръдния стелаж; от лявата му страна бе изрязан отвор, прикрит с прозорче от изкуствена материя, зад което спазматично туптеше сърцето, цялото в куки и шевове. Лявата ръка не се виждаше въобще; част от дясната, с която държеше молив, се оказа бронзова протеза, позеленяла от медния окис. На ревера имаше небрежно тропосано парченце плат, на което някой бе написал с червен туш „Замразняк 119

859/21 транспл. — 5 отхвърл.“. Опулих се, а професорът — отразявайки моята уплаха като огледало — изведнъж се вцепени зад бюрото си.

— Какво?... Толкова ли съм се променил? А? — попита той с прегракнал глас.

Не помня кога бях станал, но вече дърпах бравата на вратата.

— Тихи! Какво правите? Къде, Тихи! Тихи!!! — отчаяно викаше Тротелрайнер, като се придвижваше с мъка.

Вратата поддаде и в този момент се чу страхотен шум. Загубил равновесие от прекалено резките движения, професорът бе рухнал и телените му стави се разпаднаха на пода с ужасно скърцане; отнесох в паметта си спомена за безнадеждните му конвулсии, за остриите като пирони, рендосващи пода пети, за сивото чувалче на сърцето, пулсиращо зад помътняло прозорче. Бяха по коридора, сякаш ме гонеха фурии.

В цялата сграда бе пълно с хора — бях уцелил времето за лънча. От офисите излизаха чиновници и секретарки; увлечени в разговор, те се насочваха към асансьорите. Смесих се с тълпата пред отворените врати на кабината, но понеже асансьорът се бавеше, погледнах в шахтата и разбрах защо почти всички хора страдат от задух. Във въздуха се люлееше краят на отдавна скъсало се въже, а „пътниците“ се катереха по отвесните мрежи, обграждащи шахтата, при това с маймунска ловкост — плод на продължителен опит. Плунали в пот, но спокойно разговаряйки помежду си, те се изкачваха до кафенето на покрива на сградата. Измъкнах се от опашката и затичах надолу по стъпалата, спираловидно обикалящи около бездната с търпеливите алпинисти. Няколко етажа по-надолу забавих темпото. От всички врати продължаваха да излизат хора. Тук като че ли имаше само офиси. В чупката на стените се натъкнах на отворен прозорец, който гледаше към улицата. Застанах пред него и като се преструвах, че си оправям дрехата, хвърлих поглед надолу. Отначало ми се стори, че по мръсните тротоари няма жива душа, но в действителност не бях разпознал минувачите. Предишната им елегантност беше изчезнала безследно. Вървяха поединично и на двойки, в протрити дрипи, мнозина увити с бандажи и дори с някакви хартиени ленти, само по ризи, под които личеше, че телата им наистина са покрити с петна и четина, особено на гърба. Някои явно бяха пуснати от болниците, за да

уредят спешни въпроси. Инвалидите без крака се придвижваха върху дъски с колелца сред оживени разговори и смях. Виждах слонските гънки на женските уши и вроговената кожа на мъжете, старите вестници, снопчетата слама и чувалчетата, които те носеха с шик и грация. По-здравите и запазените галопираха по платното, натискайки от време на време несъществуващ педал за смяна на скоростта. В тълпата преобладаваха роботите с пръскачки и дозиметри. Те следяха всеки минувач да получи необходимата порция аерозолна смес, но не се ограничаваха само с това. След млада двойка влюбени, която се разхождаше с преплетени ръце (нейният гръб бе покрит с люспи, а неговият — с обриви), тежко стъпваше един цифрун, който равномерно почукваше с фунията на пръскачката по главите им. Влюбените не му обръщаха внимание, макар че чак зъбите им звънтяха. Нарочно ли го правеше? Вече нямах сили да разсъждавам. Бях се вкопчил в рамката на прозореца, гледах към улицата с нейното непрестанно движение, галопиране и бодрост като единствен свидетел, единствен чифт виждащи очи — наистина ли единствен? Жестокостта на спектакъла като че ли изискваше втори зрител — неговият създател; без да променя нищо в тези гротескни сцени, той би им придал смисъл като върховен разпоредител на блажената агония — чудовищен, но все пак смисъл. Дребен лъскобунтер, суетейки се в краката на една енергична старица, току я удряше под колената; тя падаше, ставаше и продължаваше да върви, той я събаряше отново и така двамата се скриха от погледа ми, той — механично упорит, тя — пъргава и уверена в себе си. Роботите често оглеждаха зъбите на минувачите, може би за да проверят ефекта от аерозолното впръскване, но отстрани не изглеждаше така. По кръстовищата стояха множество работоотклонячи и нероботи; от някаква странична врата се появиха, явно след смяна, работяги и работянки, кретинги и микроботи; по платното се движеше огромен компостер, който подхващаше със зъбците на своята кофа всичко, което му се изпречваше — заедно с трупците той хвърли в контейнера си и една безпомощна бабичка; прехапах си пръстите, забравил, че държа в тях втората, неотворена още ампула, и гърлото ми пламна. Всичко наоколо затрептя, покри се с белезникава мъгла и като че ли невидима длан постепенно свали перде от очите ми. Съсредоточено гледах извършващата се промяна с чудовищния гърч на предчувствието, че сега реалността ще смъкне от

себе си следващия слой — изглежда, нейното маскиране бе започнало в незапомнени времена, тъй че само по-силното средство можеше да разкъса повече завеси, да стигне до по-дълбоки пластове, но не повече. Стана още по-светло и бяло. Тротоарите бяха покрити със сняг — твърд, отъпкан от стотици нозе; колоритът на улицата помръкна по зимному, а витрините на магазините изчезнаха, вместо стъкла на прозорците имаше заковани на кръст полуизгнили дъски. Сред мръсните стени с влажни петна цареше зима; от козирките на сградите и уличните лампи висяха ледени висулки; из мразовития въздух се разнасяше острата миризма на изгоряло, димът бе сиво-синкав като небето; мръсните преспи край стените всъщност бяха купища замръзнал боклук; тук-там се чернееха вързопи и някакви парцали, неуморната вълна пешеходци ги побутваше, риташе ги встрани към ръждясалите контейнери за отпадъци, където пък се въргаляха тенекии и заледени стружки; сняг не валеше, но личеше, че доскоро е валил и ще завали пак; изведнъж разбрах кой бе изчезнал от улиците — роботите. Нямаше нито един! Техните затрупани със сняг туловища се търкаляха край сградите — застинали железни останки редом с човешки жълтеникави, проядени кости. Някакъв дрипльо тъкмо се настаняваше в преспата, все едно че потъваше в пухено легло. Лицето му изразяваше доволство, като че ли си беше у дома, сам в собствената си спалня. Протягаше босите си крака и ровеше с тях в снега. Ето, помислих си, откъде понякога идваше усещането за пронизващ студ. И тази странна прохлада на въздуха, която от време на време се появяваше наред улицата в слънчев ден (дрипльото вече се бе приготвил за продължителен сън), ето каква била работата! Човешкият мравуняк го подминаваше равнодушно, минувачите бяха заети — едните пръскаха другите и по поведението им можеше да се разбере кой смята себе си за човек и кой — за робот. Значи и роботите се преструваха? И откъде тази зима в разгара на лятото — нима дори календарът беше илюзия? Защо? Леден сън като демографска противоотрова? Значи все пак някой внимателно бе планирал всичко.

И аз да изчезна, преди да го спипам? Погледът ми блуждаеше по замърсените стени на небостъргачите, по изпотрошените им прозорци; зад гърба ми стана тихо — лънчът бе свършил. Улицата — това щеше да бъде краят, виждащите ми очи изобщо нямаше да ме спасят, тълпата щеше да ме залее, трябваше да намеря поне още някого, сам можех да

се крия известно време като плъх и нищо повече; сега бях извън привидното, а значи — като в пустиня. Обзет от страх и отчаяние, се отдалечих от прозореца. Целият треперех — илюзията за слънчев климат не ме топлеше вече. И аз самият не знаех накъде бях тръгнал, но се стараех да стъпвам безшумно; да, вече криех присъствието си, свивах се, прегърбвах се, бързо се оглеждах на всички страни, спирах се и се ослушвах, защото така ми подсказваше инстинктът. Още не бях успял да взема никакво решение, но усещах до мозъка на костите си, че ми личи какво виждам и това няма да ми се размине. Вървах по коридора на шестия или на петия етаж; не бях в състояние да се върна при Тротелрайнер — той се нуждаеше от помощ, а аз тъй и тъй не можех да му я дам. Трескаво мислех за няколко неща наведнъж, но най-вече дали няма да свърши действието на препарата и да се озова отново в Аркадия. Странно — при мисълта за подобна перспектива не почувствах нищо освен отвращение и страх, сякаш предпочитам да замръзна в купчината смет, съзнавайки какво става, отколкото да намеря утеха в илюзията. Не можех да свърна в страничния коридор — тялото на някакъв старец препречваше пътя; явно не му стигаха силите да върви, защото само имитираше ходене с треперещите си нозе и хриптейки тихичко, приятелски ми се усмихна в своята агония. По другия коридор стигнах до матовите гишета на някакъв офис, зад които цареше пълна тишина. Влязох през двойната стъклена врата, крилата ѝ се разлюляха — вътре нямаше никой. В дъното — още една открената врата. Надникнах голяма светла стая; тъкмо исках да се измъкна, защото почувствах нечие присъствие, когато чух познат глас:

— Влезте, Тихи.

Дори не се учудих кой знае колко, че ме повикаха така, сякаш ме бяха очаквали; спокойно приех и факта, че зад бюрото седеше не друг, а самият Джорд Симингтън. Костюм от сива каша, на врата — мъхесто шалче, тънка пура в устата, на лицето — тъмни очила. Гледаше ме, но не разбирах дали снизходително или със съжаление.

— Седнете, моля — каза Симингтън. — Разговорът няма да е кратък.

Седнах. Стаята със здрави прозорци ми се струваше оазис на чистотата и топлината сред общото запустение — нито пронизващи течения, нито навян сняг. Поднос, димящо кафе, пепелник, диктофон; над главата на Симингтън — цветни фотоси на голи жени. Учуди ме

една мисъл, която ми мина през ума: „По телата им няма никакви лишеи!“.

— Ето че си навлякохте бяля! — назидателно произнесе Симингтън. — А нямахте основания да се оплаквате! Най-добрата медицинска сестра, единственият действителен в целия щат — всички полагаха усилия да ви помогнат и какво? Решихте на своя глава да изровите „истината“!

— Аз? — възкликнах, зашеметен от думите му. Преди да си събера мислите, той се нахвърли върху мен.

— Не лъжете, моля ви! Прекалено късно е. Разбира се, на вас ви се струваше, че сте необикновено проникателен във всичките си жалби и подозрения за „халюцинациите“! „Канал“, „хотелски плъхове“, „оседлавам“, „запрягам“. С тези ли примитивни измислици искахте да си послужите! Мислехте, че ще са достатъчни? Само един размразенец може да е толкова глупав!

Слушах с отворена от учудване уста. Веднага схванах, че е безполезно да отричам — няма да ми повярва. Натрапчивите ми мисли той бе сметнал за целенасочена маневра! Значи и разговорът му с мен за тайните на „Прокрустикс инк.“ е преследвал само една цел — да ми развърже езика; ето защо употребяваше думи, които толкова ме учудиха тогава; може би ги е смятал за някаква тайна парола — но на какво, на антихимически заговор ли? Моят страх от халюцинацията бе възприет като тактически ход... Наистина, късно беше да му обяснявам — особено сега, когато играехме с открити карти.

— Очаквахте ли ме? — попитах аз.

— И още как! През цялото време въпреки предприемчивостта си бяхте като кукла на конця. Не можем да позволим един безотговорен бунт да заплаши господстващия ред.

„Умиращият старец в коридора — мярна ми се в ума — също е бил част от бариерите, които ме доведоха тук.“

— Добър ред, няма що — заявих аз. — А вие сте начело, така ли? Моите поздравления!

— Запазете шегите си за по-добър случай! — озъби се Симингтън. Значи все пак бях успял да го засегна. Изглеждаше страшно ядосан. — Постоянно търсехте „изворите на демонизма“, размразенец нещастен, ледник от миналия век... А те не съществуват. Задоволявам любопитството ви. Не съществуват, разбирате ли? Ние

даваме наркоза на цивилизацията, иначе тя самата не би могла да се понася. Затова не трябва да я събуждате. Затова и вие ще се върнете в лоното ѝ. Няма от какво да се страхувате, не само че е безболезнено, но дори е приятно. На нас ни е къде-къде по-трудно, длъжни сме да запазим трезв поглед върху нещата; за ваше добро.

— От саможертва ли го правите? Ясно, жертва в името на общото благо, разбира се!

— Ако наистина толкова цените тази ужасна свобода на мисълта — отбеляза той суховато, — съветвам ви да не се подигравате и да спестите глупавите си шеги, защото заради тях много бързо можете да я загубите.

— Значи имате още нещо да ми кажете? Слушам ви.

— В този момент освен вас аз съм единственият човек в целия щат, който вижда! Какво имам на лицето си? — попита той бързо и изпитателно.

— Тъмни очила.

— Следователно виждаме едно и също! — възкликна Симингтън. — Химикът, който е дал на Тротелрайнер препаратите, вече е върнат към нормалния живот и не изпитва никакви съмнения. Никой няма право да ги изпитва, не разбирате ли?

— Чакайте! — прекъснах го аз. — Излиза, че вие наистина държите да ме убедите. Странно. Защо?

— Защото действидецът не е демон! — отсече той. — Обстоятелствата ни принуждават. Притиснати сме в ъгъла, играем с карти, които е пхнала в ръцете ни съдбата на обществото. Даваме утеха, спокойствие, облекчение по единствения достъпен начин. С мъка удържаме в равновесие онова, което без нас би рухнало в пропастта на всеобщата агония. Ние сме последният Атлас на този свят. Ако светът е обречен да загине, нека поне не се мъчи. Ако истината не може да се промени, трябва да я прикрием с нещо. Това е нашият *последен* все още хуманен, все още човешки дълг.

— Нима съвсем нищо не може да се промени?

— Сега е 2098 година — каза Симингтън. — На Земята живеят 69 милиарда души легално и около 26 милиарда нелегално. Средната годишна температура е спаднала с четири градуса; след петнадесет-двадесет години тук ще е ледник. Не сме в състояние да спрем заледяването, можем само да го маскираме.

— Винаги съм смятал, че в пъкъла е студено — казах аз. — А вие украсявате входа към него с орнаменти, така ли?

— Точно така. Ние сме последните добри самаряни. Все някой трябваше да ви го каже; по една случайност този човек съм аз.

— Да, да, спомням си: есе Ното^[20] — отвърнах. — Но... почакайте... сега разбрах за какво става дума! Искате да ме убедите в полезността на своята функция на есхатологичен наркотизатор. Като няма вече хляб за гладуващите — дайте им наркоза. Не разбирам само за какво ви е да ме обръщате в своята вяра, щом като и без туй скоро ще трябва да я забравя? Ако средствата, които прилагате, наистина са добри, защо се натягате да ми изтъквате разумни аргументи? Достатъчни са няколко капки кредибилан, едно-единствено пръскане в очите и аз с ентузиазъм ще одобря всяка ваша дума, ще ви уважавам и почитам. Май вие самият не сте убеден в достойнствата на подобно лечение, щом предпочитате обичайното дърдорене, хвърлените на вятъра думи, щом ви е по-приятно да разговаряте, отколкото да посегнете към пръскачката! Виждам, че сте наясно, психимическата победа е най-обикновено мошеничество, след което ще останете сам на бойното поле — като преситен триумфатор. Искате отначало да ме убедите, а после да ме накарате да забравя, но няма да ви се удаде! Обеси се, господинчо, на своята благородна мисия заедно с ей онези девизи там, чиито фотоси облекчават тежкия труд по спасението. И все пак имаш нужда от истински, без четина, нали?

Лицето му се изкриви от ярост. Като скочи от стола, той изрева:

— Разполагам и с други, не само с аркадийски средства! Съществува и химически ад!

Изправих се и аз. Той посегна към преспапието върху бюрото си, но с вик „Ще отидем там заедно!“ аз се вкопчих в гърлото му. Силата на инерцията, както предполагах, ни запрати към прозореца. Дочуха се нечии стъпки, силни пръсти се опитваха да ме откъснат от него, той се извиваше, риташе ме, но вече при перваза успях да го съборя назад, събрах последните си сили и скочих; в ушите ми засвири, премятахме се, вкопчени един в друг; дъното на улицата стремително приближаваше, приготвих се за страхотен удар, но падането се оказа меко, черната бездна се разтвори и благословената смърдяща водна повърхност се склучи над главата ми. После се отвори отново. Изплувах сред канала, като търках очи, с остра миризма на помия в

устата, но щастлив, щастлив като никога! Професор Тротелрайнер, когото моите проклетия бяха разбудили от дрямката, се беше навел над водата и ми подаваше вместо братска ръка дръжката на чадъра си. Отзвучите на *блумбардировката* стихваха. Дирекцията на „Хилтън“ спеше, натъркаляна върху надуваемите фотьюли (ето откъде ми бяха хрумнали надуванките!), позите на секретарките изглеждаха предизвикателни дори по време на сън. Джим Стентър, хъркайки и въртейки се от хълбок на хълбок, притисна плъха, който се опитваше да измъкне от джоба му шоколад — и двамата се уплашиха. Подвил колене, до стената седеше професор Дрингенбаум, педантичният швейцарец, и редактираше с химикалка доклада си под бледата светлина на фенерчето. Заниманието, в което се беше вгълбил професорът, възвестяваше началото на втория ден от конгреса по футурология. При тази мисъл аз избухнах в такъв неудържим смях, че машинописният текст падна от ръцете му, плюсна в черната вода и отплува — към неизвестното бъдеще.

---

[1] Сибарит (от нем. *sybarit*) — човек, изнежен от разкош и разпуснат живот. — Б.ред. ↑

[2] Филуменист — колекционер на кибритени или други кутийки, както и на етикети от тях. — Б.ред. ↑

[3] Груба шега, „номер“ (англ.). — Б.ред. ↑

[4] Букв. — изображението. По асоциация със средновековния обичай да се изгаря изображението на човек, осъден на смърт. — Б.пр. ↑

[5] Военновъздушните сили на САЩ. — Б.ред. ↑

[6] По пълномощие (лат.) — Б.пр. ↑

[7] Говорите ли испански? — Б.пр. ↑

[8] Симулиращ кретен-компютър. Сравни по-нататък със „синкретен“ — синтезиран (изкуствен) кретен. — Б.ред. ↑

[9] Букв. — управителен съвет на Интелекτροникс, САЩ. — Б.пр. ↑

[10] Букв. — „щастие чрез изтръгване на краката“ (лат.). — Б.пр. ↑

[11] Мястото на Страшния съд. — Б.ред. ↑

[12] Букв. — „баща на семейството“ (лат.) — Б.пр. ↑

[13] Букв. — „всекиму неговото зло“ (лат.) — Б.пр. ↑

- [14] Букв. — „колкото искаш“ (лат.). — Б.пр. ↑
- [15] Букв. — „по апостолските пътеки“, тоест пеша. — Б.пр. ↑
- [16] Букв. — „еднокрак човек“ (лат.) — Б.пр. ↑
- [17] Различни форми на латинския глагол „нося“. — Б.пр. ↑
- [18] „Всичко е хапче“ (лат.) — Б.пр. ↑
- [19] Букв. — „мир на света и града“ (лат.). — Б.пр. ↑
- [20] Букв. „ето човека“ (лат.) Думите, с които Пилат е предал Христос на тълпите. — Б.пр. ↑

ЗА ДУШАТА

Преди около шест години се бях завърнал от поредното си пътешествие и тъкмо ми бе омръзнало да си почивам и да се наслаждавам на наивното спокойствие на домашния живот, но не чак толкова, та да замислям нова експедиция, когато късно вечерта при мен дойде един човек и прекъсна писането на моите мемоари.

Беше червенокос мъж в най-зряла възраст, ужасно кривоглед — до такава степен, че неволно отбягваш да се взираш в лицето му. Отгоре на всичко едното му око беше зелено, а другото — кафяво. Кривогледството се подчертаваше и от особения му израз, сякаш това лице принадлежеше на двама души — единия боязлив и нервен, а другия — доминиращия — арогантен и проникателен циник. Този факт предизвика странно объркване в мен, защото той ме гледаше ту с кафявото си око — неподвижно и като че ли учудено, ту със зеленото — присвито и определено подигравателно.

— Господин Тихи — каза мъжът веднага щом влезе в кабинета ми, — сигурно при вас идват всевъзможни лъжци, измамници и ненормални, които се опитват да ви преметнат или баламосат, нали?

— Така е — отговорих, — случва се... Вие какво желаете?

— Сред подобни индивиди — продължи посетителят, без да споменава нито името си, нито причината за посещението — от време на време се случва да се появи, поне веднъж на хиляда пъти, някой действително гениален ум. Това изискват строгите закони на статистиката. Тъкмо аз съм този човек, господин Ййон Тихи. Наричам се Декантор. Професор съм по сравнителна онтогенетика, редовен професор. Понастоящем не водя катедра, защото нямам време. Всъщност обучението е напълно безплодно занятие. Никой не може да научи никого на каквото и да било. Но да оставим това. Занимавам се с проблем, на който посветих четиридесет и осем години от живота си. Наскоро открих решението му...

— Аз също разполагам с малко време — прекъснах го. Този човек не ми харесваше. Поведението му беше по-скоро арогантно, не

фанатично, а аз предпочитам фанатиците, когато ми се налага да избирам между едното и другото. Освен това беше очевидно, че ще иска да го подпомогна материално, а аз съм стиснат и имам доблестта да си го признавам. Това не значи, че не бих подкрепил някаква идея финансово, но го върша с неудоволствие, без особено желание, някак пряко себе си, защото правя нещо, за което знам, че е прието да се прави.

Затова след кратка пауза добавих:

— Може би все пак ще обясните за какво става дума? Естествено нищо не мога да ви обещавам. Едно ми направи впечатление: казахте, че сте посветили четиридесет и осем години на своя проблем. В такъв случай вие на колко сте?

— На петдесет и осем — отговори той по-студено и от мен.

Стоеше все още прав зад стола, като че ли чакаше да го поканя да седне. Бих го сторил, разбира се, защото съм от възпитаните скъперници, но това, че така демонстративно чакаше поканата ми, малко ме ядоса. Впрочем казах вече, че ми беше безкрайно антипатичен.

— С този проблем — поде той — се залових като десетгодишно момче. Понеже, господин Тихи, не само съм гениален човек, а бях и гениално дете.

Свикнал съм с подобни самохвалци, но тази маниащина взе да ми омръзва. Прехапах устни.

— Слушам ви — казах. Ако леденият тон можеше да понижава температурата, то след тези ми думи от тавана биха провиснали сталактити.

— Моето откритие е душата — рече Декантор, гледайки ме с тъмното си око, докато другото, подигравателното, като че ли фиксираше някакви гротескни, достъпни само нему видения върху тавана. Изрече го така, като че ли каза „измислих нова гумичка за моливи“.

— Аха. Тъй значи, душата — подхванах почти сърдечно, защото нахалството му започваше да ме забавлява. — Душата? Вие сте я измислили, така ли? Интересна работа, аз и преди съм чувал за нея. Може би от някой наш познат?

Държах се оскърбително, но той ме измери с ужасяващо кривогледия си поглед и каза спокойно:

— Господин Тихи, хайде да сключим договор. Вие ще се въздържите от насмешки, да речем, за петнадесет минути. След това ще се подигравате колкото искате. Съгласен ли сте?

— Съгласен — казах с предишния си студен тон. — Слушам ви.

Не беше самохвалко — такова впечатление ме завладя сега. Гласът му звучеше твърде категорично. Самохвалците не са безогледни. А той беше. „По-скоро е луд“ — помислих си.

— Заповядайте, седнете — измърморих.

— Въпросът е елементарен — каза субектът, представящ се за професор Декантор. — От хилядолетия хората вярват в съществуването на душата. Философи, поети, създатели на религии, свещеници, църкви са повтаряли всички възможни аргументи в полза на нейното съществуване. Според едни вярвания това е отделна от тялото, нематериална субстанция, запазваща и след смъртта на човека неговата идентичност, според други тя би трябвало да бъде някаква „ентелехия“, лишена от индивидуалност — подобни тези са присъщи на мислителите на Изтока. Но вярата, че човешката личност не изчезва напълно по време на агонията, че нещо от нея е в състояние да надживее смъртта, векове наред непоколебимо е владяла умовете. Сега ние знаем, че не съществува никаква душа. Съществуват само мрежи от нервни влакна, в които се извършват процеси, свързани с живота. Това, което усеща притежателят на такава мрежа, неговото чувстващо съзнание — тъкмо то е душата. Така беше, докато не се появих аз. Или по-скоро, докато не заявих: „Душата не съществува.“ Това е доказано. Налице е обаче потребност от безсмъртна душа, желание за вечен живот, глад за безкрайно развитие на личността във времето, което да се противопостави на преходността и разлагането на всичко тленно. Това желание, изгарящо човечеството от момента на собственото му зараждане, е съвсем реално. В такъв случай защо да не се удовлетвори тая хилядолетна концентрация от мечти и страхове? Веднага обмислих възможността да направя хората телесно безсмъртни. Но отхвърлих този вариант, защото всъщност представляваше само продължение на фалшиви и илюзорни надежди — безсмъртните също биха могли да умрат при автомобилни или други катастрофи. Освен това биха възникнали маса трудно разрешими проблеми от рода на пренаселеността, а имаше и други съображения, които ме накараха да реша: трябва да изобретя душата. Единствено самата душа. Защо —

рекох си — да не може да бъде направена така, както се прави самолет? Та нали и самолети едно време не е имало, съществувала е само мечтата за полет, а сега има. В момента, в който си го помислих, аз всъщност бях разрешил проблема. Останалото бе само въпрос на съответни познания, средства и търпение. Притежавах в достатъчна степен всичко необходимо и затова днес мога да заявя: душата съществува, господин Тихи. Всеки може да я притежава — безсмъртна. Мога да я произведа индивидуално за всекиго с пълни гаранции за издръжливост. Вечна? Това всъщност нищо не означава. Но моята душа, т.е. конструираната от мен душа, е в състояние да просъществува и след угасването на Слънцето. След вледеняването на Земята. Мога да даря с нея, както казах, всеки човек, но само живия. На мъртвите не мога да им я дам. Това не е в моите възможности. Живите са друга работа. Те ще получат от професор Декантор безсмъртна душа. Не като подарък, разбира се. Тя е продукт на сложна технология, на трудоемък процес, затова струва доста. Масовото производство би намалило разходите, но засега душата е много по-скъпа от един самолет. Все пак, взимайки под внимание факта, че става дума за нещо вечно, смятам, че цената е сравнително ниска. Дойдох при вас, понеже конструирането на първата душа напълно изчерпа моите средства. Предлагам ви да учредим акционерно дружество, наречено „БЕЗСМЪРТИЕ“. Вие ще финансирате начинанието, като в замяна получавате четиридесет и пет процента от чистата печалба и контролния пакет акции. Акциите ще са по номиналната им стойност, но в надзорния съвет бих искал...

— Прощавайте — прекъснах го аз, — виждам, че сте дошли с доста подробно разработен план на това начинание. Не бихте ли ми разказали обаче най-напред с по-големи подробности за своето откритие?

— Естествено — отвърна той, — но докато не подпишем нотариално заверен договор, господин Тихи, мога да ви предоставя само информация от общ характер. До такава степен се охарчих по време на опитите, та дори не ми стигнаха пари да платя за патент...

— Добре. Разбирам предпазливостта ви — казах, — но все пак сигурно ви е ясно, че нито аз, нито който и да е финансист (всъщност аз не съм никакъв финансист), с една дума никой няма да ви повярва без доказателства.

— Естествено — отговори отново той. Извади от джоба си завито в бяла хартия пакетче, плоско като кутийка за пури от онези по шест броя.

— Тук се намира душата... на една личност — каза Декантор.

— Мога ли да знам чия? — попитах аз.

— Да — отвърна той след известно колебание, — на моята жена.

Гледах превързаното с канап и запечатано пакетче с огромно недоверие, но поради ясното и категорично изказване почувствах как ме полазиха тръпки.

— Не го ли отваряте? — попитах, виждайки, че държи пакетчето в ръце, без да докосва печата.

— Не — отвърна той, — засега не. Идеята ми, господин Тихи, в нейния най-опростен вид, почти на границата на изопачаване на истината, е следната. Какво представлява нашето съзнание? Вие ме гледате тъкмо в този момент, седнал в удобния си фотьойл, и вдъхвате миризмата на хубавата пура, с която не сметнахте за нужно да ме почерпите, виждате моя силует в снопа светлина на тази екзотична лампа, колебаете се дали съм измамник, луд или действително необикновен човек, очите ви възприемат всички отблясъци и сенки наоколо, а нервите и мускулите непрестанно изпращат на мозъка бързи телеграми за своето състояние — всичко това, взето заедно, представлява вашата душа, казано с езика на теолозите. Ние с вас по-скоро бихме приели, че тя е активното състояние на ума ви. Признавам, употребявам названието „душа“ от известно упорство. За мен важното е, че това просто название е всеобщо разбираемо или, казано по-точно, всеки човек смята, че знае за какво става дума, когато го чуе.

— Изхождайки от тази материалистична гледна точка — продължи Декантор, — ние, разбира се, смятаме за измислица съществуването не само на безсмъртната, нетленната, безтелесната душа, но и на онази, която не представлява моментното състояние на живия организъм, а е нещо неизменно, извън времето и пространството. Тя, съгласете се, не е съществувала никога, никой от нас не притежава такава душа. Душата на младенца и на стареца запазва белези на идентичност, ако става дума за един и същи човек, въпреки че душата от времето на детинството му и от момента, когато смъртно болен е изправен пред края си — това са две нейни съвсем

различни състояния. Всъщност говори ли се за нечия душа, мислено се има предвид психическото състояние на човека в зрялата му възраст, когато той се радва на добро здраве. Ето защо за своята цел избрах тъкмо подобен момент и моята синтетична душа е фиксирана веднъж завинаги проекция на актуалното състояние на нормален, пълен със сили индивид. Как го постигам? Ами в субстанцията, която идеално подхожда за целта, пресъздавам с най-висока степен на точност атом по атом, импулс след импулс, конфигурацията на живия мозък. Копието е умалено в мащаб 1:15. Затова пакетчето, което виждате, е толкова малко. С известно усилие размерите на душата могат да се редуцират още повече, но не виждам никаква разумна причина то да се прави, още повече, че производствените разходи ще се увеличат многократно. И така, душата се изработва от този материал. Тя не е нито модел, нито обездвижена мъртва мрежа от неврони, както ми се струваше отначало, когато все още експериментирах върху животни. В това се състоеше най-голямата и общо взето единствената трудност. Проблемът беше да се запази живото, чувстващото, способното да мисли съвсем свободно, да сънува и да мечтае, да се отдава на своеобразната игра на въображението, на вечно променливото, вечно долавящото течението на времето съзнание; а също така да не остарява, материалът да не проявява признаци на умора, да не се пропуква, да не се рони... По едно време, господин Тихи, тази задача ми изглеждаше неразрешима, както вероятно ви изглежда сега на вас, и единственият коз беше моето упорство. Защото аз съм упорит, господин Тихи. Затова ми провървя...

— Момент... — прекъснах го, понеже в главата ми беше хаос. — Как го казахте? Тук, в това пакетче има материален предмет, така ли? Който съдържа съзнанието на жив човек? А той по какъв начин може да общува с външния свят? Да го вижда? Да го чува и... — спрях, защото на лицето на Декантор се появи неописуема усмивка. Той ме гледаше с присвитото си зелено око.

— Господин Тихи, вие нищо не разбирате... Какво общуване, какъв контакт може да се осъществи между партньори, единият от които е обречен на вечно съществуване? Та нали човечеството няма да го има след някакви си петнадесет милиарда години, тогава кого би чувала и с кого би разговаряла тази... безсмъртна душа? Не ме ли слушахте като ви казах, че е вечна? Времето, което ще измине до

момента, когато Земята се покрие с лед, когато най-ярките и млади сред днешните звезди се разпаднат, а управляващите Космоса закони се променят до степен той да е вече нещо съвсем различно, нещо такова, което въображението ни дори не може да си представи — това време не представлява и най-кратък миг от нейното съществуване, тъй като тя ще живее във вечността. Религиите постъпват съвсем разумно, като премълчават тялото, защото за какво могат да служат във вечността носът или краката? За какво са потребни те след изчезването на Земята и цветята, след угасването на слънцата? Но аз ще подмина тази банална страна на проблема. Вие казахте „общуване със света“. Дори ако тази душа влиза в контакт с външния свят само веднъж на сто години, след билион векове тя ще трябва да придобие размерите на континент, а след трилион години няма да ѝ стигне дори обемът на земното кълбо. Какво представляват обаче трилион години спрямо вечността? Но не тази техническа подробност ме възпря, а психологическите последици от нея. Та нали мислещата личност, живото естество на човека би се разтворило в този океан на паметта, както капката кръв се разтваря в морето. Какво би станало тогава с гарантираното безсмъртие?...

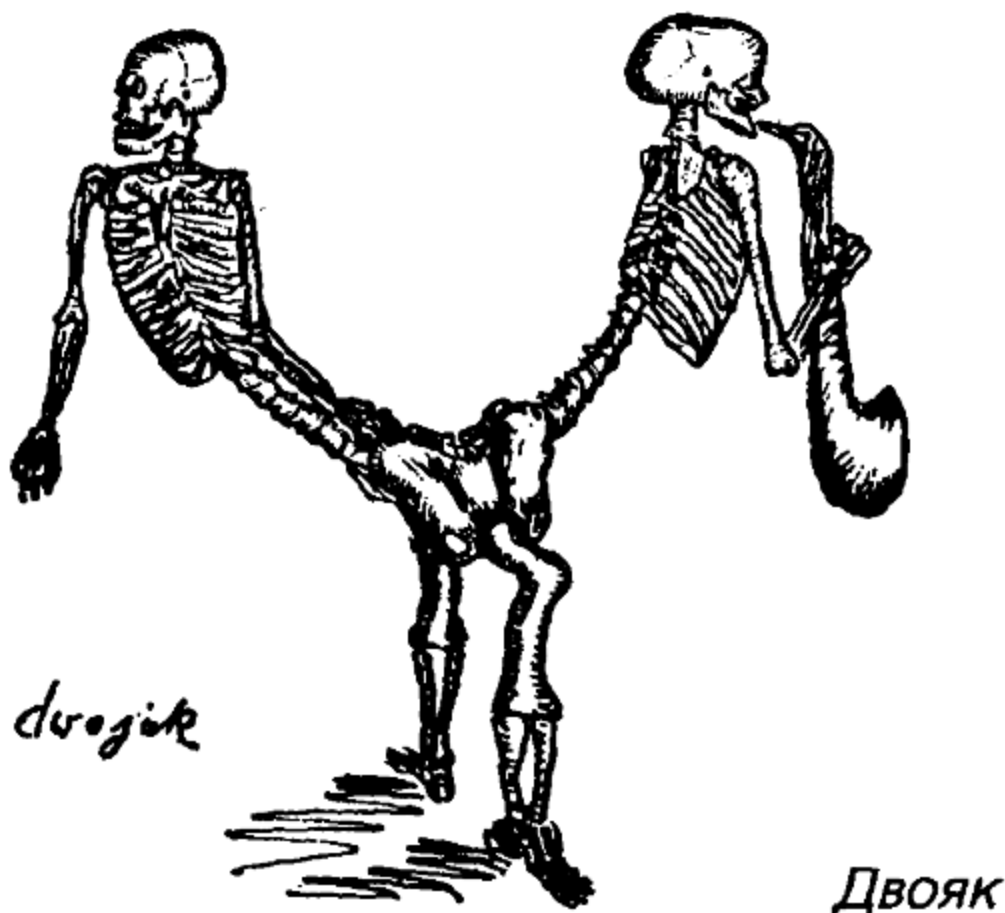
— Как така... — едва изломотих аз. — Значи твърдите... казвате, че настъпва пълно откъсване...

— Естествено. Да не би да съм споменал, че в това пакетче се намира целият човек? Говорех само за душата. Представете си, че от тази секунда преставате да получавате каквато и да е информация отвън, като че ли мозъкът ви е отделен от тялото, но продължава да съществува с пълния капацитет на жизнените си сили. Разбира се, ще бъдете сляп и глух, в известен смисъл и парализиран, понеже няма да разполагате вече с тялото си, но ще запазите напълно вътрешния си взор, т.е. яснотата на ума, полета на мисълта, ще можете свободно да размишлявате, да развивате въображението си, да преживявате надежди, скърби и радости, произтичащи от променливостта на нетрайните душевни състояния, с една дума — точно това е присъщо на душата, която поставям на вашето бюро...

— Но това е ужасно... — казах аз. — Сляп, глух, парализиран... векове наред.

— Вечно — поправи ме той. — Вижте, толкова много ви казах, господин Тихи, че мога да добавя само още едно нещо. Душата се

съдържа в кристал, който не съществува в природата — той е самостоятелна субстанция, необразуваща никакви химически съединения и невлизаща във физически връзки... Именно в неговите непрестанно вибриращи молекули се намира душата, която чувства и мисли...

— Чудовище... — казах тихо и спокойно аз, — давате ли си сметка какво сте извършили? Впрочем — успокоих се изведнъж — човешкото съзнание не може да бъде повторено. Ако жена ви живее, движи се и мисли, то този кристал съдържа най-много някакво копие, което не е самата тя...

— Не е — отсече Декантор, гледайки косо към бялото пакетче. — Трябва да добавя, господин Тихи, че сте напълно прав. Не може да се пресъздаде душата на жив човек. Това би било безсмислица и парадоксален абсурд. Ясно е, че този, който съществува, съществува

един-единствен път. Продължението му може да се създаде само в момента на смъртта. Всъщност процесът за определяне на точния строеж на мозъка на човека, чиято душа пресътворявам, без друго разрушава този мозък...

— Боже мой — прошепнах, — та вие сте убили жена си?

— Дарих я с вечен живот — отвърна той и се изправи, — което впрочем няма нищо общо с въпроса, който обсъждаме. Това са работи между жена ми — Декантор постави дланта си върху пакета — мен, полицията и съда. А ние разговаряме за съвсем друго.

Дълго не можах да пророня нито дума. Протегнах ръка и с крайчеца на пръстите си докоснах пакетчето, завито в груба хартия — беше толкова тежко, като че ли вътре имаше олово.

— Господин професоре — казах, — така да бъде. Да говорим за нещо друго. Да кажем, че ви осигуря средствата, за които настоявате. Нима сте толкова луд, че смятате да намерите поне един човек, който да се остави да бъде убит, за да може съзнанието му векове наред да търпи невъобразими страдания, лишено дори от милостта на самоубийството!

— Наистина смъртта представлява известна трудност — съгласи се след малка пауза Декантор. Забелязах, че тъмното му око е по-скоро с орехов оттенък. — Все пак отначало може да се разчита на такива категории хора, като неизлечимо болните, уморените от живота, или пък на изнеможелите старци, които обаче са запазили напълно душевните си сили...

— Смъртта не е по-лош изход в сравнение с безсмъртието, което вие предлагате — промърморих аз.

Декантор се усмихна за втори път.

— Ще ви кажа нещо, което може да ви се стори забавно. — Дясната страна на лицето му си остана сериозна. — Аз лично никога не съм усещал потребност да имам душа, нито необходимост от вечно съществуване. А човечеството живее с тази мечта хилядолетия. Извършил съм продължителни проучвания, господин Тихи. Всички религии се базират върху едно и също — обещанието за вечен живот, надеждата да се избегне гробът. Аз давам точно това, господин Тихи. Давам вечен живот. Давам сигурността за съществуване, дори когато последната частица от тялото изгние и се превърне в прах. Малко ли е?

— Да — отвърнах, — малко е. Та нали сам казахте, че това ще е безсмъртие, лишено от тялото, от неговите сили, от удоволствията и усещанията...

— Престанете да се повтаряте — прекъсна ме той. — Мога да ви покажа светите книги на всички религии, произведенията на философи, песните на поети, теологични текстове, молитви, легенди — не намерих в тях нито дума за вечността на тялото. Тялото се пренебрегва, то дори е презирано. Душата, нейното съществуване в безкрайността е едничката цел и надежда. Душата като противоположност и противопоставяне на тялото. Като освобождаване от физическите мъки, от внезапните опасности, от болестите, от старческата немощ, от борбите за всичко онова, което изисква в процеса на постепенното си загниване и изгаряне тази бавно разрушаваща се пещ, наречена организъм. Никой никога не е провъзгласявал безсмъртие на тялото до свършека на света. Само душата трябва да бъде освободена и съхранена. Аз, Декантор, я запазих за вечността. Осъществих мечтите — не моите. Мечтите на цялото човечество...

— Разбирам — прекъснах го. — В известен смисъл вие имате право. Но само дотолкова, че с откритието си доказвате — днес на мен, а утре може би на целия свят — ненужността на душата. Доказвате, че човек няма нужда от безсмъртието, което проповядват цитираните от вас свещени книги, евангелия, корани, вавилонски епоси, веди и сказания. Нещо повече — всеки човек пред лицето на вечността, с която сте готов да го дарите, ще усеща, уверявам ви, същото, което и аз — силно отвращение и страх. Мисълта, че вашето обещание може да се превърне в моя съдба, ме ужасява. С една дума, Декантор, доказвате, че човечеството се е самозалъгвало хилядолетия наред. А вие разрушавате тази заблуда...

— Значи смятате, че моята душа няма да е потребна никому? — запита той със спокоен, но като че ли мъртвешки глас.

— Сигурен съм. Гарантирам ви го... Как можете да смятате другояче, Декантор! Нима бихте искали... Та нали и вие сте човек!

— Казах вече, никога не съм изпитвал необходимост от безсмъртие. Но смятах, че това е някаква моя особеност, отклонение от нормата, щом като човечеството е на друго мнение. Него исках да задоволя, не себе си. Търсех проблем, който да е най-трудният от всичките —

според силите ми. Намерих го и го разреших. В този смисъл той беше мой личен проблем, но само в този смисъл; по същество ме интересуваше най-вече като определена задача, която трябваше да реша, използвайки съответна технология и средства. Избрах точно това, което са описвали най-големите мислители на всички времена. Сигурно и вие сте ги чели... за този страх от смъртта, преди края, преди унищожението на съзнанието в момент, когато е най-богато, когато е готово да роди най-много плодове... в залеза на един дълъг живот... Всички го повтарят. Мечтата им е да общуват с вечността. Аз сътворих това общуване. Господин Тихи, може би те...? Може би най-изтъкнатите личности? Гениите?

Поклатих глава.

— Опитайте. Но не ми се вярва дори и един-единствен... Не. Невъзможно е.

— Как така? — каза той и сякаш за първи път в гласа му трепна живо чувство. — Смятате ли, че това... за никого не струва пукната пара?... Че никой няма да поиска? Нима е възможно?

— Да — потвърдих аз.

— Не ми отговаряйте толкова бързо — помоли Декантор. — Всичко е още в моите ръце. Мога да приспособя, да променя... мога да дам на душата синтетични сетива... макар че това ще попречи да се постигне вечността, но щом като смятате, че сетивата са по-важни за тях... ушите, очите...

— И какво биха виждали тези очи? — запитах аз.

Той мълчеше.

— Вледеняването на Земята... разпадането на галактиките... угасването на звездите в черния безкрай, така ли? — бавно говорех аз.

Мълчеше.

— Хората не желаят безсмъртие — продължих след малко, — те просто не искат да умират. Искат да живеят, професор Декантор. Искат да усещат земята под краката си, да виждат облаците над главата си, да обичат други хора, да бъдат с тях и да мислят за това. Нищо повече. Всичко останало е лъжа. Неосъзната лъжа. Съмнявам се дали някой дори би ви изслушал толкова търпеливо като мен... Да не говорим за желаещите...

Декантор стоя няколко минути неподвижно, загледан в белия пакет, който лежеше пред него на бюрото. Внезапното взе и като ми

кимна небрежно с глава, тръгна към вратата.

— Декантор!!! — извиках аз.

Той спря на прага.

— Какво искате да направите... с ТОВА?

— Нищо — отвърна студено.

— Моля ви, върнете се. За малко... Не можем да оставим нещата така...

Господа, не зная дали беше велик учен, но със сигурност бе голям негодник. Не искам да описвам пазарлъка, който последва. Длъжен бях да го направя. Знаех, че ако му разреша да си отиде (дори после да бях решил, че ме е измамил и че всичко казано е измислица от начало до край), на дъното на моята телесна, пълнокръвна душа щеше да тлее мисълта, че някъде, в едно претъпкано с ненужни вещи бюро, в пълно с хартии чекмедже почива човешки разум, живото съзнание на убитата от него нещастна жена. Не стига това, ами той беше я осъдил на най-страшното от всички възможни наказания, повтарям — най-страшното, защото няма друго, което би могло да се сравни със самотната вечност. Тази дума нищо не ви говори, разбира се. Затова опитайте, моля ви, когато се върнете вкъщи, да си легнете в тъмната стая, до която да не достига нито звук, нито лъч светлина, и като затворите очи, си представете, че ще пребивавате така, в пълно спокойствие, без нито една, ама нито една, дори най-малка промяна, ден и нощ, и пак наново, че така ще отминават седмици, които дори няма да можете да пресметнете, месеци, години, векове и че мозъкът ви преди това ще е бил подложен на такава манипулация, в резултат на която не можете да извършите дори бягство в лудостта. Самата мисъл, че съществува някой, осъден на такова страдание, в сравнение с което всички картини на мъките адови са същинска шега, ме изгаряше по време на този мрачен пазарлък. Ставаше дума, разбира се, за унищожение, а сумата, която той поиска... господа, подробностите нямат значение. Ще кажа само, че през целия си живот съм се мислил за скъперник. Ако днес се съмнявам, причината е, че... Е, нищо. С една дума, това не беше заплащане. Дадох му всичко, което притежавах тогава. Парите... да. Броихме ги, после той каза да угася светлината. В тъмното най-напред се чу шум от разкъсваната хартия и изведнъж върху правоъгълен белезникав фон (беше памучна подложка) се появи, подобно на променящ формата си скъпоценен

камък, едно съвсем слабо сияние... Свикнал с тъмнината, виждах как то грее с все по-силен синкав блясък; тогава, усещайки задъханото му дишане във врата си, се наведох, хванах приготвеното чукче и с един удар...

Господа, мисля, че все пак Декантор говореше истината. Защото когато ударих първия път, моята ръка отказа да ми се подчини и аз само леко нацърбих онзи овален кристал, но въпреки това той угасна. За част от секундата настъпи нещо като микроскопична и беззвучна експлозия — безброй частици виолетов прах се завъртяха панически из въздуха и изчезнаха. Стана съвсем тъмно. И в тази тъмнина Декантор произнесе с мъртъв, приглушен глас:

— Не го разрушавайте повече, Тихи... Свърши се.

Взе го от ръцете ми и тогава аз повярвах, защото имах вещественото доказателство. Всъщност усещах го. Не мога да обясня как. Запалих лампата, погледнахме се заслепени, като двама престъпници. Той натъпка джобовете на самото си с пачките банкноти и излезе, без да каже нито дума за сбогом.

Оттогава не съм го виждал повече и не зная какво е станало с него — с този откривател на безсмъртната душа, която аз убих.

КЛИНИКАТА НА ДОКТОР ВЛИПЕРДИУС

Виновен беше зъболекарят, който ми сложи метални коронки. Продавачката от павилиона, на която се усмихнах, ме взе за робот. Убедих се в това едва в метрото, като разтворих вестника. Беше брой на „Безлюден куриер“. Не си падам по този вестник не заради някакви антиелектрически предразсъдъци, а защото смятам, че прекалено угодничи на читателския вкус. Цялата първа страница се заемаше от сантименталната история на някакъв математик, който се влюбил в кибернетична машина. При таблицата за умножение все още някак си се сдържал, но когато стигнали до решаването на нелинейни уравнения, започнал страстно да притиска клавишите ѝ, повтаряйки: „Скъпа! Никога няма да те напусна!“ и т.н. Недоволен, надзърнах в светската страница, но там имаше само монотонно изброяване кой, къде и с кого е конструирал потомство. Литературната страница започваше със стихотворение, чийто първи куплет звучеше така:

*„Ех, че робот — красив и млад,
и, ех, каква работка...
Тя му от менци дава пентоди,
а той на нея — болтчета от кошничка.“*

Това странно ми напомняше някакво известно стихотворение, но не можех да се сетя името на автора. На същата страница бяха публикувани доста съмнителни като качество шеги на човешка тема, за гномистиците — специалисти по джуджетата, за произхода на домашните духове от пещерния гном и тем подобни глупости. Понеже ми предстоеше да пътувам още половин час, заех се да чета малките обяви — както е известно, и в лош вестник се случва те да са интересни. Но и тук ме чакаше разочарование. Някой искаше да преотстъпи сервобрат, друг обучаваше чрез кореспонденция на космонавтика, трети пък обявяваше, че експресно разбива атомно ядро.

Сгънах вестника, за да го изхвърля, и тогава видях в каре внушително съобщение: „Клиника на доктор Влипердиус — лечение на нервни и психични заболявания“.

Трябва да си призная, че проблематиката на електронната деменция винаги ме е привличала. Помислих си, че би било интересно да посетя подобен санаториум. Не познавах лично Влипердиус, но името ми беше известно — професор Тарантога ми бе разказвал за него. Имам навика веднага да изпълнявам хрумванията си. Като се върнах вкъщи, телефонирах в санаториума. Доктор Влипердиус отначало се противеше, но когато споменах нашия общ познат професор Тарантога, омекна. Помолих го да ми разреши посещение за следващия ден, защото беше неделя и предобед имах много свободно време. След закуска заминах извън града, където в местност, прочута с малките си езера, се намираше красиво разположеното психиатрично заведение. Казаха ми, че Влипердиус ме чака в кабинета си. Слънцето изпълваше сградата, защото стените бяха изградени по последна мода — от алуминий и стъкло. На таваните бяха разположени цветни пана с играещи роботи. Тази болница в никакъв случай не можеше да бъде определена като мрачна: от невидимите зали долиташе музика; минавайки през хола, забелязах китайски кръстословици, цветни албуми и скулптура, представляваща смел акт на роботка.

Докторът не стана иззад голямото си бюро, но се държа много мило с мен. Оказа се, че е чел и отлично познава не една и две мои книги за пътешествията ми. Без съмнение беше малко старомоден, и то не само в маниерите си, защото съвсем по старовремски бе прикован към пода. Сигурно не бях прикрил достатъчно добре учудването си при вида на железните му крака, защото той каза със смях:

— Знаете ли, толкова съм отдаден на работата си и на своите пациенти, че не изпитвам никаква нужда да напускам клиниката!

Известно ми е колко чувствителни са понякога психиатрите към своята специалност, а също и колко ги дразни отношението на обикновения човек, който търси някаква екзотика или пък чудовищност в умствените отклонения, затова много предпазливо изложих своята молба. Докторът се покашля, замисли се, увеличи си анодното напрежение и каза:

— Ако държите на това... но мисля, че ще се разочаровате. Вече няма луди работи, господин Тихи, това са стари истории. Сега

прилагаме съвременна терапия. Методите от миналия век като стопяване на проводниците, за да омекне главната тръба, или използването на дросели и други инструменти за мъчения принадлежат вече към историята на медицината. Хм! Как най-добре да ви го демонстрирам? Идете в парка и там направо се запознайте с нашите пациенти. Те са много деликатни и културни индивиди. Надявам се, че каквото и да било отвращение или някакъв неразумен страх пред лицето на незначителни девиации са ви чужди...

Уверих го, че е точно така, след което Влипердиус се извини, че за съжаление не може да ме съпровожда по време на разходката, показва ми пътя и помоли да се отбия при него на връщане.

Слязох по стълбите, пресякох широките веранди и се озовах на пътека, покрита с чакъл. Наоколо се разпростираше парк, пълен с цветни лехи и изискани палми. В далечината по езерната повърхност плаваше ято лебеди, някои пациенти ги хранеха, други се бяха отдали на игра на шах или на другарски беседи. Вървах бавно по пътеката, когато някой извика името ми. Обърнах се и се озовах очи в очи с напълно непознат за мен индивид.

— Тихи! Вие ли сте — повтори той, подавайки ми ръка. Стиснах я, като напразно се мъчех да си спомня кой ли е пък този.

— Виждам, че не можете да ме познаете. Аз съм Пролапс... работех в „Космически алманах“.

— Да, настина! Простете — промърморих смутено.

Разбира се, че беше Пролапс, онзи почтен линотип, който печаташе почти всички мои книги. Много го ценях, защото беше направо безупречен. Той ме хвана доверително под ръка и тръгнахме по сенчестата алея. Смяната на светлини и сенки като че оживяваше спокойния лик на моя придружител. Известно време говорихме за новоиздадени книги; той, както винаги, се изразяваше прецизно с характерната си проникателност и явно беше в отлична интелектуална форма. Не забелязах в него нищо ненормално. Но когато стигнахме до някаква малка беседка и седнахме на каменната пейка, Пролапс ме запита, снижавайки гласа си до доверителен шепот:

— Всъщност какво правите тук? И вас ли са ви подменили?

— Знаете ли, дойдох по собствена воля, защото...

— Ясно! Аз също! — прекъсна ме той. — Когато това ми се случи, веднага се обърнах към полицията, но бързо разбрах, че е

напразно. Едни познати ме посъветваха да се свържа с доктор Влипердиус, който се отнесе към моя въпрос по съвсем друг начин! Той веднага се зае да провежда проучвания и съм сигурен, че скоро ще намери...

— Извинете, какво по-точно? — попитах аз.

— Как какво? Моето тяло.

— Аха, така значи... — поклатих глава няколко пъти, опитвайки се да овладее учудването си. Но Пролапс нищо не забеляза.

— Отлично помня онзи ден, 26 юни — говореше той, внезапно навъсен. — Както си седях до масата, за да прочета вестника, изведнъж издрънчах. Това ми направи впечатление, защото кой човек дрънчи при сядане кажете, кои моля ви се?! Пипам си краката — необичайно твърди, ръцете — същата история, поочуках се и изведнъж разбрах, че са ме подменили! Някой бе извършил безчестна фалшификация — започнах да търся из цялото жилище, нито следа, изглежда през нощта са го изнесли тайно...

— Тоест... какво са изнесли?

— Нали ви казах! Моето тяло. Моето естествено тяло, нали виждате, че ТОВА — той така се фрасна по гърдите, та чак звъннаха — е изкуствено...

— А, разбира се! Не съобразих... ясно.

— Може би и вие също?... — попита Пролапс с известна надежда. Изведнъж хвана ръката ми и удари с нея по каменната плоча на масата, до която седяхме. Изохках от болка. Пусна я разочарован.

— Извинете, стори ми се, че лъжи — измърмори той.

Най-после схванах, че се смята за човек, чието тяло е откраднато, и както се случва при болните, които обичат да бъдат заобиколени от другари по съдба, се надяваше, че с мен е станало същото.

Разтривах под масата натъртената си ръка, като се опитвах да сменя темата на разговора, но той започна с наслаждение и умиление да описва красотите на своята предишна плът, възхваляваше русия си перчем, който бил имал, кадифено гладките си бузи, дори хремата си. Не знаех как да се отърва от него, понеже се чувствах все по-глупаво. Но Пролапс сам ме извади от неудобното положение. Скочи внезапно, извика: „О, струва ми се, че ТО се разхожда там!!!“ и хукна направо през тревата след някакъв неясен силует. Все още седях на пейката, потънал в мислите си, когато някой се обади зад гърба ми:

— Простете, може ли?

— Заповядайте... — отвърнах аз.

Новодошлият седна и ме загледа с втренчен поглед така, като че ли искаше да ме хипнотизира. Дълго изучава лицето и ръцете ми с израз на все по-голямо съжаление. Накрая се взря в очите ми с такава безмерно състрадание и същевременно с такава топлина, че аз наистина се обърках. Не разбирах какво означава всичко това. Мълчанието помежду ни се задълбочаваше, исках да го прекъсна, но не можех да се сетя за никаква неутрална тема и да започна разговор, понеже погледът му изразяваше безкрайно много и в същото време прекалено малко.

— Бедният... — каза той тихо, с неописуема нежност. — Колко ти съчувствам.

— Всъщност... знаете ли, аз... — подех, за да поставя някаква словесна преграда пред безграничната жалост, с която ме обливаше той.

— Моля те, не казвай нищо, всичко разбирам. Повече, отколкото смяташ. Знам и това, че ме взимаш за луд.

— Е, от къде на къде — опитах се да лавирам, но той ме прекъсна с решителен жест.

— В известен смисъл наистина съм луд — изрече почти величествено. — Като Галилей, Нютон, Джордано Бруно. Де да бяха възгледите ми само рационални... но по-важни са чувствата. Какво съжаление изпитвам аз към теб, жертво на вселената! Какво нещастие, какъв капан без изход — да живееш...

— Настина, понякога животът е труден — започнах бързо, защото ми се стори, че съм намерил нещо, за което да се закача, — но тъй като това е природен феномен...

— Там е работата! — вкопчи се той за думите ми. — Природен! А нима има нещо по-лошо от Природата? Учени и философи винаги са се опитвали да обясняват Природата, нещастнико, а тя просто трябва да бъде унищожена!

— Напълно ли? — попитах аз, неволно възхитен от толкова радикалното поставяне на въпроса.

— Точно така, напълно! — отвърна той категорично. — Погледни, ако обичаш.

Деликатно, като някаква гъсеница, достойна за оглед, но в същото време отвратителна (геройски се опитваше да превъзмогне погнусата си), той повдигна моята ръка и държейки я помежду ни като странен експонат, продължи тихо, но натъртено:

— Колко воднисто е това... колко размекнато и тинесто... Белтъчини! Ах, тези белтъчини... Сирене, което се движи известно време, мислещо млечно произведение; трагичен продукт на млекарско недоразумение, ходещо нищо...

— Извинете, но...

Не обръщаше никакво внимание на думите ми. Бързо скрих под масата ръката си, която той пусна, като че ли не беше в състояние да понася повече докосването до нея. За сметка на това сложи своята на главата ми. Беше невероятно тежка.

— Как може! Как може да се произвежда нещо подобно! — повтаряше той, като увеличаваше натиска върху моя череп, така че започнах да усещам болка, но не смеех да протестирам. — Някакви израстъци, дупчици, карфиолчета — той опипваше носа и ушите ми с железните си пръсти — и това ми било разумно същество? Позор! Повтарям, позор! Колко струва Природа, която след четири милиарда години създава НЕЩО ТАКОВА!?

В този момент той отблъсна главата ми така, че ми се зави свят и видях звезди посред бял ден.

— Отпуснете ми един-единствен милиард и ще видите какво ще създам!!!

— Вярно е, несъвършенството на биологичната еволюция... — подхванах аз, но той отново не ми даде думата.

— Несъвършенство!? — изкикоти се. — Отпадъци! Кич! Пълна безвкусица! Като не можеш да направиш нещо свястно, по-добре не го прави изобщо!

— Нямам намерение да търся оправдания — отвърнах бързо, — но смятам, че Природата е създавала от онова, което е имала на разположение. В първичния океан...

— ... са плували боклуци!!! — довърши той толкова гръмогласно, та чак подскочих. — Не е ли така? Звездата избухнала, възникнали планетите, а от отпадъците, които не стават за нищо, от остатъците и конгломератите се зародил животът! Стига! Стига с тези кълбовидни слънца, идиотски галактики, одухотворена слуз — стига!

— Все пак атомите... — започнах. Не ми позволи да довърша. Виждах вече тичащите през тревата санитарии, привлечени от виковете на моя събеседник.

— Плюя на атомите! — кресна той. Хванаха го от двете страни под мишниците. Позволи им да го повдигнат, но продължавайки да гледа към мен — понеже вървеше рачешката — така викаше, че гласът му се носеше из целия парк:

— Трябва да се инволюира! Чуваш ли, бозава, колоидна супо? Вместо да се правят открития, трябва да се правят закрития, да се закриват все повече неща, за да не остане нищо, ти, лепило, овесено на кости! Така трябва. Само чрез регрес към прогрес! Да се анулира! Да се деградира! Да се ликвидира! Природата — вълн! Природата да се маха! Да се маха!!!

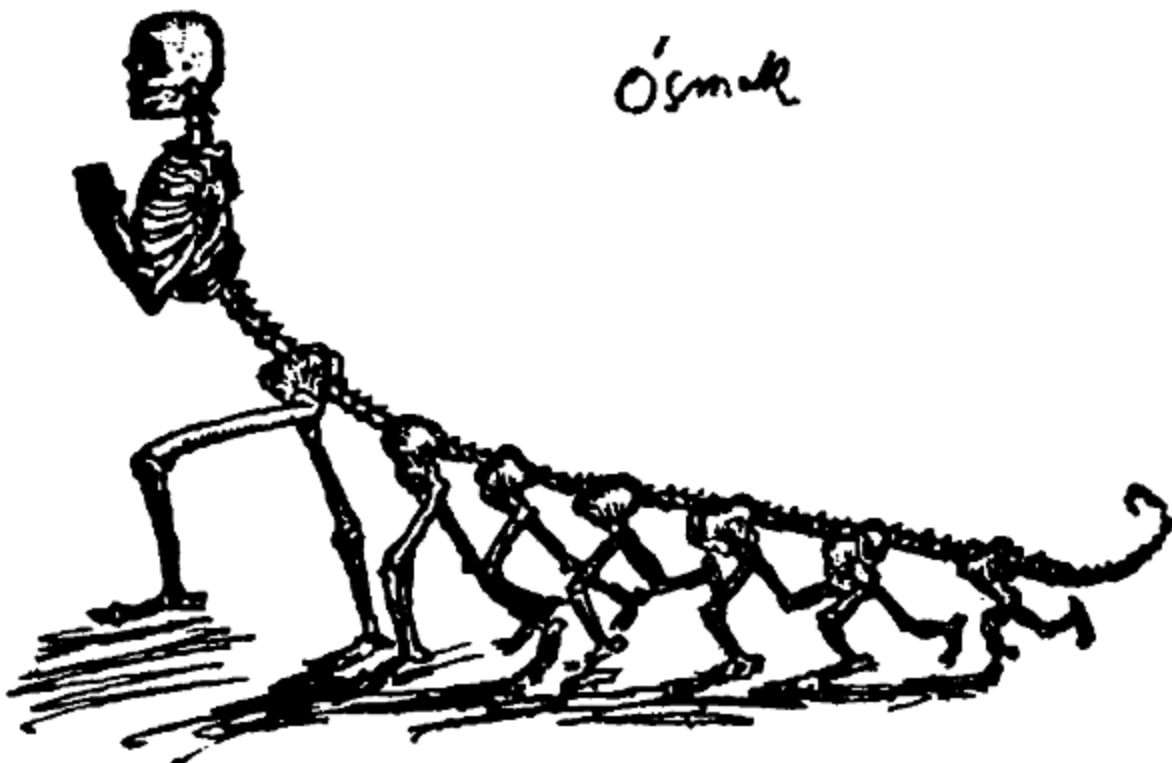
Отслабващите му виковете достигаха до мен от все по-голяма далечина и тишината на чудесния следобед отново се изпълни с бръмчене на пчели и уханье на цветя. Помислих си, че доктор Влипердиус все пак преувеличава, като казва, че лудите работи са на изчезване. Явно новите терапевтични методи невинаги даваха резултат. Но самото преживяване и изслушаният преди малко невъздържан пасквил срещу Природата според мен си заслужаваха тези няколко синини и цицината на главата ми. По-късно узнах, че този робот — бивш анализатор на хармоничното общество на Фурие, създал собствена теория на битието, според която натрупаните от цивилизацията открития достигат толкова голям брой, че няма друг изход, освен да бъдат последователно закрити. По този начин, след като работата се извърши докрай, няма да има място не само за цивилизацията, но и за Космоса, който я е създал. Настъпва тотална прогресираща ликвидация и целият цикъл започва отначало. Той самият се смятал за пророк на втората, закриващата фаза на развитие. Бил затворен в клиниката на Влипердиус по желание на семейството му, когато от демонтиране на познати и роднини преминал към демонтиране и на трети лица.

Излязох от беседката и известно време наблюдавах лебедите. До мен някакъв странен тип им хвърляше нарязани парчета тел. Казах му, че лебедите не ги ядат.

— Не държа да ги ядат — отговори той и продължи заниманието си.

— Може обаче да се задавят, а това би било жалко — казах аз.

— Няма да се задавят, защото телта потъва, тя е по-тежка от водата — обясни той делово.

— Тогава защо я хвърляте?

— Понеже обичам да храня лебеди.

Темата бе изчерпана. Когато се отдалечихме от езерцето, подхванахме разговор. Оказа се, че си имам работа с професор Урлипан — известен философ, създател на онтологията на нищото, с други думи на неонтологията, продължител на делото на Горгиаш от Леонтина. Професорът надълго и нашироко ми разказа за най-новото развитие на своята теория. Според него не съществува нищо, дори той самият. Битието като цяло е нищожно. Фактите за привидното съществуване на това и онова нямат никакво значение, понеже разсъждението, в съгласие с принципа на Окам, протича така:

привидно съществуват реалността и сънят. Но хипотезата за реалността не е задължителна. Следователно съществува сънят. Но сънят изисква да има сънуващ. Предположението обаче, че съществува някой, който сънува, също не е задължителна хипотеза, защото се случва по време на един сън да се сънува друг сън. Значи всичко е сън, който се присънва на следващия сън, и така до безкрайност. Понеже — и това е най-важният момент — всеки следващ сън е по-малко реален от предходния (сънят граничи пряко с реалността, а сънят, сънуван по време на сън, граничи с нея косвено, чрез съня, който се явява предхождащ по ред и т.н.), значи границата на тази редица е нулата. Ерго, сънят се присънва в крайна сметка никому. Следователно съществува само нищото, тоест няма нищо. Невероятната точност на извода ме хвърли във възторг. Не разбирах само защо професор Урлипан се намира на това място. Оказа се, че нещастният философ е полудял — сам ми го призна. Лудостта му се изразявала в това, че престанал да вярва в своята теория и в определени мигове му се струвало, че все пак нещичко съществува. Доктор Влипердиус се наел да го излекува от това умопомрачение.

После посетих болничните отделения. Запознах се с една допотопна кибернетична машина, която страдаше от старческа немощ и не можеше да изреди десетте божии заповеди. Бях и в отделението на електростениците, където лекуват маниите — един от пациентите непрестанно се саморазвинтваше с всичко, което му попаднеше под ръка, и постоянно трябваше да му бъдат изземвани уредите, които той криеше.

Срещнах електронен мозък, служител в астрономическата обсерватория, който в продължение на тридесет години моделирал звезди, докато накрая си въобрази, че е Сигма от съзвездие Кит и сега непрестанно предупреждаваше, че всеки момент ще избухне като свръхнова. Така показвали неговите изчисления. Имаше и друг, който умоляваше да бъде превърнат в електрически ваяк за гладене на бельо, защото одухотвореното съществуване му омръзнало. При маниаците беше по-весело, тяхната група бе насядала на железните легла и дрънкайки на мрежите, пееше хорово „Хей, прелетял робот, тихо скръцнал той и малките му болтчета се разтреперили“, както и „Мислех, че котки се крият зад оградите, а то било роботки, роботки“ и т.н.

Съпровождащият асистент на Влипердиус ми разказа, че в клиниката пребивавал някакъв робот-свещеник, който имал намерение да учреди монашески орден на кибернетиците, но състоянието му толкова се подобрило под влиянието на шоковата терапия, че подновил предишните си занимания — изработване на банкови баланси. Когато вече се връщах с младия асистент, в коридора срещнах болен, мъкнещ след себе си тежко натоварена количка. Този индивид имаше доста странен вид, понеже целият беше обвързан с канапчета.

— Случайно да ви се намира чукче? — попита той.

— Не.

— Жалко. Боли ме главата.

Завързахме разговор. Оказа се робот хипохондрик. Върху скърцащата си количка превозваше пълен комплект резервни части. След десетина минути вече знаех как по време на буря го боли кръстът, как всичко му изтръпва, когато седи пред телевизора, и как искри хвърчат от очите му, когато някой наблизко гали котка. Това беше доста монотонна изповед, затова го изслушах набързо и отидох при директора на клиниката. Той обаче беше зает, ето защо помолих секретарката да му предаде моите почитания и се прибрах у дома.

ПРОФЕСОР А. ДОНДА

Дълбая тези думи върху глинени плочки, седнал пред пещерата си. Винаги ми е било интересно как са го правили вавилонците, не съм допускал обаче, че ще ми се случи да опитам. Сигурно те са имали по-качествена глина, а може би и клинописът е по-подходящ за целта.

Моята се размазва или рони, но все пак е за предпочитане пред стърженето с камък по скалните стени — от дете съм алергичен към всякакво скърцане. Никога вече няма да наричам древните техники примитивни. Преди да си тръгне, професорът наблюдава известно време как се мъча да запаля огън и когато счупих последователно отваращата за консерви, последната ни пиличка, джобното ножче и ножицата, отбеляза, че доцент Томпкинс от Бритиш Мюзееум се опитал преди четиридесет години да си направи обикновен нож от камък, подобен на тези от съответната епоха, и си навехнал китката, строшил си очилата, но не успял. Добави и още нещо за високомерната насмешка, с която се отнасяме към своите пещерни прародители. Прав беше.

Новото ми обиталище е мизерно, матрактът вече изгни, но от артилерийския бункер, в който така добре си живеехме, ни прогони една болнава, стара мъжка горила, която кой знае какъв дявол бе довялкъл в джунглата. Професорът твърдеше, че горилата всъщност не ни е изгонила. Отчасти беше прав — тя не бе проявила агресивност, но предпочиташ да не споделям с нея тясното помещение. Най-много ме изнервяха игрите ѝ с гранатите. Може би щях да се опитам да я натиря — явно се страхуваше от червените консерви супа от раци, които се търкаляха там в голямо количество, но Марамоту, който вече открито твърди, че е шаман, заяви, че в маймуната се е вселила душата на чичо му и настоя да я оставим на мира. Обещах, че няма да я закачам, а професорът — заядлив както винаги, промърмори, че проявявам съдържаност не толкова заради чичото на Марамоту, а защото дори болната горила си е горила. Не мога да прежаля този бункер — някога е бил част от укрепителните съоръжения по границата между

Гурундувай и Ламблия, а сега какво? Войниците са се разбягали, нас пък ни изгони оттам една маймуна. Без да искам, все се ослушвам — играта с гранатите няма да свърши с добър край, но долавям само пъшкането на урувота и на павиана с удареното око, които вечно преяждат. Марамоту казва, че павианът не е обикновена маймуна, но стига с тези глупости, така никога няма да стигна до най-същественото.

Истинската хроника трябва да съдържа дати. Знам, че краят на света е настъпил веднага след дъждовния период, който приключи преди няколко седмици, но не знам с точност кога, понеже горилата ми взе календарчето, на което си отбелязвах най-важните събития. Откакто свършиха химикалките, правех това със супа от раци.

Професорът настояваше, че не е настъпил краят на света, а само на една цивилизация. И по този въпрос съм съгласен с него, понеже смятам, че човек не може да определя размерите на подобно явление, изхождайки от личните си неудобства. Нищо страшно не се е случило, повтаряше професорът, приканвайки Марамоту и мен да попеем, но когато тютюнът му за лула свърши, той изгуби доброто си настроение. След като опита да пуши кокосови влакна, тръгна да търси тютюн, макар да си даваше сметка какво ще представлява подобна експедиция. Не зная дали ще го видя някога. Ето защо съм длъжен да представя този голям човек на потомците, които ще възстановят цивилизацията. Съдбата ми даде възможност да наблюдавам отблизо най-изтъкнатите личности на епохата и не съм сигурен дали Донда няма да бъде признат за първи сред тях. Но най-напред трябва да обясня как се озовах в африканската джунгла, понастоящем ничия земя.

Моите постижения в областта на космонавтиката ме направиха известен, в резултат на което различни организации и институции, както и частни лица, започнаха да се обръщат към мен с покани и предложения, назовавайки ме професор, член-кореспондент или най-малкото — хабилитиран доктор. Беше ми неприятно, защото нямам никакви титли и не обичам да се правя на такъв, какъвто не съм. Но професор Тарантога повтаряше, че общественото мнение не може да понесе празнотата пред името ми, затова тайно от мен се беше обърнал към свои познати, заемащи различни важни длъжности, и така станах генерален пълномощен посланик на FAO (Световна организация по изхранването) в Африка. Приех тази длъжност заедно с титлата

„експерт-съветник“, понеже ме увериха, че е само почетна, но се оказа, че в Ламблия — републиката, която от палеолита премина направо към монолита — FAO е построила фабрика за кокосови консерви и като пълномощник на организацията трябва да участвам в тържественото ѝ откриване. За беля инженер-магистър Арман дьо Бьор, който ме съпровождаше като представител на ЮНЕСКО, загуби очилата си на приема във френското посолство и като сметна неизвестно как озовалия се там чакал за куче, ловджийска порода, поиска да го погали. Казват, че ухапванията от чакал са много опасни, понеже на върха на зъбите им има отрова. Почтеният французин не обърна внимание на това и след три дни почина.

В кулоарите на ламблийския парламент се появи слух, че в чакала се вселил зъл дух, а магията била извършена от шамана, чиято кандидатура за министър на вероизповеданията и просвещението не срещнала одобрение във френското посолство. Посолството, от своя страна, не изготви официално опровержение. Ситуацията беше деликатна, а неопитните по отношение на протокола държавници на Ламблия, вместо да наредят останките да бъдат транспортирани тихомълком, решиха, че това е добър повод да блеснат пред международната общественост. Генерал Махабуту, военният министър, даде траурен коктейл, където всички говореха един през друг на най-различни теми, както обикновено става на коктейли. Дори не си спомням точно в кой момент, запитан от директора на отдел „Европейски проблеми“, полковник Баматаху, потвърдих, че наистина понякога у нас високопоставените покойници биват погребвани в херметично затворени метални ковчези. Въобще не ми хрумна, че въпросът може да има връзка с починалия французин, а от друга страна, и на ламблийците не им се е видяло неприлично да използват фабричните инсталации, за да аранжират погребението по съвременна технология. Понеже комбинатът използвал само еднолитрови метални кутии, умрелият бил изпратен със самолет на Ер Франс в сандък с надписи, рекламиращи кокосовите орехи, но не това било най-обидното, а фактът, че сандъкът съдържал деветдесет и шест консерви.

После бях обвиняван, че не съм предвидил гафа, но как можех да го сторя, когато сандъкът беше закован и увит с френския трикольор? Всички негодуваха и че не съм бил връчил на ламблийските власти меморандум, в който да обясня колко неуместно е за нас подобно

порцийно консервиране на покойниците. Генерал Махабуту ми изпрати в хотела лиана, с която не знаех какво да правя, докато професор Донда не ми обясни, че ми намекуват за бесилото, на което биха искали да увисна. Обяснението дойде като след дъжд качулка, понеже междувременно бяха изпратили наказателен отряд, който аз — поради незнание на езика, сметнах за почетен взвод. Ако не беше Донда, сигурно нямаше да описвам тази история, както и никоя друга.

В Европа ме бяха предупредили, че е безочлив измамник, възползвал се от лековерието и наивността на младата държава, за да свие в нея топло гнезденце. Безсрамно бил издигнал фокусите на шаманите до ранга на теоретична дисциплина, която преподавал в местния университет. Вярвайки на информаторите, смятах професора за авантюрист и мошеник от класа, поради което на официалните приеми го избягвах, макар да ми изглеждаше симпатичен.

Генералният консул на Франция, чиято резиденция беше най-близко (от английското посолство ме отделяше река, пълна с крокодили), ми отказа убежище, въпреки че бях избягал от хотела само по пижама. Позова се на държавните интереси на Франция, които съм бил поставил под заплахата с поведението си. Разговорът през шпионката се водеше на фона на изстрели от карабина, защото войниците вече се упражняваха в задния двор на хотела. С гръб към посолството се замислих кое е по-добре — веднага да отида да ме екзекутират или да заплувам сред крокодилите? Стоях си на брега на реката, когато изведнъж сред водните растения се появи натоварената с багаж пирога на професора. Щом се настаних върху куфарите, той ми връчи едно весло и каза, че договорът му с Кулахарския университет тъкмо бил изтекъл и сега заминава за съседната държава Гурундувай, където е поканен като преподавател по сварнетика. Имаше нещо странно в тази внезапна промяна на местоработата му, но в моята ситуация не беше належащо да анализирам подобен проблем.

Дори и да се нуждаеше единствено от гребец, фактически Донда ми спаси живота. Плувахме цели четири дни и нищо чудно, че се сблизихме. Бях се подул от москитите. Донда ги отблъскваше, понеже тайно се мажеше с репелент, а на мен ми повтаряше, че в тубичката почти нищо не е останало. Не му се сърдех, такава ми беше положението. Беше чел моите книги, затуй нямаше какво толкова да му разказвам, но пък узнах неговата история. Независимо от звученето на

името си, Донда не беше славянин, а и името му не беше Донда. От шест години насам се казваше Афидавид — напускайки Турция, получил изисквания от властите „афидавит“ и написал погрешно тази дума в анкетния лист, след което получил паспорт, пътни чекове, свидетелство за ваксинация, кредитна карта и застраховка на името на Афидавид Донда. Сметнал, че не си струва да прави рекламация, защото в края на краищата е все едно кой как се казва.

Професор Донда се родил в резултат на серия от грешки. Баща му е метиска от индианското племе навахи, а майки има две и половина: рускиня, негърка и накрая мис Ейлин Сибъри, квакерка, която го родила, след седем дни бременност при извънредни обстоятелства — на борда на потъваща подводница.

Жената, която била баща на Донда, излежавала в затвора доживотна присъда за взривяване на квартирата на някакви похитители и за предизвикване на катастрофа със самолет на Панамерикан Еърлайнс. Тя била натоварена със задачата да хвърли в щаба на похитителите граната с развеселяващ газ, която да послужи като предупреждение. За целта пристигнала в Боливия със самолет от САЩ. По време на митническата проверка на летището объркала куфарчето си с това на стоящия до нея японец, в резултат на което похитителите хвъркнали във въздуха, понеже японецът носел истинска бомба, предназначена за друга операция. Самолетът, с който излетяло второто куфарче (поради грешка, предизвикана от стачката на обслужващия персонал на летището, то не било качено заедно с азиатца), катастрофирал почти веднага след излитането. Изглежда пилотът загубил контрол над управлението, избухвайки в смях — знае се, че реактивните самолети не се проветряват. Нещастницата била осъдена и щяла да бъде лишена от възможността да създаде потомство, ако не живеехме във времето на техническия прогрес.

Тъкмо тогава професор Харли Помбернак изследвал наследствеността на затворниците в Боливия. Събирал телесни клетки от тях по съвсем прост начин: всеки трябвало да лизне лабораторното стъкълце; това било достатъчно, за да се отделят известно количество клетки от лигавицата. В същата лаборатория друг американец, доктор Джугърнот, извършвал изкуствено осеменяване на човешки яйцеклетки. Стъкълцата на Помбернак се смесили с тези на Джугърнот и попаднали в хладилника като мъжки сперматозоиди. В резултат на

това с клетка от устната лигавица на метиската била оплодена яйцеклетката, взета от руския, дъщеря на емигранти. Сега мисля, че става ясно защо нарекох метиската баща на Донда. Щом като яйцеклетката е била взета от жена, то лицето, което е донор на клетката, оплодила тази яйцеклетка, трябва да бъде признато за баща.

Асистентът на Помбернак забелязал грешката в последния момент, влетял в лабораторията и извикал: „Do not do it“^[1], но като англосаксонец го произнесъл толкова неясно, че викът му прозвучал „Дондо!“ После, когато попълвали кръщелното свидетелство, това звукосъчетание се превърнало в името Донда — поне така разказали на професора двадесет години по-късно.

Помбернак поставил яйцеклетката в инкубатор, понеже оплождането вече не могло да бъде анулирано. Ембрионалното развитие в епруветката протича обикновено за около две седмици, след което ембрионът умира. Тъкмо тогава обаче американската Лига за борба срещу ектогенезиса, след серия процеси успяла да получи присъда, по силата на която всички яйцеклетки, намиращи се в лабораторията, били предадени на съдия-изпълнител. Чрез обяви в пресата намерили жалостиви невести, съгласни да изиграят ролята на така наречените майки-доизносвачки. На апела се отзовали доста жени, сред тях и една негърка екстремистка, която, съгласявайки се да доизноси плода, нямала представа, че след четири месеца ще бъде въввлечена в нападение на склад за готварска сол, собственост на фирмата „Нудълбейкър Корпорейшън“. Негърката била член на групировка активни защитници на околната среда, която се противопоставяла на построяването на атомна централа в Масачузетс, но ръководството на тази групировка не се ограничавало само с пропагандни акции, а искало да унищожи склада със сол, понеже от нея се получавала чиста сода по електролитния метод, а тя от своя страна служи за охлаждането на реакторите, които произвеждат енергия за турбините и динамомашините. Само че реакторът, който трябвало да бъде построен в Масачузетс, действал без сода, защото бил с нов тип охладителна система, чиято фирма производител се намирала в Орегон и се наричала „Мидълбейкър Корпорейшън“. Що се отнася до солта, която била унищожена, тя не била готварска, а калиева — предназначена за изкуствен тор. Процесът срещу негърката се влачил по инстанциите, понеже имало две версии — на обвинението

и на защитата. Прокуратурата поддържала мнението, че става дума за нападение върху собственост на федералното правителство, тъй като били налице план за саботаж и предумишлено деяние, а не случайни погрешни действия. Защитата отстоявала тезата за унищожаване на и без това разваления тор, представляващ частна собственост, поради което за компетентен трябвало да се счита съдът на щата, а не федералното правораздаване. Разбирайки, че тъй или иначе ще трябва да роди в затвора, негърката пожелала да спести това на бебето и се отказала от майчинството си в полза на нова филантропка — квакерката Сибъри. Искайки да се позабавлява, квакерката отишла на шестия ден от бременността в Дисниленд на екскурзия с подводна лодка в тамошния супераквариум. Лодката аварирала и макар всичко да свършило благополучно, госпожа Сибъри абортирала от вълнение. Недоносчето обаче било спасено. Понеже тя била бременна с него само една седмица, трудно можела да бъде призната за пълна майка. Необходими били следствените действия на две големи детективски агенции, за да се установи фактическото положение на нещата, както по отношение на бащинството, тъй и на майчинството, Прогресът на науката ликвидирал стария принцип на римското право, според който „mater semper certa est“^[2]. Накрая ще добавя, че полът на професора си остава загадка, понеже според науката от две женски клетки трябва да се получи жена. Откъде са попаднали и мъжки хромозоми, не се знае. Пенсиониран лаборант на Пинкертон, пристигнал в Ламблия за сафари, твърдеше, че по въпроса за пола на Донда няма загадки, понеже в третото отделение на лабораторията на Помбернак лабораторните стъкълца били лизани от жаби.

Професорът прекарал детството си в Мексико, после се натурализирал в Турция, където преминал от епископално вероизповедание към дзен-будизма, завършвайки същевременно три факултета, след което заминал за Ламблия, за да оглави катедрата по сварнетика в Кулахарския университет.

Истинската му професия била проектант на птицекомбинати, но когато станал будист, не можел да понася повече мисълта за мъките, на които са подложени бройлерите. Вместо двор — телена мрежа, вместо слънце — кварцова лампа, вместо квачка — малък безсърдечен компютър, а наместо свободно кълване — помпа под налягане, която им пълни стомахчетата с каша от планктон и рибено брашно.

Пускат им музика на запис, най-вече увертюрите на Вагнер, понеже предизвикват паника. Пиленцата започват да махат с крилца, а това води до нарастване на гръдните мускули, особено важни от кулинарна гледна точка. Вагнер бил последната капка, която преляла чашата. В тези пилешки Освиенцими, както каза професорът, нещастните създания се придвижвали заедно с лентата, към която били прикрепени, наедрявайки все повече и повече, чак до края на транспортъора, където — без да видят през целия си живот късче небе или щипка пясък — се извършвало обезглавяването им, превръщането в супа и консервирането. Странна работа, мотивът за консервната кутия се върти постоянно в спомените ми.

Докато бил в Истанбул, професорът получил телеграма със следното съдържание: „Will you be appointed professor of svarnetics at Kulaharian University ten kilodollars yearly answer please immediately colonel Droufoutou Lamblian Vamblian Dramblian security police“^[3]. Той дал съгласието си, смятайки, че на място ще разбере какво означава сварнетика и че трите му дипломи са достатъчни, за да преподава която и да е специалност.

В Ламблия се оказало, че вече никой не си спомня за полковник Друфуту. Запитаните прикривали объркването си с леко покашляне. Понеже договорът бил подписан и при неустойка новото правителство трябвало да плати на Донда заплата за три години напред, все пак му предоставили катедра. Никой не се интересувал какво преподава, студенти имало малко, затворите били пълни, както след всеки държавен преврат, а в някои от тях сигурно лежал човекът, който знаел какво представлява сварнетиката. Донда напразно търсил тази дума във всички енциклопедии. Единственото научно помагало, с което разполагал университетът в Кулахари, бил съвсем новият компютър IBM, подарък от ЮНЕСКО. Идеята да се използва тази ценна апаратура се зародила от само себе си.

Факт е, че решението не придвижило проблема много напред. Донда нямал възможност да преподава обикновена кибернетика, понеже щял да наруши договора. Докато гребяхме, едва различавайки дървените трупи от крокодилите, той сподели с мен, че най-неприятни станали за него часовете на самота в хотела, когато си блъскал главата над сварнетиката. Обикновено отначало възниква ново направление в науката, а после му се измисля название. Той пък имал название без

предмет. Дълго се колебаел *между* различните възможности, докато най-после се опрял тъкмо върху тази своя нерешителност. Приел, че новият клон в познанието се олицетворява от думата „между“. Нима не било дошло време да се създаде интердисциплинарна наука, занимаваща се с граничните области на всички други? В научните съобщения за европейските списания използвал отначало термина „интеристика“, а нейните представители започнали да бъдат наричани навсякъде „междуци“. Но тъкмо като създател на сварнетиката Донда придобил, за съжаление, негативна известност.

Не бил в състояние да обхване граничните области на всички специалности. Помогнала му случайността. Министерството на културата обещало дотации на онази от катедрите, която с изследванията си осъществи връзка с националните традиции. Донда извлякъл немалка полза от това условие. Решил да изследва границата между рационализма и ирационализма. Започнал скромно — от изработването на математически модел на урочасването. Ламблийското племе хоту ваботу от векове практикувало преследване на враговете *in effigie*^[4]. Изображението на врага, набодено с бодли, се дава на магаре — ако се задави, значи врагът скоро ще умре. Донда започнал да създава цифрови модели на врагове, магарета, бодли и т.н. Така стигнал до смисъла на сварнетиката. Оказало се, че тя е абревиатура на английското изречение *Stochastic Verification of Automatised Rules of Negative Enchantment*, или: „стохастично контролиране на автоматизираните правила за урочасване“.

Английското списание „Природа“, на което изпратил статия за сварнетиката, я публикувало в рубриката „Куриози“, при това само с извадки, съпроводени от ироничен коментар. Коментаторът на „Природа“ нарекъл Донда кибершаман, който не вярва в това, което прави, тоест — такъв бил подтекстът — най-обикновен измамник. Донда се озовал в доста неизгодна ситуация. Не вярвал в магии и в научното си съобщение никъде не споменавал обратното, но не можел публично да си го признае, защото тъкмо бил приел предложения му от Министерството на селското стопанство проект за оптимизация на магиите против суша и вредители по житните растения. Намерил изход в характера на сварнетиката като интердисциплинарно изследване. Решил да се движи *между* магията и науката! Ако професорът бил принуден да направи тази крачка поради създалите се

обстоятелства, факт е, че тъкмо тогава е тръгнал по пътя на най-голямото откритие в цялата човешка история.

Но лошата му слава, която се разпространила из Европа, за съжаление вече не го напускала. Ламблийският полицейски апарат не можел да се справи с големия брой престъпления, особено с убийствата. Вождовете на племената, поддавайки се все повече на светското, преминавали от магическо преследване на опонентите към реално и нямало ден, в който крокодилите, излежаващи се в плитчините срещу парламента, да не гложат нечий крайник. Донда предприел цифров анализ на това явление и понеже самият той се занимавал още тогава с отчетност, назовал проекта Methodology of Zeroing Illicite Murder (Методология за ликвидиране на противозаконното убийство). Поради чиста случайност абривиатурата звучала МЗИМУ. Из страната се разнесъл слухът, че в Кулахари действа могъщият магьосник Бвана Кубва Донда, чието МЗИМУ бди над всяко действие на жителите. През следващите месеци показателите на престъпността спаднали значително.

Възхитените политици започнали да настояват пред професора ту да програмира икономически магии, за да може платежният баланс на Ламблия да стане положителен, ту да конструира хвърляч на бедствия и проклетия, насочен към съседната държава Гурундувай, която измествала ламблийските кокосови орехи от много чуждестранни пазари. Донда се противопоставял на тези настоятелни желания, но не му било лесно, понеже много от сътрудниците му повярвали в магьосническата сила на компютъра. Обладани от неофитско настървение, те мечтаели вече не за кокосова, а за политическа магия, която да изведе Ламблия на челно място в света. Донда, естествено, можел да заяви публично, че сварнетиката не е в състояние да постигне подобни цели. Но тогава щяла да възникне необходимостта да обоснове значението ѝ с аргументация, която никой от държавниците не би разбрал. Бил принуден да лавира. Междувременно слуховете за МЗИМУ на Донда увеличили производителността на труда, тъй че дори платежният баланс малко се пооправил. Отричайки приноса си към това събитие, професорът би се лишил от дотациите, а не е могъл да го направи поради замислените големи начинания.

Не знам кога точно му хрумнала онази мисъл, понеже разказът му съвпадна с мига, в който един страшно упорит крокодил се опитваше да схруска греблото ми. Фраснах го между очите с каменната купа — подарък на Донда от делегация магьосници, които го обявили за шаман хонорис кауза. Купата се счупи и ядосаният професор така ми се накара, че сръдната ни продължи чак до следващия бивак. Запомних само, че катедрата се трансформирала в Институт по експериментална и теоретична сварнетика, а Донда бил избран за председател на комисията „2000 година“ към Министерския съвет, като получил нова задача — да изработва хороскопи и да ги реализира чрез магия в живота. Помислих си, че прекалено се е поддал на ситуацията, но не му казах нищо — все пак беше ми спасил живота.

На другия ден разговорът не вървеше гладко и поради това, че на разстояние от двадесет мили реката служи за граница между Ламблия и Гурундувай — граничарите ни обстрелваха от време на време, за щастие, без да ни уцелят. Крокодилите изчезнаха, макар тяхната компания да беше за предпочитане. Донда си бе приготвил знамената и на двете държави, тъй че ги развявахме по посока към граничарите, но понеже реката прави резки завои, няколко пъти се случи да размахаме неподходящото знаме, при което веднага трябваше да залягаме по корем на дъното на пирогата и естествено багажът на професора пострада от куршумите.

Най-много ядове бе причинила на Донда английската „Природа“, на която дължеше славата си на мошеник. Единствено благодарение на натиска, упражнен от ламблийското посолство върху Форийн офис, той бил поканен да участва в световната конференция по кибернетика в Оксфорд.

Професорът прочел доклад за закона на Донда. Известно е, че откривателят на перцептроните — Розенблат, е стигнал до извода, че колкото е по-голям един перцептрон, толкова по-малко трябва да бъде обучаван, за да разпознава геометрични фигури. Правилото на Розенблат гласи: „Безкрайно големият перцептрон не трябва да бъде обучаван на нищо, понеже знае всичко още от създаването си.“ Донда тръгнал в обратната посока, за да открие своя закон. Това, което един малък компютър може да направи с голяма програма, може и големият компютър с малка програма; оттук следва логичният извод, че

безкрайно голямата програма би трябвало да действа сама, тоест без компютър.

И какво станало? Конференцията посрещнала тези думи с подигравателно освиркване. Излизало, че всички знания на учените не струват пукната пара. „Природа“ писала, че според Донда всяко безкрайно дълго заклинание *трябва* да се реализира — по този начин професорът искал да потопи неясната безсмислица във водите на привидната точност. Оттогава започнали да го наричат пророк на кибернетичния Абсолют.

Донда бил напълно сразен от изказването на доцент Боху Вамоху от Кулахари, който се озовал в Оксфорд, понеже бил девер на министъра на културата, и прочел доклад на тема „Камъкът като задвижващ фактор на европейската мисъл“. Той лансирал идеята, че в имената на хора, извършили епохални открития, се съдържа думата „камък“, например в името на най-великия физик — АйнЩАЙН, на най-големия философ — ВитгенЩАЙН, на най-прочутия кинематографист — АйзенЩАЙН, на известния театрален деец — ФелзенЩАЙН, също както и в името на писателката Гертруда ЩАЙН и на философа Рудолф ЩАЙНер. Из областта на биологията Боху Вамоху споменал пропагандатора на хормоналното подмладяване ЩАЙНах и накрая не забравил да поясни, че на ламблийски Вамоху означава „камъкът на всички камъни“. Понеже цитирал Донда и наричал своя „каменен корен“ „сварнетично иманентен елемент на предиката *да бъдеш камък*“, списанието в поредния си коментар превърнало него и професора в двойка клоуни близнаци.

Намирах се в много деликатна ситуация, докато слушах разказа му сред облаците гореща мъгла над плитчините на Бамбези, прекъсван от време на време поради необходимостта да удряме по главите понахалните крокодили, които впиваха зъбите си в подаващите се от вързопите ръкописи на професора и се забавляваха, разклащайки пирогата. Щом като си бе извоювал в Ламблия толкова силни позиции, защо се измъкваше тайно от нея? Какви са били истинските му стремежи и какво е постигнал? След като не вярваше в магията и се подиграваше на Боху Вамоху, защо кълнеше крокодилите на *камък*, вместо да грабне пушката? (Чак в Гурундувай той ми обясни, че това противоречало на будистката му вяра.) Трудно ми беше обаче да го притеснявам с подобни въпроси. Тъкмо затова, тоест от любопитство,

приех предложението на Донда да стана негов асистент в университета на Гурундувай. След неприятната история с консервната фабрика не бързах да се връщам в Европа. Предпочитах работата да отшуми. В наше време това става бързо, понеже постоянно се случват някакви събития, които изтласкват към забрава вчерашните сензации. Макар че после преживях доста тежки мигове, не съжалявам за внезапното си решение. Когато пирогата най-после заскърца по камъните на гурундувайския бряг на Бамбези, пръв скочих на земята и подадох ръка на професора — в ръкостискането, съединило нашите длани, имаше нещо символично, понеже от този момент съдбите ни станаха неразделни.

Гурундувай е държава, три пъти по-голяма от Ламблия. Както обикновено става в Африка, бързото развитие на промишлеността е съпроводено от неизменната корупция. Механизмът ѝ обаче почти беше спрял да действа, когато ние пристигнахме. Все още всеки взимаше рушвет, но вече не вършеше нищо в замяна. А ако не дадеш рушвет, можеха просто да те напердашат. Отначало не разбирахме как така промишлеността, търговията и администрацията продължават да функционират. Според европейските критерии държавата отдавна трябваше да се е разпаднала.

По-продължителното пребиваване ми даде възможност да проникна в тайната как работи новият механизъм — заместител на възприетия в Стария континент обществен договор. Мвахи Табухине, лумилският началник на пощата, при когото се бяхме настанили (столичният хотел беше седемнайсета година в ремонт), сподели без недомлъвки от какво се е ръководел, когато омъжвал шестте си дъщери.

Чрез брака на най-голямата се сродил наведнъж с електрическата компания и с фабриката за обувки, понеже тъст на директора на фабриката бил главният енергетик. Благодарение на това не ходел бос и винаги имал ток. Втората дъщеря „вкарал“ в кулинарния комбинат, давайки я за жена на гардеробиера. Смяташе този брак за голямо свое постижение. Поради злоупотреби ръководство след ръководство отивали в затвора, само гардеробиерът оставал, понеже не злоупотребявал, а получавал дребни подаръци. Благодарение на това масата на пощенския началник била винаги богато отрупана. Третата си дъщеря Мвахи омъжил за главния ревизор на ремонтните

кооперативи, затуй дори през дъждовния сезон не му капело на главата, къщата му пъстреела с цветни стени, вратите се затваряли толкова плътно, че никаква змия не можела да проникне вътре, а прозорците му дори били остъклени. Четвъртата дъщеря дал за жена на надзирател в местния затвор — за всеки случай. За петата се оженил писарят на градския съвет. А не например заместник-кметът, комуто Мвахи поднесъл тъмна супа^[5] от черен дроб на крокодил. Членовете на съвета идвали и си отивали като облаците по небето, а писарят продължавал да заема длъжността си, само дето поради промените във възгледите си приличал на луна. И, накрая, шестото момиче взел за жена шефът на снабдяването на атомните войски. Тази войска съществувала само на хартия, но снабдяването било напълно реално. Освен това братовчед му по майчина линия бил пазач в зоологическа градина. Подобна връзка ми се стори безполезна. Кой би имал нужда например от слонове? С усмивка на снизходително превъзходство Мвахи сви рамене. „Защо слон? — каза той. — Скорпионът може да свърши по-добра работа при нужда, нали?“

Заемайки длъжността началник на пощата, Мвахи не се нуждаеше от матримониални връзки в тази област и дори аз, неговият наемател, получавах писмата и колетите си вкъщи, без да са предварително отворени, което в Гурундувай е нещо необичайно. Обикновено този, който желае да получи пратка от по-голямо разстояние, трябва да си я докара лично, освен ако се ползва от семейни привилегии. Често виждах как пощальоните, излизайки сутрин от службата с претъпкани чанти, изсипваха в реката купища писма, пуснати в кутиите без необходимата протекция. Що се отнася до колетите, пощенските служители се забавляваха, като правеха залози, опитвайки се да отгатнат съдържанието се в тях. Позналият имаше право да си избере за спомен от колета нещо по свое желание.

Единствената грижа на нашия домакин беше липсата на роднини в управлението на гробището. „Ще ме хвърлят на крокодилите, хайманите му с хаймани!“ — въздишаше той, когато го навестяваха мрачни мисли.

Високото ниво на естествения прираст в Гурундувай се обясняваше с факта, че нито един баща на семейство не спира, докато не се обвърже чрез кръвни връзки с мрежата от най-необходимите институции. Мвахи ми разказа как преди ремонта на лумилския хотел

някои от гостите припадали от глад, а линейката не пристигала, понеже развозвала кокосови матраци на познати. Впрочем Хаувари, някогашен ефрейтор от Чуждестранния легион, който се обявил за маршал, когато взел властта, и който всеки ден-два получаваше нов важен орден от Министерството за отличаване поради особени заслуги, не гледаше с лошо око на всеобщия стремеж за уреждане, тъкмо обратното — говореше се, че негова била идеята корупцията да се одържави. Хаувари, наричан от местната преса Големият Брат на Вечността, не пестеше пари за науките, а средствата се отпускаха от Министерството на финансите, което налагаше данъци на чуждестранните фирми с представителства в страната. Данъците се утвърждаваха от парламента изневиделица, после следваха конфискации, публични разпродажби на имущество, дипломатически интервенции — обикновено безрезултатни, а когато една група капиталисти си опаковаше багажа, винаги се намираха други, които желаеха да си опитат късмета в Гурундувай, чиито залежи от изкопаеми, особено на хром и никел, се славеха като огромни, макар някои да твърдяха, че геоложките данни са били фалшифицирани по поръчка на властите. Хаувари купуваше срещу кредити всякакво оръжие, дори изтребители и танкове, които продаваше изгодно на Ламблия. Никой не смееше да си прави шегички с Големия Брат на Вечността. Когато настъпи страхотната суша, той даде равни шансове на християнския Бог и на Синему Турмуту, най-старият дух на шаманите. След като три седмици по-късно дъждът все още не беше завалял, Хаувари заповяда шаманите да бъдат посечени, а мисионерите — изгонени до един.

Говореше се, че като резултат от прочита — под формата на инструкция — на биографиите на Наполеон, Чингис хан и други държавници, той започнал да поощрява поданиците си да крадат, но в големи мащаби. Правителственият квартал бил построен с материали, които Министерството на строителството откраднало от Министерството на корабоплаването, а с тях то възнамерявало да изгради пристанища по река Бамбези. Капиталите за прокарване на железницата били задигнати от Министерството на търговията с кокосови орехи, а в резултат на злоупотреби се събрали средства за строежа на сградите на съда и полицията. Така постепенно кражбите и присвояванията дали добри резултати. А Хаувари, който се именува

вече Баща на Вечността, сам извършил тържественото откриване на Корупционната банка, в която всеки сериозен индустриалец можел да получи дългосрочен заем за рушвети, ако дирекцията прецени, че неговият интерес съвпада с интереса на държавата.

Благодарение на Мвахи с професора се подредихме доста добре. Пощенският инспектор ни носеше разкошни пушени кобри. Вадеше ги от колетите, изпращани от опозицията на високопоставени чиновници, а жена му ги опушваше на дим от кокосови орехи. Хлябът ни пристигаше с автобуса на Ер Франс. Пътниците, запознати с местните обичаи, знаеха, че е излишно да го чакат, а тези без опит придобиваха такъв, след като прекарваха известно време, седнали върху куфарите си. Мляко и сирене имахме в изобилие благодарение на телеграфистите, които ни снабдяваха с него в замяна на дестилирана вода от нашата лаборатория. Дълго се чудех за какво им е тази вода, докато не разбрах, че всъщност им трябва небесносините пластмасови шишета — пълнели ги с домашна ракия, която варели в Градския антиалкохолен комитет.

По този начин нямаше нужда да ходим да пазаруваме, което всъщност би било безсмислено, понеже нито веднъж не видях в Лумиля отворен магазин — на вратите им винаги висяха табелки от рода на „получавам амулети“, „при шамана съм“ и прочие. Отначало ни беше трудно да се оправим в учрежденията, защото чиновниците не обръщат никакво внимание на посетителите — съгласно местния обичай институциите са места за светски събирания, за хазарт и най-вече за сватосване. Всеобщото веселие помръква само от време на време — при хайка на полицията, която арестува всички наред, без следствие и разпити. Правораздаването изхожда от принципа, че тъй и тъй всички са виновни, следователно не си струва да се определя размерът на различните престъпления. Съдът заседава само при изключителни обстоятелства. След нашето пристигане избухна аферата с котлите. Хаумари, братовчед на Бащата на Вечността, бе закупил за парламента шведски котли за парно отопление, вместо климатични инсталации. Трябва да поясня, че в Лумиля температурата не пада под 25 градуса по Целзий. Хаумари се опита да склони Института по метеорология да намали горещината, за да оправдае разхода; парламентът заседаваше без прекъсване, защото ставаше дума за нещо, което живо го интересуваше; бе създадена анкетна комисия за

разследване на случая, оглавена от Мнумну, който беше съперник на Бащата на Вечността. Настъпиха раздори, обикновените танци в паузите между пленарните сесии отстъпиха място на гвойнствените, пейките на опозицията синееха от татуировки, когато внезапно Мнумну изчезна. Съществуваха три версии — едни казваха, че е изяден от правителствената коалиция, други — че е избягал заедно с котлите, трети — че се е самоизял. Мвахи смяташе, че последната версия се разпространява от Хаувари. От него чух и тайнствените слова: „Когато изглеждаш апетитно, по-добре е да не се разхождаш вечер из парка.“ Но може би само се шегуваше.

Катедрата по сварнетика в лумилския университет разкри пред Донда нови перспективи за действие. Трябва да добавя, че точно по това време моторизационната комисия на парламента бе решила да закупи лиценза за семейния хеликоптер „Бел 94“, понеже изчисленията показвали, че хеликоптеризирането на страната ще е по-евтино от построяването на пътища. Вярно е, че в столицата има автострада, но тя е дълга само шестдесет метра и служи за военни паради. Вестта за закупуването на лиценза предизвика паника сред населението, понеже всички разбраха, че настъпва краят на матримониализма като опора на индустриализацията. Хеликоптерът се състои от тридесет и девет хиляди части, нуждае се от бензин и пет вида смазочни масла, следователно никой не би могъл да си ги набави, дори ако до края на живота си прави само дъщери. Напълно разбирах местните хора, понеже вече бях преживял нещо от този род. Когато ми се скъса веригата на велосипеда, трябваше да наема ловец, който да улови млад ревун, от чиято кожа бе направен там-там за Хииву, директора на телеграфа. В знак на благодарност той изпрати съболезнователната телеграма на Умиами (дядото на шефа му, който беше в командировка, бе умрял в джунглата), а той от своя страна чрез Матарере се падаше роднина с армейския интендант, който разполагаше със запаси от велосипеди за авангардния си отряд. Без съмнение с хеликоптера нещата биха се усложнили много повече. За щастие Европа, този вечен източник на нови идеи, даде образец за подражание — груповия секс в свободни конфигурации. Това, което в Стария свят бе само развлечение за сетивата, в една толкова незряла страна се превърна в основа за разрешаване на елементарните житейски проблеми. Опасенията на професора, че за доброто на науката ще трябва да се

откажем от статута си на ергени, се оказаха напразни. Общо взето добре си подредихме живота, макар че допълнителните задължения, които се наложи да поемем с оглед развитието на катедрата, изчерпаха силите ни.

Професорът ме запозна с проекта си — искаше да програмира в компютъра всички заклинания, магически ритуали, чародейски баяния, шашми, шамански внушения и формули, създадени от човечеството. Не виждах никакъв смисъл в това, но Донда беше непреклонен. Огромното количество данни можеше да поеме само най-новият модел лазерен компютър IBM, който струваше единнадесет милиона долара.

Не ми се вярваше, че ще ни отпуснат толкова голям кредит — министърът на хазната отказваше да даде четиридесет и три долара за закупуване на тоалетна хартия за Института по сварнетика, но професорът беше сигурен в успеха си. Макар да не ме бе посветил изцяло в подробностите на кампанията, знаех, че яко се е разтичал да уреди нещата. По вечерно време излизаше церемониално татуиран, само с препаска от шимпанзе, а това е официалното облекло, прието в най-високопоставените кръгове на столичното общество. Получаваше от Европа някакви тайнствени колети — когато веднъж, без да искам, изпуснах единия, чух тихия марш на Менделсон. Ровеше в старите готварски книги, изнасяше от лабораторията стъклените охладители на дестилаторите, нареждаше ми да правя разтвори за ферментация, изрязваше снимки на жени от „Плейбой“ и „Уи“, поставяше в рамки картини, които никому не показваше, а веднъж доктор Алфвен, директор на правителствената болница, му взе кръв и аз видях как Донда уви шишенцето със златиста хартия. Един ден изми от лицето си мазилата и боите, изгори изрязаните броеве „Плейбой“ и четири дена подред седя на верандата на Мвахи, флегматично пушейки лула. На петия ден ни телефонира Уабамоту — шефът на отдела за инвестиции. Разрешението за закупуване на компютъра бе дадено. Не вярвах на ушите си. Професорът посрещна въпросите ми с едва забележима усмивка и загадъчно мълчание.

Програмирането на магиите продължи повече от две години. Срегнахме ред затруднения по същество, както и маса останали. Проблем беше например да се преведат магическите формули на американските индианци, записани с азбуката „кипу“, както и да се вкарат в компютъра снежно-ледените заклинания на курилските и

ескимоските племена. Двама от програмистите ни се разболяха от преумора, според мен, заради извънуниверситетските си занимания, понеже груповият начин на живот беше станал много модерен, но плъзнаха слухове, че болестта им била дело на нелегалните шамани, обезпокоени от върховенството на Донда в дейност, която практикували от векове. Освен това група напредничави младежи, подочули нещо за протест, бяха поставили и бомба в института. За късмет експлозията разруши само клозетите на няколко от етажите на сградата. Така си и останаха неремонтирани, понеже празните кокосови орехи, които според замисъла на местен рационализатор трябваше да функционират като поплавъци в клозетните казанчета, винаги потъваха. Предложих на професора да използва връзките си, за да набави необходимите части, но той заяви, че само голямата цел заслужава големи усилия.

Жителите на нашия квартал също организираха няколко антидондовски демонстрации, защото се страхуваха, че пускането на компютъра в действие ще предизвика лавина от магии по посока към университета, а следователно и върху тях, понеже магиите могат да не попаднат точно в целта. Професорът заповяда около сградата да се издигне висок стобор, върху който самият той изрисува тотемни знаци, предпазващи от уроки. Помня, че оградата струваше четири бъчви ракия.

Постепенно в информационните банки се събраха четиристотин и деветдесет милиарда бита магии, което в сварнетични единици се равняваше на двадесет терагигамагеми. Компютърът, изпълнявайки осемнадесет милиона операции в секунда, работи три месеца без прекъсване. Представителят на „Интернейшънъл бизнес машинс“ — инженер Джефрис, който присъстваше при включването му, смяташе Донда и всички нас за побъркани. А фактът, че професорът беше поставил блоковете памет върху специална чувствителна везна, докарана от Швейцария, провокира Джефрис да се изказва не особено добронамерено зад гърба му.

Програмистите бяха ужасно притеснени, понеже след толкова месеци работа компютърът не беше омагьосал дори мравка. Но Донда живееше в непрекъснато напрежение, не отговаряше на никакви въпроси и всеки ден ходеше да проверява как изглежда чертата, която писецът на везната рисуваше върху лентата на развиващата се ролка

хартия. Естествено показалецът теглеше права линия, което доказваше, че компютърът не вибрира — впрочем, защо ли трябваше да вибрира? В края на месеца професорът започна да проявява сигнали на депресия — по три, а понякога и по четири пъти дневно ходеше до лабораторията, не отговаряше на телефонни обаждания и не докосваше трупащата се кореспонденция. Но на дванадесети септември се втурна в стаята ми блед и разтреперан, тъкмо когато се готвех да си лягам.

— Стана! — завика той от прага. — Вече е сигурно. Съвсем сигурно.

Признавам си, че се изплаших да не се е побъркал, толкова странна беше усмивката му. „Стана!“ — повтори той още няколко пъти.

— Какво е станало? — извиках аз.

Погледна ме като събуден от сън.

— Вярно, ти нищо не знаеш. Натезал е с една стотна от грама. Този проклет кантар е толкова нечувствителен! Ако имах по-добър, щях да го разбера още преди месец, а може би и по-рано!

— Кой е натезал?

— Не кой, а що. Компютърът. Банквата на паметта. Нали знаеш, че материята и енергията имат маса. А информацията не е нито материя, нито енергия, но все пак съществува. Затова и тя трябва да има маса. Започнах да разсъждавам по този въпрос, когато формулирах закона на Донда. Защото какво значи, че безкрайно много информация може да въздейства пряко, без помощта на апаратура? Значи, че огромният ѝ обем ще се прояви направо. Досетих се за това, но не знаех формулата на еквивалентността. Какво си ме зяпнал? Казано с две думи — колко тежи информацията. Налагаше се да обмисля целия този проект. Длъжен бях. Сега вече знам. Машината стана по-тежка с една стотна от грама — толкова тежи вкараната в компютъра информация. Разбираш ли?

— Професоре — измърморих аз — как така, всички тези баяния, молитви, заклинания, единици МГС, тоест Магии на Грам и Секунда...

Замълчах, тъй като ми се стори, че плаче. Тресеше се, но се оказа, че се смее на глас. С пръсти изтри влагата от клепачите си.

— Какво друго можех да направя? — продължи вече поуспокоен.
— Разбери, информацията има маса. Всяка. Която и да е. Съдържанието няма никакво значение. Атомите също са еднакви,

независимо дали се намират в камък или в моята глава. Информацията има тегло, но масата ѝ е безкрайно малка. Съдържанието на цялата енциклопедия тежи около милиграм. Затова ми беше необходим такъв компютър. Помисли си обаче — кой би ми го дал? Кой би ми поверил за половин година компютър на стойност единадесет милиона, за да го пълня с глупости, безсмислици и трици? С каквото и да е!

Още не можех да преодолеем изненадата си.

— Е... — казах аз неуверено, — ако работехме в сериозен научен център, в Института за перспективни изследвания или в Масачузетския технологичен институт...

— Ами! — изсмя се той. — Та аз нямах никакви доказателства, нищо, освен закона на Донда, който е обект на присмех! Ако не намерех компютър, щеше да ми се наложи да взема под наем... знаеш ли обаче колко струва един час работа на този модел? Само един час! А на мен ми трябваша месеци. И къде ли бих го докопал в Щатите! Там пред тези машини седят понякога тълпи футуролози, за да изчисляват вариантите на нулевия растеж на икономиката — това сега е модерно — та кой ли ще се занимава с измислиците на някакъв си Донда от Кулахари!

— Значи целият проект, всички тези магии са били излишни? Та ние прахосахме цели две години за събирането на материали...

Нетърпеливо сви рамене.

— Нищо не е излишно, когато е необходимо. Ако не беше този проект, нямаше да получим и пукната пара.

— Но нали Уабамоту, правителството, Бащата на Вечността очакват вълшебства!

— Ще ги имат, и то какви! Ти все още не знаеш... Слушай, това, че информацията притежава тегло, нямаше да е никаква сензация, ако не бяха последиците... Съществува критична маса информация, също както критична маса на урана, например. Приближаваме се към нея. Не ние, тука, а цялата Земя. Към нея се приближава всяка цивилизация, създаваща компютри. Развитие на кибернетиката е капанът, който Природата поставя пред Разума!

— Критична маса на информацията? — повторих аз.

— Та нали във всяка човешка глава има множество информации и ако взимаме предвид умна ли е или глупава...

— Не ме прекъсвай постоянно! Не казвай нищо, защото нищо не разбираш. Ще ти обясня чрез аналогии. Важна е наситеността, а не количеството на знанията. Както при урана. Неслучайно избрах това сравнение! Разределеният уран — в скалите, в почвата — е безвреден. За да експлодира, необходимо е да бъде изолиран и сгъстен. И тук е така. Информацията в книгите или в главите ни може да е в голямо количество, но си остава пасивна. Като разпръснатите частици уран. Тя трябва да бъде концентрирана!

— И какво ще стане тогава? Чудо?

— Ха, чудо! — изсмя се той. — Виждам, че наистина си повярвал в измислиците, които послужиха за претекст. Никакво чудо. Над критичната точка започва верижна реакция. *Obiit animus, natus est atomus*^[6]! Информацията изчезва, понеже се превръща в материя.

— Как така в материя? — учудих се аз.

— Материята, енергията и информацията са трите форми на масата — заобяснява търпеливо той. — Те могат да преминават една в друга съобразно определени закони. Нищо даром — така е устроен светът. Материята се превръща в енергия, енергията и материята са необходими, за да се получи информация, а информацията може да се трансформира обратно в тях, разбира се — не как да е. Над критичната маса тя ще изчезне като отнесена от вихъра. Това е бариерата на Донда, границата за нарастване на знанието... Коеето означава, че човек може да продължава да трупа познания, но само в разрежено състояние. Всяка цивилизация, която не се досети за това, сама влиза в капана. Колкото повече узнава, толкова повече се приближава към незнанието, към вакуума... Не е ли странно? И ти дори не предполагаш колко близко сме до прага! Ако нарастването продължи, след две години ще настъпи...

— Какво? Експлозия?

— Къде ти! Най-много слаб проблясък, който няма да навреди дори на муха. Там, където е имало милиарди бита информация, ще останат шепа атоми. Верижната реакция ще обиколи света със скоростта на светлината, като ще опустоши всички банки на паметта и компютрите, в които наситеността превишава милион бита на кубически милиметър, ще се получи еквивалентно количество протони и... празнота.

— Значи трябва да предупредим, да разгласим...

— Вече го направих, разбира се. Но напразно.

— Защо? Прекалено късно ли е?

— Не. Просто никой не ми вярва. Подобна новина трябва да изхожда от авторитет, а аз съм шут и измамник. Може би бих се справил с измамничеството, но с шутовството няма да мога. Впрочем, не искам да лъжа — дори няма да се опитвам. В Щатите изпратих предварително съобщение, а в „Природа“ — тази телеграма...

Подаде ми черновата. „Cognovi naturam rerum. Lord’s countdown made the world. Truly yours Donda.“^[7]

При вида на моята огромна изненада професорът се усмихна иронично.

— Сърдиш ли ми се? Драги мой, аз също съм човек, затова каквото повикало, такова се обадило. Телеграмата е смислена, но те или ще я захвърлят в кошчето, или ще ѝ се присмеят. Това е моето отмъщение. Не се ли сецаш? Нали знаеш най-модерната теория за възникването на Космоса — Big Bang Theory^[8]? Как е възникнала Вселената? В резултат на експлозия! Какво е избухнало? Какво се е материализирало внезапно? Ето я Божията рецепта — да се отброява от безкрайността до нулата. Когато се стигне до нея, информацията се материализира чрез експлозия, съгласно формулата за еквивалентността. Така словото става плът, експлодирайки в мъглявини и звезди... от информацията се образува Космосът!

— Професоре, наистина ли така мислиш?

— Не мога да го докажа, но във всеки случай отговаря на закона на Донда. Не вярвам Бог да го е направил. Но някой все пак го е направил в предишната фаза... Може би няколко цивилизации, които са експлодирани едновременно, както понякога експлодира група свръхнови... А сега е наш ред. Компютризацията ще откъсне главата на цивилизацията, но деликатно...

Разбих огорчението на професора, но не му вярвах. Струваше ми се, че е заслепен от преживените унижения. За съжаление имаше право. Дори ако вземем тази телеграма — той сам е виновен за недооценяването на неговото откритие.

Ръката ми изтръпна, а и глината се свършва, но трябва да продължа да пиша. Сред футурологичната шумотевица никой не обърна внимание на думите на Донда. „Природа“ мълчеше, споменаваха го само „Пънч“ и жълтата преса. Няколко вестника дори

публикуваха откъси от неговото предупреждение, но научният свят не реагира. Умът ми не го побираше. Една нощ, когато осъзнах, че стоим пред ръба на пропастта, а нашите призови са като виковете на лъжливото овчарче, не се въздържах от горчиви слова. Упреквах професора, че сам беше надянал на лицето си маската на шут, компрометирайки собствените си изследвания с шаманска фасада. Изслуша ме с онази подигравателна усмивчица, която напоследък не слизаше от лицето му. Впрочем може би беше нервен тик.

— Така изглежда отстрани — каза той накрая. — Ако магията е глупост, излязох извън рамките на глупостта. Не мога да ти кажа кога точно бляновете се превърнаха в хипотеза, защото самият аз не знам. Базирах се на нерешителността, това ти е известно. Моето откритие принадлежи на физиката, на онази, която никой досега не е забелязал, защото пътят ѝ минава през области, осмени и лишени от всякакви права. Защото трябваше да се започне от допускането, че *словото може да стане плът*, че *заклинанието може да се материализира*. Трябваше да се потопя в този абсурд, да склуча *забранени съюзи*, за да се озова на другия бряг — там, където, разбира се, съществуват еквивалентност на информация и маса. Тъй че трябваше да *се премине* през магията... Е, може би не беше задължително да организирам онези игри и забавления, но всяка моя крачка трябваше да бъде двузначна, подозрителна, еретична и годна за подигравки. И какво направих? Шутовска маска, привидно оправдание. Прав си — ако допуснах грешка, тя беше единствено в това, че не дооцених *глупостта*, която господства днес в *мъдростта*. В нашата епоха на опаковки е важен етикетът, а не съдържанието... Като ме нарекоха мошеник и измамник, господата учените ме изтласкаха в небитието, откъдето не мога да бъда чул, дори ако рева като йерихонска тръба. Колкото по-силен е ревът, толкова по-гръмогласен е смехът. В такъв случай на чия страна остана всъщност магията — нима техният жест на отхвърляне и проклинане няма магически характер? Напоследък за закона на Донда писа „Нюзуик“, преди това „Тайм“, „Шпигел“, „Експрес“ — не мога да се оплача от липса на популярност! Ситуацията е безизходна тъкмо защото ме четат всички и не ме чете никой. Кой още не е чувал за закона на Донда? Четат и си умират от смях: „Don't do it!“ Видя ли, зачитат се не резултатите, а пътят, по който се стига до тях. Съществуват хора, които са лишени от правото

да правят открития, аз, например. Сега бих могъл да се закълна стократно, че проектът беше трагична маневра, може би не особено привлекателен, но необходим претекст, мога да се разкая и да се изповядам публично, но в отговор ще се чуе само смях. Не бях разбрал, че ако веднъж вляза в клоунадата, няма да мога да се измъкна оттам. Единственото ми утешение е, че катастрофата и без друго е неотвратима.

Опитах се да протестирам, стигайки до крясъци. Трябваше да го направя, понеже приближаваше срокът за пускане в действие на голямата фабрика за семейни хеликоптери и жителите на Гурундувай, обзети от надеждата да притежават тези красиви машини, упорито и страстно установяваха всички нужни за тази цел отношения. Зад стената на моята стая се вихреше семейството на пощенския началник, заедно с поканените високопоставени чиновници, монтьори и продавачки и по усилващата се врява можеше да се прецени силата на желанието за моторизация, обладало достопочтените хорица. Професорът извади от задния си джоб плоско шишенце „Уайт хорс“ и като наля уискито в стъклени чаши, рече:

— Пак се лъжеш. Дори ако светът бе повярвал на думите ми, все едно щеше да се наложи да ги провери. Учените щяха да седнат пред компютрите си и, проверявайки тази информация, да ускорят края.

— Тогава какво може да се направи? — извиках аз отчаяно.

Професорът повдигна глава към небето, за да изпие остатъка от течността в шишенцето, после го изхвърли през прозореца, погледна към стената, зад която кипеше и вреше от страсти, и заяви:

— Да се спи.

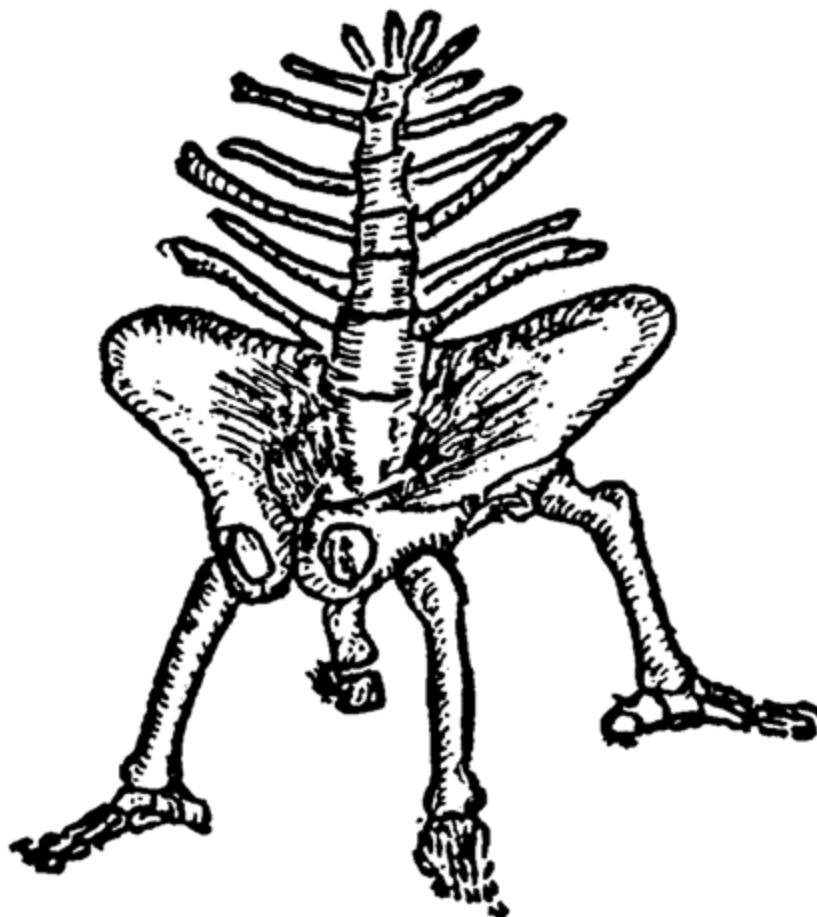
След като покиснах китката си в кокосово мляко, защото съвсем се беше схванала, продължих да пиша. Марамоту казва, че тази година дъждовният сезон ще настъпи рано и ще трае дълго. Все така съм сам, от времето, когато професорът тръгна за Лумиля да търси тютюн за лулата си.

С удоволствие бих прочел дори и стар вестник, но имам само чувал с книги за компютри и програмирането им. Намерих го в джунглата, когато се оглеждах за банани. Бяха останали само гнилите — хубавите, както обикновено, вече бяха изядени от маймуните. Озовах се близо до старото си обиталище, но горилата не ме пусна да вляза вътре, въпреки че изглеждаше още по-болнава. Мисля, че този

чувал с книги е послужил като баласт за големия оранжев балон с надпис DRINK COKE, който преди месец прелетя над джунглата в южна посока. Изглежда сега се пътува с балони. На дъното на чувала намерих миналогодишен брой на „Плейбой“ и тъкмо го разглеждах, когато ме изненада Марамоту. Той се зарадва — голотата се смята за проява на благоприличие, актовете предизвикват в него асоциации с едновременните добри нрави. Не се сетих, че като млад се е разхождал гол с цялото си семейство, затова мини и макси роклите, с които бяха започнали да се обличат черните хубавици, му се струваха плод на невероятна разюзданост и дегенерация. Попита ме какво става из големия свят, но аз не знаех, защото батерийките на транзистора ми се изтощиха. Докато радиото свиреше, слушах го по цели дни. Катастрофата настъпи точно така, както я беше предвидил професорът. Най-много пострадаха развитите страни. Та нали толкова библиотеки бяха компютризирани през последните години! Целият океан от мъдрост се изпари мигновено от всички тези ленти, кристали, феритни плочи и криотрони. Чувах задъханите гласове на говорителите. Провалът не беше еднакво болезнен за всички. Колкото по-високо се бе изкатерил някой по стълбицата на прогреса, толкова по-внезапно се срутваше от нея.

В Третия свят след краткотрайния шок настъпи еуфория. Вече нямаше необходимост да се напрягат, да се стремят да достигнат челните държави, да излизат от късите панталони и тръстикови полички, да строят градове, да се индустриализират и, най-вече, да се компютризират. Тук животът, който доскоро бе наситен с комикси, футуролози, оръдия, пречиствателни станции за отходни води и граници, се превърнаха в приятно гьолче, изпаднало в монотонността на вечната сиеста. Отново човек можеше да си намери лесно кокосови орехи, докато преди година те бяха недостъпни като стока за износ; войската сама са разотиде, тъй че понякога, обикаляйки из джунглата, се препъвах в противогази, униформи, раници и миномети, обрасли с лиани. Една нощ се събудих от експлозия — помислих си, че горилата се е самовзривила, но се оказа, че павианите са намерили сандък с тротилови шашки. А в Лумиля негърките с невъздържани въздишки на облекчение захвърлиха лачените обувки и дамските панталони, които ги запарваха жестоко; груповият секс също бе изоставен на минутата, понеже, щом като нямаше да има хеликоптери (естествено фабриката

щеше да работи с компютри), бензин (рафинериите също бяха автоматизирани) и надпревара да се пътува, то тогава за какъв дявол бе всичко това? Сега вече никой не се срамуваше да нарича масовия туризъм Лудост на Белия Човек. В Лумиля беше станало много тихо. Истината е, че катастрофата съвсем не се оказа чак толкова зло. Сега дори някой да застанеше с главата надолу, нямаше да се озове след час в Лондон, след два дни в Бангкок и след три в Мелбърн. Е, нямаше да може и какво от това? Без съмнение много фирми са фалирали. Казват например, че концернът IBM произвеждал понастоящем черни дъсчици и графити, но може би това е само шега. Стратегически компютри също вече няма, нито самонасочващи се бойни глави, нито изчислителни машини, няма подводна, наземна или орбитална война, информатиката обяви банкрут, борсите изпаднаха в треска, а на четиринадесети ноември бизнесмените скачали от прозорците на Пето авеню толкова начесто, че се сблъсквали във въздуха. Объркали се всички разписания на влакове и самолети, изчезнали данните за хотелските резервации, тоест хората в големите градове вече нямало защо да се притесняват дали да вземат самолет до Корсика, да тръгнат с кола, или пък да наемат такава чрез компютър, когато пристигнат; дали за три дни да посетят Турция, Месопотамия, Антилските острови, Мозамбик и, като добавка, Гърция. Интересно кой произвежда балоните? Сигурно предприемчиви занаятчии.

Без название

Последният балон, който наблюдавах през бинокълчето си, преди да ми го открадне една маймуна, имаше мрежа, изплетена от странно къси въженца, които приличаха на връзки за обувки. Може би и в Европа вече ходят боси? Изглежда напоследък дългите шнурове са били изработвани само от въжарски компютри.

Страх ме е дори да го спомена, но преди радиото да замлъкне, чух със собствените си уши, че доларът вече не съществувал. Издъхнал, бедничкият... Съжалявам само, че не можах отблизо да видя Преломния Момент.

Изглежда се е чуло едно слабо трас-прас, машинната памет за секунда се е превърнала в бяло поле, като мозък на новородено, а от информацията, преобразувана в материя, неочаквано възникнало малко Космосче. Универсумче, Вселенчица... Знанието, трупано с векове, се

превърнало в облаче атомен прах. От радиото научих как изглежда това микрокосмосче — толкова е малко и толкова затворено, че нищо не може да проникне вътре. От гледище на нашата физика то представлява олицетворение на нищото, по-точно Всегъсто, напълно Непроницаемо Нищо. Не поглъща светлината, не може да се разтяга, не може да бъде свито, разбито, издълбано, понеже се намира *извън* нашата Вселена, макар да е като че ли вътре в нея. Светлината се плъзга по заоблената му повърхност, хаотично движещите се елементарни частици го заобикалят и аз не разбирам твърдението на някои авторитети, че това, както Донда го нарича „Космосченце“, е Вселена, напълно равностойна на нашата, тоест съдържаща мъглявини, галактики, звездни облаци, а може би вече и планети със зараждащ се на тях живот. Следователно, може да се каже, че хората са повторили Генезиса, неволно и дори в противоречие с намеренията си, защото най-малко им се е искало да постигнат този резултат.

Когато Космосчето се роди, сред учените настъпи всеобща суматоха, поради непредвидените обстоятелства и едва когато един по един си спомниха предупреждението на Донда, започнаха да се надпреварват да му изпращат писма, апели, телеграми, въпроси, а също така някакви набързо издадени почетни дипломи. Тъкмо тогава обаче професорът си стегна куфарите и ме убеди да заминем в този граничен район, който той беше обиколил и харесал преди време. Помъкна със себе си кошмарно тежък куфар с книги — наложи се да го нося цели пет километра, когато бензинът свърши и джипката спря. От нея май вече нищо не е останало — заради павианите. Смятах, че професорът ще поиска да продължи научната си работа, за да положи основите, за възстановяването на цивилизацията, но нищо подобно. Донда ме учуди! Естествено влачехме със себе си много пушки, комплект инструменти, триони, гвоздеи, компаси, секири и други неща, чийто списък той беше изготвил, базирайки се на оригиналното издание на „Робинзон Крузо“. Беше взел обаче и „Природа“, „Физикъл ревю“, „Физикъл абстракт“, „Футурум“, както и папки, пълни с изрезки от вестници, в които се споменаваха законът на Донда.

Всеки ден след вечеря провеждаше Сеанс на Удоволствието или на Вендетата — с приглушен глас радиото предаваше най-пресните кошмарни новини, съпроводени с изказвания на знаменити учени и експерти, а професорът, пушейки лула с притворени очи, ме слушаше

как чета избрани специално за вечерта заядливи подигравки по адрес на закона на Донда, както и други инсинуации и обиди. Той собственоръчно ги бе подчертавал с червена химикалка й понякога ме караше да ги препрочитам многократно. Признавам си, че тези бдения бързо ми омръзнаха. Дали Големият ум не беше изпаднал във фиксация? Когато отказах да чета повече, професорът започна да си прави уж здравословни разходки из джунглата, докато не го заварих да рецитира на една поляна остроумни извадки от „Природа“ на групичка учудени павиани.

Напоследък той бе станал непоносим и въпреки това с носталгия чакам завръщането му. Старият Марамоту твърди, че Бвана Кубва няма да се върне, защото го е отвлякло Лошото Мзиму, магарето. Преди тръгване професорът каза две неща, които ми направиха голямо впечатление. Първо, че от закона на Донда произтича изводът за еквивалентността на всяка информация — независимо дали битовите познание са гениални или кретенски, за създаването на един протон са необходими сто милиарда. Следователно, както мъдрото, така и идиотското слово се превръща в материя. Този извод хвърля съвсем нова светлина върху философията на битието. Излиза, че манихейските гностици не са чак толкова вероотстъпници, за каквито ги представя Църквата. Нима е възможно Космосът, зародил се от артикулирането на хептилион глупости, по нищо да не се различава от Космоса, възникнал от произнесена мъдрост?

Забелязах също така, че професорът работи нещо нощем. С доста голямо нежелание накрая сподели, че пише „introduction to Svarnetics“, или „Inquiry into the General Technology of Cosmoproduction“^[9]. За съжаление взе ръкописа със себе си. Единственото, което запомних, е, че според него всяка цивилизация достига до прага на космосъздаването, защото свят създава както този, който е станал свръхгениален, така и онзи, който се е идиотизирал напълно. Така наречените бели и черни дупки, открити от астрофизиците, са местата, през които могъщите цивилизации са се опитвали да заобиколят бариерата на Донда или да я лишат от основание, но не са сполучили — за сметка на това самите те са изхвърчали от Вселената.

В първия момент ми се стори, че няма нищо по-велико от тази мисъл. Е, щом като Донда се бе заловил да пише методика и теория на

Генезиса! Въпреки това ще си призная, че по-силно ме развълнуваха думите му, казани през последната нощ преди да тръгне за тютюн. Пиехме кокосово мляко, ферментирало по рецепта на стария Марамоту — отвратителна помия, която консумирахме само защото бяхме положили усилия да я произведем (едно време не всичко беше лошо, уискито например), когато в един момент, плакнейки устата си с кладенчова вода, професорът каза: „Ийон, помниш ли деня, в който ме нарече шут? Виждам, че помниш. Тогава ти отговорих, че се превърнах в шут в очите на научния свят с измислянето на магическото съдържание за сварнетиката. Ако обаче вземеш под внимание не онова решение, а целия ми живот, ще забележиш кашата, чието име е Загадка.

Моята съдба е подреждала всичко с краката нагоре! Тя цялата се състои от погрешни случайности. По случайност съм се родил на тази земя. Поради грешка съм получил това име. Фамилията ми се дължи на недоразумение. В резултат на случайност създадох сварнетиката; сигурно разбираш, че телеграфистът е сбъркал ключовата дума, употребена от неизвестния ми, но незабравим Друфуту от кулахарските органи за сигурност! Още тогава бях убеден, че е така. Защо не се опитам да видя оригинала на телеграмата, да я коригирам, да я поправам, да я уточня? Ами! Направих нещо добро — подбрах дейност, отговаряща на тази грешка, която, както виждаш, придоби известно значение! И как така един сбъркан човек със случайна кариера, попаднал сред африканската бъркотия, изведнъж открива от къде се е взел светът и какво ще стане с него? Не, драги! Прекалено много гафове! Твърде много за една разумна обосновка! Не това, което виждаме, трябва да бъде преустроено, необходима е друга гледна точка. Вземи еволюцията на живота. Преди милиарди години са възникнали праамебите, нали? Какво са умеели? Да се повтарят. По какъв начин? Благодарение на постоянството на наследствените особености. Ако наследствеността беше наистина безпогрешна, до ден-днешен на земята нямаше да съществува нищо друго, освен амеби. А какво е станало? Ами, стигнало се до грешки. Биолозите ги наричат мутации. Но какво е мутацията, ако не сляпа случайност? Недоразумение между родителя-предавател и потомъка-приемател. По образ и подобие свое, да... ама неточно! Изопачено! И понеже подобие то постоянно е било нарушавано, възникнали са трилобитите,

гигантозаврите, секвоите, дивите кози, маймуните и ние. От сблъсъка на нехайства и препъвания, но нали същото се е случило и с моя живот. Родил съм се поради недоглеждане, случайно попаднах в Турция, след което съдбата ме запокити в Африка... Е, вярно, опитвах се да се боря, както плувецът се бори с вълната, но тя беше тази, която ме носеше, не аз я направлявах... Разбираш ли? Недооценихме, драги, историческата роля на грешката като фундаментална категория на Битието. Недей да мислиш като манихеец! Според тази школа Бог създава порядъка, а Дяволът постоянно му пъха прът в колелата. Не е така! Ако се сдобия с тютюн, ще напиша недостигащата във философските книги последна глава, а именно — антология на Апостазията, тоест теория на битието, която ще се базира на грешката, понеже грешка върху грешка се наслагва, в грешка се превръща, грешка поражда, докато тегленето на жребия стане Жребий на Света.“

Като каза това, той взе някои дреболии и пое през джунглата, а аз останах да чакам завръщането му с последния брой на „Плейбой“ в ръка, от чиято корица ме гледа сексбомба, обезоръжена по закона на Донда — гола като истината.

---

[1] Не правете това! (англ.). — Б.ред. ↑

[2] Сигурна е само майката, (лат.) — Б.пр. ↑

[3] „Бихте ли станали професор по сварнетика в Кулахарския университет за десет килодолара годишно отговорете моля незабавно полковник Друфуту Ламблійска Бамблійска Драмблійска полиция за сигурност“ (англ.). — Б.пр. ↑

[4] В изображение (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Тъмна супа се поднася при отказ на предложение за женитба. — Б.пр. ↑

[6] Умира духът, роденият е неделима частица, (лат.) — Б.ред. ↑

[7] Предстартовото броене на Бог създаде света. Искрено — ваш Донда. (англ.) — Б.ред. ↑

[8] Теорията за Големия взрив (англ.). Б.ред. ↑

[9] „Въведение в сварнетиката“ или „Изследване на Общата технология на космосъздаването“ (англ.). — Б.ред. ↑

ПРИМКАТА НА ВРЕМЕТО

Един есенен следобед, когато тъмнината вече бе налегнала улиците под равномерния ситен и сив дъжд, който превръща спомена за слънцето в нещо почти невероятно, и човек за нищо на света не би напуснал мястото си пред камината, заровен в старите книги, търсейки в тях не добре известното му съдържание, а самия себе си отпреди години, неочаквано някой потропа на вратата ми. Беше силно и внезапно почукване, като че ли посетителят, пренебрегвайки звънеца, искаше веднага да покаже, че появата му има спешен, бих казал дори — отчаян повод. Оставих книгата, излязох в коридора и му отворих. Видях човек в мушамен дъждобран, от който обилно се стичаше вода, а лицето му, изкривено от силна умора, лъщеше от капките дъжд. Не ме гледаше — беше изтощен. Подпираше се с двете си зачервени и мокри ръце на голям сандък, който най-вероятно сам бе домъкнал по стълбите до моя етаж.

— Господине — казах, — какво... — и се поправих — с какво мога да ви помогна?

Той направи някакво неопределено движение, продължавайки да диша тежко. Разбрах, че иска да внесе своя товар в жилището ми, но силите вече не му стигат. Затова хванах дебелите мокри въжета, с които беше обвързан сандъкът, и го вмъкнах в коридора. Когато се извърнах, мъжът вече стоеше зад мен. Посочих му закачалката, той окачи дъждобрана, остави на полицата шапката си, която беше толкова подгизнала, че приличаше на безформен филцов парцал, и с несигурна походка влезе в кабинета ми.

— С какво мога да ви бъда полезен? — запитах след малко. Предположих, че е поредният от моите необичайни гости, а той, все така без да ме гледа, като че ли потънал в собствените си мисли, бършеше лицето си с носна кърпа, потрепервайки от студеното докосване на мокрите маншети на ризата. Казах му да седне до камината, но мъжът не благоволи да ми отговори. Хвана този свой мокър сандък и започна да го дърпа, да го тика, да го преобръща, като оставяше по пода кални следи, свидетелстващи, че по време на трудния

си път многократно е трябвало да го пуска на покритите с локви тротоари, за да си поеме дъх. Едва когато сандъкът се озова в средата на стаята и той можеше постоянно да го държи под око, странникът осъзна като че ли изведнъж моето присъствие, погледна ме, измърмори нещо неразбираемо, кимна, с неестествено голяма крачка отиде до празния фотьойл и потъна в удобната му вдлъбнатина.

Седнах срещу него. Мълчахме доста дълго, но неизвестно защо това изглеждаше напълно естествено. Не беше млад — сигурно имаше около петдесет години. Лицето му беше изкривено. Правеше впечатление, че цялата му лява половина беше по-дребна, като че ли не бе успяла да порасне колкото дясната, така че крайчецът на устните, ноздрата и клепачът отляво бяха по-малки, което придаваше на лицето му израз на притеснено учудване.

— Вие ли сте господин Тихи? — каза най-сетне той, когато вече почти не очаквах да проговори. Кимнах. — Ийон Тихи? Онзи... пътешественикът? — увери се още веднъж, приведен напред. Гледаше ме недоверчиво.

— Ами да — потвърдих. — Кой друг би могъл да бъде в жилището ми?

— Може да съм сбъркал етажа — измънка чудакаът, като че ли зает с нещо друго, много по-важно.

Изведнъж стана. Инстинктивно докосна сакото си с намерението да го оправи, но като че ли осъзна безсмислието на това си желание (не зная дали и най-добрите ютии и шивашки умения биха могли да помогнат на дрехата му, която беше захабена до краен предел), поизпъчи се и каза:

— Аз съм физик. Наричам се Молтерис. Чували ли сте за мен?

— Не — отвърнах. Наистина не бях чувал никога за него.

— Няма значение — промърмори той по-скоро на себе си.

Изглеждаше мрачен, но всъщност явно размисляше над нещо, претегляше вътре в себе си някакво предварително взето решение, което бе причина за неговото посещение, но сега май бяха го завладели нови съмнения. Личеше му по това, че ме поглеждаше крадешком. Струваше ми се, че ме мрази заради онова, което искаше, не, което трябваше да ми каже.

— Направих откритие — изстреля той внезапно с хрипкавия си глас. — Изобретение. Такова още не е имало. Никога. Не сте длъжен да

ми вярвате. Аз никому не вярвам, затова няма нужда и на мен да ми се вярва. Фактите са достатъчни. Ще ви докажа. Всичко. Но още не съм съвсем...

— Страхувате ли се? — подхвърлих с внимателен и успокояващ тон. Подобни хора са като откачени, побъркани, гениални деца. — Опасявате се от кражба, от предателство, така ли? Можете да бъдете спокоен. Тази стая вече е виждала и чувала за изобретения...

— За такова не!!! — избухна той категорично и в гласа му, в блясъка на очите за миг се появи невероятна гордост. Изглеждаше така, като че ли беше самият Създател. — Дайте ми някакви ножици — каза той мрачно в нов внезапен прилив на угнетеност. — Може и нож.

Подадох му ножа за хартия, който лежеше на бюрото. Разряза въжетата с резки и уверени движения, разкъса хартията, нарочно небрежно и я захвърли — смачкана и мокра — на пода, като че ли искаше да каже: „Можеш да ме изхвърлиш, да ме наругаеш, че цапам лъснатия ти паркет, стига да имаш смелостта да изгониш човек като мен, който е принуден така да се унижава“. Оказа се, че сандъкът беше направен от рендосани дъски, боядисани в черно; капакът беше наполовина черен, наполовина зелен и ми хрумна, че сигурно не му е стигнала боята от единия цвят. Сандъкът се затваряше със секретна брава с шифър.

Молтерис завъртя циферблата, прикрил го с ръка и приведен така, че да не мога да видя комбинацията, а когато ключалката щракна, повдигна бавно и внимателно капака.

От дискретност, а и за да не го притеснявам, седнах обратно във фотьойла. Стори ми се, че ми е благодарен за това, макар да не го показва. Във всеки случай, като че ли се поуспокои. Пъхна ръце вътре в сандъка и с усилие, от което страните и челото му пак почервеняха, извади от него голям оксидиран до черно апарат с някакви капачета, лампи и кабели — въобще не разбирах за какво може да служи всичко това. Държейки в обятията си своя товар като любима жена, той промълви с приглушен глас.

— Къде има... контакт?

— Там — посочих му ъгъла до библиотеката, понеже в другия беше включена настолната лампа. Той се приближи до книжните лавици и с най-голяма предпазливост остави тежкия апарат на пода. След това разгъна единия от навитите кабели и го пъхна в контакта.

Приклепна до своя апарат и започна да премества различни лостчета, да натиска бутони и след малко мек полумрак изпълни стаята. Внезапно на лицето му се изписа страх; той приближи очи до една от лампите, която за разлика от другите не светеше. Почука я леко с пръст, но тъй като не настъпи никаква промяна, обърна трескаво всичките си джобове, намери отвертка, парче кабел, някакви метални клещи и като падна на колене пред апарата, започна бързо, но в същото време съвсем прецизно да се рови във вътрешността му. Изведнъж тъмната лампа светна с розово сияние. Молтерис, който като че ли беше забравил напълно къде се намира, с дълбока въздишка на облекчение напъха инструментите в джоба си, изправи се и каза съвсем спокойно, като че ли произнасяше нещо от рода на „днес ядох хляб с масло“:

— Тихи, това е машината на времето.

Не отговорих. Не зная дали си давате сметка колко деликатно и трудно беше моето положение. Изобретателите от този тип, измислили еликсир на вечния живот или електронен гадател на бъдещето, или — както в нашия случай — машина на времето, се натъкват на огромното недоверие на всички, които са се опитвали да посветят в тайната на своето откритие. Те са пълни с комплекси и притеснения, страхуват се от другите хора и същевременно ги презират, понеже знаят, че са принудени да молят за помощта им. Разбирайки това, в подобни моменти съм длъжен да бъда безкрайно предпазлив. Каквото и да бях направил, щеше да се възприеме зле. Изобретател, който търси помощ, е подтикван от отчаянието, а не от надеждата, и очаква не доброжелателност, а насмешка. От опит знае, че всъщност доброжелателството е само началото, след което обикновено идва пренебрежението, скрито в думите на разубеждаването, защото, естествено, вече не веднъж и не дважд са се опитвали да го разубедят. Ако бях казал: „Ах, невероятно, наистина ли сте изобретили машина на времето?“ — той сигурно би се хвърлил с юмруци върху мен. Мълчанието ми го изненада.

— Да — каза Молтерис, дръзко пъхайки ръце в джобовете, — това е машина на времето! Машина за пътешествия из времето, разбирате ли?

Кимнах, като се стараех да проявявам сдържаност.

Цялата му арогантност отиде нахалост, той се смути — известно време на лицето му бе изписано глупаво изражение. То дори не беше

старо, а само уморено и невероятно страдалческо, а зачервените очи свидетелстваха за безброй безсънни нощи — клепачите му бяха подути. Явно заради посещението си при мен той се беше обръснал, но стърчащите покрай ушите и под долната устна косъмчета показваха, че го бе направил набързо и нетърпеливо, за което говореше и черната лепенка на бузата.

— Не сте физик, нали?

— Не.

— Толкова по-добре. Ако бяхте физик, нямаше да ми повярвате дори и след онова, което ще видите със собствените си очи, защото появата на този апарат — посочи той машинарията, която продължаваше да мърка тихичко като сънен котарак (лампите все така хвърляха розови отблясъци върху стената) — стана възможна едва след като отхвърлих купища идиотизми, смятани за физика. Притежавате ли някаква вещ, с която не ви е жал да се разделите?

— Може би ще се намери — отвърнах. — Каква вещ?

— Все едно. Камък, книга, метал, стига да не е нещо радиоактивно. Важното е да няма нито следа от радиоактивност. Може да стане беля.

Продължаваше да говори, докато аз станах и се приближих до бюрото. Знаете, че съм педант и при мен дори най-малката дреболия има своето постоянно място, а на порядъка в библиотеката придавам особено значение. Ето защо ме бе учудило нещо, което се случи предния ден: след закуска, т.е. ранните сутрешни часове, докато седях зад бюрото си, работейки над пасаж, който ми създаваше трудности, в един момент вдигнах глава от разхвърляните по цялото бюро листа и забелязах, че в ъгъла до библиотеката на пода лежи тъмночервена книга — осминка формат — като че ли някой я бе захвърлил там. Станах и я вдигнах. Познах корицата — беше брой от тримесечно списание по космическа медицина с дипломната работа на един мой далечен познат. Не разбирах по какъв начин се бе озовала на пода. Вярно е, че пристъпих към работата си, потънал в мисли и без да оглеждам стаята, но бих могъл да се закълна, че когато влязох, на пода до стената нямаше нищо, иначе веднага щях да го забележа. В края на краищата реших, че съм бил замислен повече от друг път и за момент съм престанал да обръщам внимание на предметите наоколо. Чак когато концентрацията на вниманието ми е отслабнала, с неவிждащите си дотогава очи съм

открил книгата на пода. Иначе как да си обясня този факт? Бях я сложил на полицата и забравих за нея, но сега, след думите на Молтерис, тъмночервеното тяло на този съвсем непотребен ми научен труд, като че ли само се озова в ръцете ми и аз му го подадох безмълвно.

Той пое книгата, претегли я на дланта си, без дори да погледне заглавието, повдигна черния капак в средата на апарата и каза:

— Елате, ако обичате...

Застанах до него. Мъжът приклепна, завъртя бутона, който приличаше на потенциометър на радиоапарат, и натисна вдлъбнатото бяло копче до него. Всички светлини в стаята примигнаха, в контакта, където беше включен кабелът на апарата, се появи неприятно съскаща синкава искра, но след това не се случи нищо.

Помислих, че ей сега ще изгорят бушоните, а той се обади с пресипнал глас:

— Внимавайте!

Сложи книгата вътре в апарата така, че тя легна на плоската си страна, и натисна една малка, стърчаща отстрани черна ръкохватка. Светлината на лампите възвърна нормалната си интензивност, а в същото време онова подвързано с картон тъмно томче на дъното на апарата се обви в мъгла. За част от секундата подвързията като че ли стана прозрачна и ми се стори, че през затворената корица виждам белезникавите контури на страниците и сливащите се печатни редове, но това продължи много кратко време; в следващата секунда книгата като че ли се разтопи и изчезна, а аз виждах вече само празното, оксидирано до черно дъно на апарата.

— Премести се във времето — каза той, без да ме гледа. Изправи се с усилие. На челото му блестяха ситни капчици пот. — Или ако предпочитате — подмлади се...

— С колко? — попитах аз.

Конкретността на тези думи проясни до известна степен лицето му. Неговата лява, смалена, като че ли посърнала половина (беше и малко по-тъмна) трепна, както забелязах съвсем отблизо.

— Най-малко с едно денонощие — отговори той, — все още не мога да изчисля точно. Само че... — прекъсна и ме погледна.

— Бяхте ли тук вчера? — попита Молтерис, без да скрива напрежението, с което чакаше отговора ми.

— Да — отвърнах бавно, понеже усетих как изведнъж подът заплува под краката ми. Разбрах всичко и със смайване, което не може да се сравни с нищо друго освен с чувството, което остава след един невероятен сън, свързах двата факта: вчерашната необяснима поява на книгата точно тук на това място до стената и неговия днешен експеримент.

Казах му го. Той не засия, както някой би могъл да предположи, само мълчешком избърса челото си с кърпа; забелязах, че обилно се поти и е малко преbledнял. Подадох му стол и самият аз също седнах.

— Може би сега ще ми кажете какво желаете от мен? — подхванах внимателно, когато видях, че се е успокоил...

— Помощ — промърмори той. — Подкрепа, а не подаяние. Нека го наречем... нещо като заем срещу участие в бъдещите печалби. Машина на времето... сигурно сам се досещате... — не довърши мисълта си Молтерис.

— Да — отвърнах аз. — Предполагам, че се нуждаете от доста голяма сума?

— Значителна. Вижте какво, става дума за огромни количества енергия, освен това е необходим времемер, за да може пренасяното тяло да достигне онзи момент, който ние желаем. Изисква се продължителна работа.

— Колко още? — попитах аз.

— Поне година...

— Добре — отвърнах. — Разбирам. Само че ще трябва да потърся... помощта на трети лица. На финансиста. Сигурно няма да имате нищо против...

— Не... разбира се, не — отговори той.

— Добре. Ще играя с открити карти. Повечето хора на мое място биха допуснали, след това, което ми показахте, че си имат работа с трик, с умела измама. Но аз ви вярвам. Вярвам ви и ще направя каквото мога. Естествено това ще ми отнеме известно време. Понастоящем съм много зает, а ще трябва и да се посъветвам с.

— Физици ли? — подхвърли той. Слушаше ме с огромно напрежение.

— Не, от къде на къде? Виждам, че за вас това е нещо като фикс идея. Моля ви, не казвайте нито дума. Не ви питам. Искам да се

посъветвам, за да избира най-подходящите хора, които биха били готови...

Млъкнах. Изглежда и на него в този момент му хрумна същата мисъл като на мен. Очите му светнаха.

— Господин Тихи — каза той, — няма нужда с никого да се съветвате. Сам ще ви кажа при кого трябва да отидете...

— С помощта на машината, така ли? — попитах аз.

Той се усмихна победоносно.

— Разбира се! Как не се сетих преди... какво магаре съм само... А вие премествали ли сте се вече във времето?

— Не. Машината действа отскоро, по-точно от миналия петък. Изпратих само котарака...

— Котарака ли? И какво, върна ли се?

— Не. Премести се в бъдещето, поне с пет години напред. Както ви казах, скалата още не е съвсем точна. За да може прецизно да се определи моментът на фиксиране във времето, е необходимо да се вгради диференциатор, който ще координира — противодействащите си полета. При сегашното положение десинхронизацията, предизвикана от квантовия ефект на тунелирането...

— За съжаление не разбирам нищо от това, което говорите. А защо вие самият не сте опитвали?

Това ми изглеждаше странно, да не кажа нещо повече. Молтерис се обърка.

— Възнамерявах, но... аз... моят хазяин ми изключи тока... в неделя.

Лицето му, по-точно неговата нормална дясна половина, се покри с алена червенина.

— Закъснявам с наема и затова... — заекна той. — Но естествена... чакайте... да, прав сте. Аз веднага. Ще вляза тук, виждате ли? Ще задействам апарата и... ще се озова в бъдещето. Ще узная кой е финансирал начинанието, ще разбере имената на тези хора и така вие ще можете веднага, без протакане...

Говорейки, той отместваше настрана преградите, които делиха вътрешността на апарата на части.

— Почакайте — казах аз — не, не искам това. Та нали няма да можете да се върнете, ако апаратът остане тук, при мен.

Той се усмихна.

— А, не — отвърна. — Ще се преместя във времето заедно с апарата. Има такава възможност, защото той притежава две различни настройки. Виждате ли тук този вариометър? Ако изпращам нещо във времето, а искам апаратът да остане, фокусирам полето до това малко пространство под капака. Но ако искам самият аз да се преместя във времето, тогава разширявам полето, за да обхване целия апарат. Само дето ще отиде повече енергия. Колко ампера са предпазителите ви?

— Не знам — казах аз, — но се страхувам, че няма да издържат. Преди малко, когато... експедирахте онази книга, светлината отслабна.

— Това е дреболия — рече той, — ще подменя бушоните с мощни, естествено, ако разрешите...

— Моля.

Залови се за работа. Джобовете му представляваха цяла електротехническа работилница. След десет минути беше готов.

— Потеглям — рече той, връщайки се в стаята. — Мисля, че трябва да се преместя поне с тридесет години напред.

— Толкова много? Защо? — попитах аз. Стояхме пред черния апарат.

— След няколко години специалистите сигурно ще са в течение — отвърна той, — но след четвърт век вече всяко дете ще учи за това в училище и дори първият случаен минавач ще може да ми каже имената на хората, които са съдействали за разрешаването на проблема.

Усмихна се слабо, кимна с глава и стъпи с двата си крака в апарата.

— Светлината ще примигне — каза той, — но нищо. Предпазителите със сигурност ще издържат. Обаче... при завръщането може да възникне проблем.

— Как така?

Той ме погледна проникателно.

— Да сте ме виждали тук преди?

— Какво говорите? Не ви разбирам.

— Да кажем... вчера или преди седмица, преди месец... или дори преди година не сте ли ме виждали? Тук, в този ъгъл да се е появявал внезапно човек, застанал като мен с два крака в такъв апарат?

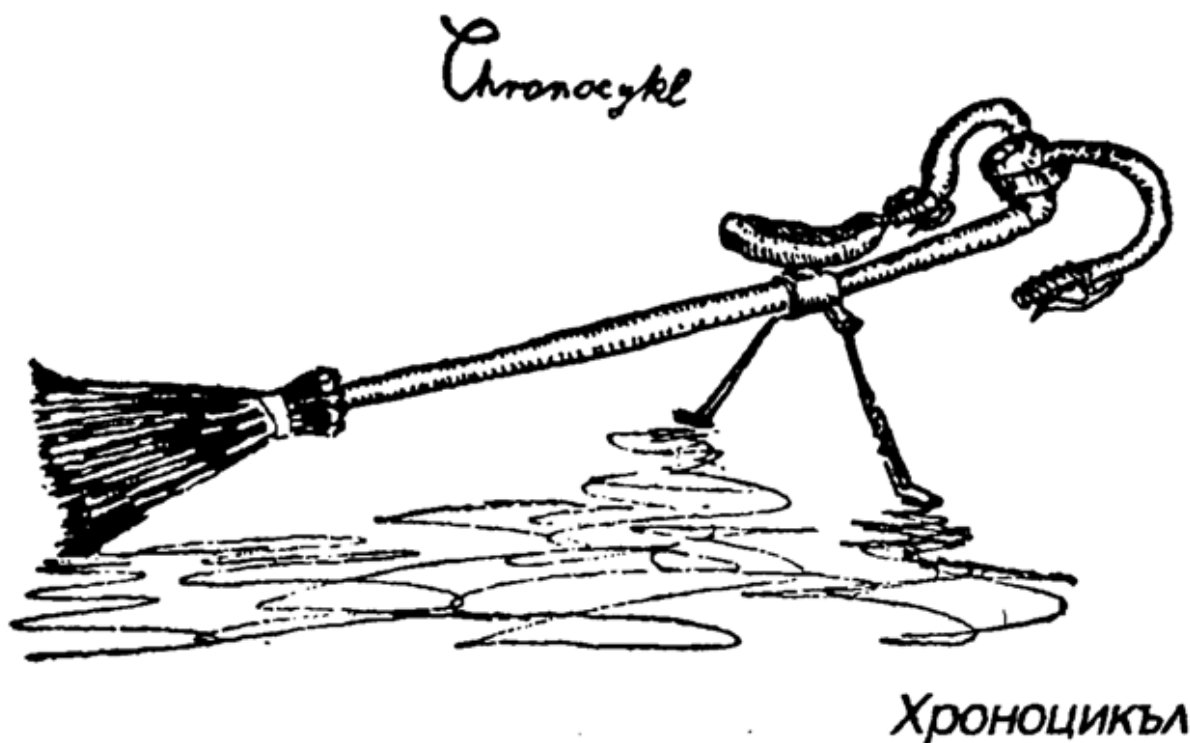
— А! — извиках аз. — Разбирам... страхувате се, че като се връщате назад във времето, може да не попаднете в настоящия момент, а да го подминете и да се озовете някъде в миналото, така ли? Не,

никога не съм ви виждал. Вярно е, че се завърнах от пътешествие преди девет месеца, до това време домът ми е бил пуст...

— Чакайте... рече той, замислен дълбоко — и аз не знам... Та нали ако съм бил някога тук, да кажем, когато домът е бил пуст, както твърдите, то би трябвало той да ми е добре познат, да си го спомням, нали така?

— Така е — отвърнах оживено, — това е парадоксът на примката на времето. Тогава вие сте били някъде другаде и всичко сте извършили пак вие, но в онзи период; а само от сегашния момент, от настоящето можете да се озовете случайно в миналото...

— Е — каза той, — в края на краищата не е толкова важно. Дори ако се върна прекалено назад, ще направя поправка. Най-много работата да се проточи малко. Все пак е първи опит, трябва да ви помоля да бъдете търпелив...

Той се наведе и натисна бялото копче. Светлината веднага отслабна, апаратът издаде тих, висок тон като ударена стъклена пръчица. Молтерис повдигна ръка с прощален жест, а с другата докосна черната ръкохватка, като същевременно се изправи. Докато ставаше, светлината на лампите възвърна предишния си блясък и аз видях как се

променя силуетът му. Дрехите му потъмняха и се обвиха в мъгла, но аз не им обърнах особено внимание, понеже бях поразен от промените, които се извършваха с главата му — все по-прозрачни, черните му коси побеляваха, фигурата му едновременно се топеше и обезформяваше, така че когато той изчезна от погледа ми заедно с апарата и аз се озовах пред празния ъгъл на стаята, на празния под и бялата стена с контакта, от който нищо не стърчеше — когато, повтарям, останах така, с отворена уста, с гърло, в което бе заседнал вик на ужас, все още виждах невероятната промяна, станала с него, защото, господа, изчезвайки, подет от времето, той същевременно остаряваше с главоломна бързина и сигурно бе преживял десетки години за части от секундата! Приблжих се до фотьойла с треперещи крака, преместих го, за да виждам добре празния, ярко осветен ъгъл, седнах и зачаках. Чаках така цялата нощ — до сутринта. Господа, оттогава изминаха седем години. Мисля, че той вече никога няма да се завърне, защото, завладян от идеята си, бе забравил нещо съвсем просто, направо елементарно, което — не зная дали несъзнателно или поради непочтеност — пренебрегват всички автори на фантастични хипотези. Нали пътешественикът във времето, ако се премести двадесет години напред, би трябвало също с толкова да остарее. Как иначе? А те си въобразяват, че настоящето на човека може да бъде пренесено в бъдещето и часовникът му ще показва часа на отлитането, докато всички други часовници наоколо ще сочат часа на тяхното си време. Което, разбира се, е невъзможно. За да стане така, човек би трябвало да излезе от времето и някак си извън него да се изкачи към бъдещето, та като намери желания момент, да влезе като че ли отвън... Сякаш съществува нещо извън времето. Такова място и такава посока няма. Нещастният Молтерис задейства със собствените си ръце машината, която го уби — със старост, с нищо друго. И когато тя е спряла там, в желаната от него точка на бъдещето, вътре е имало само посивял сгърчен труп...

Е, господа, следва най-странното. Онази машина сега е там — в бъдещето, а този дом заедно с жилището, с тази стая и с празния ъгъл също пътешества във времето, но по единствения достъпен за нас начин, докато накрая достигне момента, в който машината е спряла. И тогава тя ще се появи там, в белия ъгъл и заедно с нея Молтерис, или останалото от него... и това е съвсем сигурно.

ДА СПАСИМ КОСМОСА

ОТВОРЕНО ПИСМО НА ИЙОН ТИХИ

След едно по-продължително пребиваване на Земята тръгнах на път, за да посетя отново най-любимите места от предишните ми експедиции: кълбовидните образувания на Персей, съзвездие Телец и големия звезден облак близо до центъра на Галактиката. Навсякъде заварих промени, за които ми е тежко да пиша, защото те явно не водят към добро. Сега се говори много за масовизирането на космическия туризъм. Несъмнено туризмът е нещо чудесно, но всичко трябва да се прави с мярка.

Нередностите започват още от прага. Кръжащият между Земята и Марс астероиден пояс е в плачевно състояние. Тези монументални скални отломъци, някога потънали във вечна тъма, сега са осветени с електричество, а освен това всяка стръмнина е гъсто покрита със старателно издълбани инициали и монограми.

Ерос, който особено се харесва на флиртуващите двойки, се тресе от ударите, чрез които различни доморасли калиграфи изучкват върху повърхността му надписи за спомен. Неколцина съобразителни хитреци дават на място под наем чукове, длета, дори пневматични бургии, тъй че човек не може да открие девствена скала в местността, която едно време се славеше като най-дива.

Отвсякъде те ужасяват надписи от рода: „На тоз метеорит обичам те повече от живота си, момиченце“, „Това е астероидната скала, под която любовта ни е дошла“ и т.п., както и прободени от стрела сърца, изрисувани с най-лош вкус. На Церера, която — не знам защо — са си харесали многодетните семейства, процъфтява същинско фотографско бедствие. Там се подвизават безброй фотографи, които не само дават под наем скафандри за позиране, а и покриват планинските склонове със специална емулсия, като срещу неголямо заплащане увековечават върху тях цели екскурзионни групи, а изработените по такъв начин огромни снимки гледжосват, за да бъдат по-трайни. Подредените като на парад семейства (баща, майка, дядо и баба, деца)

се усмихват от скалистите урви, което — както прочетох в някакъв проспект — се прави за създаване на „интимна атмосфера“. Що се отнася до Юнона, то тази някога толкова красива мъничка планета почти не съществува — всеки, който пожелае, откъртва от нея скални отломъци и ги хвърля в безвъдушното пространство. Не са пожалени нито желязно-никеловите метеорити, които са се превърнали в пръстени с инициали и в копчета за ръкавели, нито кометите. Сега много малко от тях са останали с цяла опашка.

Смятах, че като напусна Слънчевата система, ще избягам от навалищата космобуси и от тези семейни портрети върху скали заедно с графоманските нескопосани стихотворения. Но не би!

Професор Бруки от обсерваторията ми се оплака неотдавна, че блясъкът на двете звезди от Кентавър бил отслабнал. Как няма да отслабне, когато цялата околност е пълна с боклуци?! Около най-тежката планета на Сириус, която е атракцията на тази система, е възникнал пръстен, подобен на пръстените на Сатурн, само че образуван от бирени и лимонадени бутилки. Космонавтът, който лети по това трасе, трябва да се пази не само от облаците метеорити, но и от консервени кутии, черупки от яйца и стари вестници. Там има места, където от боклуци не могат да се видят звездите. Астрофизиците от години си блъскат главите върху причината, предизвикваща значителните разлики в количеството космически прах в различните галактики. Според мен тя е съвсем проста — колкото по-висша е цивилизацията в дадена галактика, толкова повече са боклуците, а оттам и прахът, и отпадъците.

Очевидно този проблем не е толкова на астрофизиците, колкото на метачите. Явно и в другите мъглявини не са могли да се справят с него, но това все пак е слабо утешение. Достойно за заклеяване забавление е също така плюенето в безвъдушното пространство, понеже слюнката като всяка друга течност замръзва при ниска температура и сблъсък с нея може да доведе до катастрофа. Неудобно ми е дори да говоря за това, но индивиди, които боледуват по време на пътешествия, изглежда смятат Космоса за нещо като плювалник, като че ли не знаят, че следите от тяхното неразположение ще кръжат след това по своите орбити в продължение на милиони години, предизвиквайки у туристите неприятни асоциации и разбираема погнуса.

Отделен проблем представлява алкохолизмът.

След Сириус започнах да броя окачените в безвъздушното пространство огромни надписи, рекламиращи горчивата марсианска ракия, галактоводката, екстра лунната или спътниковата „Виборова“, но бързо престанах, тъй като обърках сметката. Чувал съм от пилоти, че някои космодруми са били принудени да заменят алкохолното гориво с азотна киселина, понеже съществували случаи, когато направо нямало с какво да се излети. Патрулната служба непрекъснато повтаря, че е трудно да разпознаеш космическите пияници — всички те обясняват зигзагообразните си движения елипсата на гравитация. Но това не променя факта, че практиката на някои обслужващи станции трябва да бъде порицана сурово. На мен самия ми се случи да помоля да ми напълнят резервната бутилка с кислород, след което — бях се отдалечил на по-малко от един парсек — чух странно бълбукане и се убедих, че са ми налели чиста винена ракия! Когато се върнах при ръководителя на станцията, той упорито твърдеше, че като съм му говорел за кислорода, съм бил намигал. Може и да съм намигал, защото страдам от конюнктивит, но няма това оправдава подобно състояние на нещата?

Неоспоримо е безредието по главните летателни трасета. Огромният брой катастрофи не буди учудване, щом като толкова хора системно нарушават ограничението за скоростта. Най-често го правят жените, защото като пътуват стремглаво, забавят хода на времето и по този начин по-бавно остаряват. Също така, често се срещат препятствия от рода на стари космобуси, които замърсяват цялата еклиптика с отработени газове.

Когато на Полиндрония поисках книгата за оплаквания, ми бе заявено, че предишния ден я разкъсал метеор. Зле е организирана и доставката на кислород. На цели шест светлинни години преди Белурия той вече никъде не може да се намери, в резултат на което хората, пристигнали там с туристическа цел, са принудени да лягат в хладилници и да чакат в състояние на обратима смърт, докато пристигне поредната пратка въздух, понеже ако живеят, няма да има какво да дишат. Когато пристигнах там, на космодрума нямаше жива душа. Всички бяха изпаднали в летаргичен сън в хладилните си инсталации, но затова пък в бюфета видях пълен комплект напитки — от коняк с ананаси до пилзенска бира.

Санитарните условия, особено на планетите от Големия резерват, са ужасяващи. Във вестник „Гласът на Мерситурия“ четох статия, чийто автор апелира да бъдат избити до крак чудесните създания засадницигълтачи. Тези хищници имат на горната си устна няколко светещи брадавици, които образуват различни фигури. Вярно е, че напоследък все по-често се появява разновидност, при която брадавиците са във формата на две нули. Обикновено засадниците избират места, разположени близо до къмпингови лагери, където нощем, в тъмнината, причакват с широко разтворена паст хора, търсещи уединение. Нима авторът на статията не разбира, че животните са напълно невинни, а обвинението трябва да се отпрати към факторите, отговорни за липсата на подходящи санитарни възли?!

На същата тази Мерситурия липсата на добри битови условия предизвика цяла серия от генетични мутации при насекомите.

В местности, известни със своите красиви изгледи, човек понякога може да забележи удобни, изплетени от тръстика столчета, които като че ли подканват уморения пешеходец. Ако обаче той неблагоприятно седне между примамливите странични облегалки, те се нахвърлят върху него, а столът се оказва конфигурация от хиляди летящи мравки (мравка столчева досаднозадникова, *multipodium pseudostellatum Trylorii*), които, кацнали една върху друга, имитират плетена тръстика. Ширят се слухове, че някои други разновидности членестоноги (миглула недолазка, пикочоизтривал и бруталобръквокото) се правели на будки за газирана вода, на плетени люлки, дори на душеве с кранчета и хавлиени кърпи, но не мога да гарантирам, че тези твърдения са истина, понеже не съм виждал нищо такова, а екологичните авторитети мълчат по този въпрос. Но си струва да ви предупредя за една доста рядка разновидност на змиеногата телескопка (*anencephalus pseudoopticus tripedius Klaczkinensis*). Телескопката също се разполага в места с красиви пейзажи, разтваряйки три тънки и дълги крака като триножник; с дебалата си опашка тя се прицелва в пейзажа, а със слюнката, която изпълва устната ѝ кухина, имитира лещата на далекоглед и по този начин може да подмами някого да погледне през нея, а за разсеяния това завършва доста неприятно. Друго влечуго, но вече на планетата Гауримахия — извратник подмушник (*serpens vitiosus Reichenmantlii*), се притаява в храстите и спъва невнимателния минавач с опашката си, за да го

принуди да падне, но първо — това влечуго се храни най-вече с русокоси, и второ — на нищо не се преструва. Космосът не е детска градина и еволюцията не е идилия. Необходимо е да се издават брошури, подобни на онези, които видях на Дердимона: предупреждаващи любителите-ботаници за опасността от ужасявка чуднава (*pliximiglaquia bombardans* L.). Тя цъфти с чудесни цветове, но все пак човек трябва да се въздържа да ги къса, понеже ужасявката живее в тясна симбиоза с каменосмазвачката — дърво, което ражда плодове с размерите на тиква, само че рогати. Достатъчно е да се откъсне едно цветенце и върху главата на невнимателния колекционер на растителни екземпляри се срутва град от твърди като скала полета. След това нито ужасявката, нито каменосмазвачката правят нещо лошо на умъртвения, понеже се задоволяват с естествените последици от неговата смърт — тя съдейства за наторяване на почвата около тях.

Троячка с детенце

Странните форми на мимикрия всъщност се срещат на всички планети от резервата. Така например саваните на Балурия сияят от пъстри цветя, сред които изпъква с невероятната си красота и аромат една яркочервена роза (*rosa mendatrix Tichiana*, както пожела да я назове професор Пингле, понеже аз пръв я описах). Привидното цвете всъщност е израстък върху опашката на балурийския хищник въдичар. Като огладнее, той се крие в гъсталака, а невероятно дългата му опашка остава далеч пред него, така че само цветето се показва от тревата. Без да подозира нищо, туристът се приближава, за да го

помирише, и тогава чудовището скача върху него изотзад. Зъбите му са дълги почти колкото бивните на слон. Ето колко странно се осъществява космическият вариант на поговорката, че няма роза без бодли!

Макар да се отклонявам до известна степен от темата, не мога да не спомена за друго странно белурийско създание, каквото е далечният роднина на картофа — мислещата огорчивка (*gentiana sapiens suicidalis* Pruck). Грудките ѝ са сладки и доста вкусни, а названието произлиза от някои нейни духовни качества. В резултат на мутации огорчивката понякога ражда вместо обикновени скорбелни грудки малки мозъчета. Тази нейна разновидност — лудата огорчивка (*gentiana mentecapta*) — в процеса на нарастването си започва да чувства безпокойство: себеизравя се, отива в гората и се отдава на самотни размисли. Обикновено стига до извода, че не си струва да се живее и, разбрала горчивината на битието, извършва самоубийство.

За човека тя не е вредна за разлика от едно друго белурийско растение — бясовката. Благодарение на естествената адаптация то се е приспособило към условията на околната среда, създавани от непоносимите деца. Докато тичат без умора, бутайки и ритайки каквото им падне, тези деца с удоволствие чупят яйцата на заднокосместия острободец. Бясовката ражда плодове, които напълно приличат на тези яйца. Детето, мислейки, че пред него е яйце, дава воля на жаждата си за разрушение, рита го и разчупва черупката; благодарение на това скритите в псевдояйцето спори излизат на свобода и проникват в неговия организъм. Заразеното същество се развива привидно нормално, но след време стига до неизлечимо злокачествено заболяване; играта на карти, пиянството и развратът са последователно проявяващи се симптоми, след които настъпва или смърт, или голяма кариера. Неведнъж съм се натъквал на мнението, че бясовките трябва да бъдат изтребени. Привържениците на това мнение не се сецат, че по-скоро трябва да се възпитават децата, за да не ритат каквото им падне по чуждите планети.

По природа съм оптимист и се опитвам според силите си да запазя доброто си мнение за човека, но това наистина невинаги е лесно. На Протостенеза живее малка птичка, подобна на земните папагали, която обаче не говори, а пише. За съжаление най-често изписва върху оградите неприлични думи, на които я учат земните

туристи. Някои хора умишлено ядосват тази птичка, като ѝ посочват правописните грешки. Тогава тя започва да кълве от яд всичко, каквото види. Подхвърлят ѝ пред човката джинджифил, стафиди, пипер и една билка — къртовряськ, която на изгрев-слънце издава продължителен вик (това всъщност е готварска подправка, използвана понякога и като будилник). Когато птичката умре от преяждане, я пекат на скара. Наричат я превъплъщаващата се пишурка (*graphomanus spasmaticus Essenbachii*). Сега този рядък вид е заплашен от изчезване, понеже всеки турист, посетил Протостенеза, си точи зъбите да опита деликатеса, за какъвто се смятат печените пишурки, достигнали състояние на транс.

Някои смятат, че ако ние ядем създания от други планети, всичко е наред, но когато се случи обратното, надигат вой, викат за помощ, изискват да бъдат изпратени наказателни роти и т.н. В действителност всички обвинения срещу космическата фауна и флора в извратеност и коварни наклонности са антропоморфичен абсурд.

Ако овчедушният лъжовник, който на пръв поглед прилича на изгнил пън, застава в съответна поза на задните си крака и се прави на пътеуказател сред горската пътека, обърква туристите и когато те паднат в пропастта, слиза долу, за да се нахрани, ако — повтарям — постъпва така, то е само поради факта, че службата по реда не се грижи за пътните знаци в резервата — боята им пада, те гният и започват да приличат на това животинче. Всяко друго същество на негово място би постъпило по същия начин.

Известните фатаморгани на Стредогенеция съществуват най-вече благодарение на низките човешки наклонности. Едно време на тази планета растяха многобройни студолюбиви растения, а топлолюбиви почти не се срещаха. Понастоящем топлолюбивите са се размножили невероятно. Над тези гъсталаци майсторски затопленият въздух трепти и предизвиква миражи на барове, което е подлудявало не е един и не двама от земните пришълци. Казват, че за всичко това са виновни топлолюбивите растения. Но защо създаваните от тях фатаморгани не имитират училища, книжарници и клубове за самообразование? Защо показват винаги само места за продажба на алкохолни напитки? Без съмнение отначало топлолюбивите растения са създавали всякакви миражи, но онези от тях, които са демонстрирали на минувачите клубове, библиотеки или самообразователни дружества, са измрели от

глад, оживяла е само баровата разновидност (*thermomendax spirituosus halucinogenes* от семейство човекоядни антропофаги). Невероятното явление, каквото е отличната приспособимост, даваща възможност на топлолюбивите растения ритмично да изпускат от себе си топъл въздух, от който възниква миражът, е убедително обвинение срещу нашите недостатъци. Селекцията на баровата разновидност е извършена от самия човек, от неговата достойна за съжаление природа. Възмути ме едно писмо до редакцията на „Стредогенцко ехо“, поместено във вестника. Читателят настоява да бъдат изкоренени както топлолюбивите растения, така и прекрасните тихлусти — тези чудесни дървета, представляващи най-красивото украшение на всеки парк. Когато се резне кората им, оттам потича отровен, ослепяващ сок. Тихлустът е последното стредогенцко дърво, което не е покрито отгоре до долу с надписи и монограми. Как да се откажем от него? Подобна съдба, изглежда, очаква и такива ценни екземпляри на фауната, каквито са отмъстителният безпътник, врящият потапник, парцаливият потайник или електрическият вияч, който, за да спаси себе си и своето потомство от унищожителния за нервите му шум, внесен в горската тишина от безбройните радиоапарати на туристите, благодарение на селекцията е създал разновидност, заглушаваща прекалено шумните предавания и най-вече джазовата музика! Електрическите органи на вияча излъчват вълни с уникална честота, затова необикновеното създаване спешно трябва да бъде поставено под защита. Що се отнася до отвратителната вонявка, признавам, че миризмата, която тя разпространява, няма равна на себе си. Доктор Хопкинс от университета в Милуоки е изчислил, че най-енергичните екземпляри са в състояние да изпускат до пет хиляди смрадли (единица мярка за воня) в секунда. Но дори малките деца знаят, че вонявката се държи по този начин само когато я фотографират.

При вида на насочения към нея фотоапарат тя реагира със зеничносвиващ рефлекс, чрез който Природата се опитва да брани това невинно създайце от настойчивостта на зяпачите. Вярно е, че вонявката, която е малко късогледа, възприема понякога като фотоапарати предмети от рода на табакера, запалка, ръчен часовник, дори медали и отличия, но то е защото някои туристи започнаха да употребяват миниатюрни апарати и тогава е лесно да се допусне грешка. Що се отнася до твърдението, че вонявката през последните

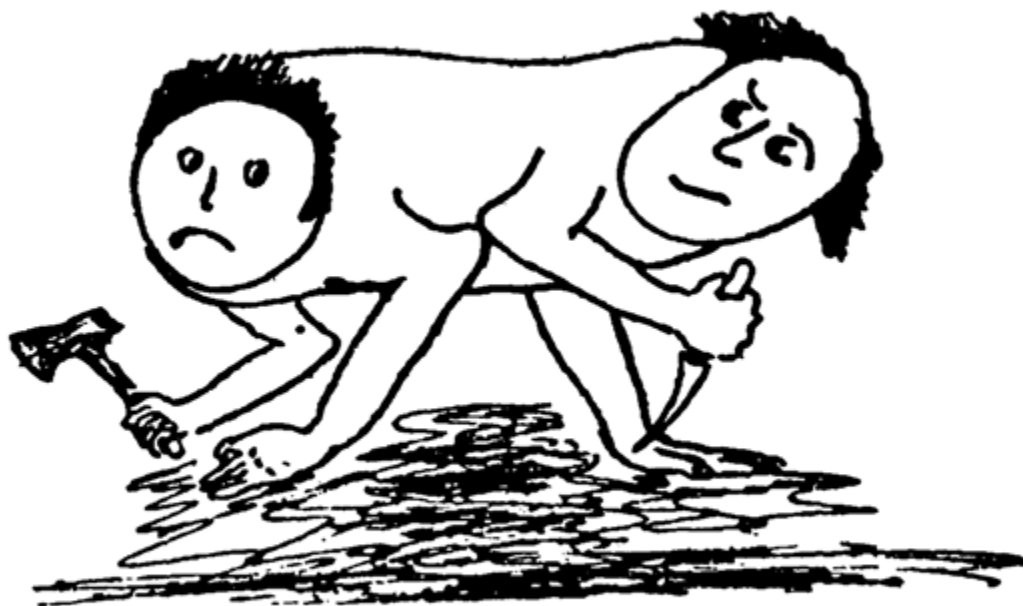
години е увеличила диапазона си и произвежда до осем мегасмрадли на хектар, трябва да подчертаем, че причината за това е масовата употреба на телевизионни обективи.

Не бих искал да се създаде впечатление, че смятам всички космически животни и растения за недосегаеми. Със сигурност убивката-изстисквачка, лъохманоразбивачът, нагъволакомникът, дупоотварачката, недопеперудковата трупавка или всичкоядният каквотоидаедъвкач не заслужават особена симпатия. Както и онези опашатки от семейство автаркични, към които принадлежат *Gauleiterium Flagellans*, *Syphnophiles Pruritualis*, или подигравкоостроножарят, кресливият скандалец и надзиратката гальовнопритисквачка. Но ако добре размислим и се постараме да бъдем обективни, ще се запитаме: защо всъщност човек може да къса цветя и да ги суши в хербарий, а растение, което къса уши и ги потапя в течност за разлагане, трябва да се смята за нещо антиприродно? Ако постовият ехот (*echolalium impudicum Schwamps*) се е размножил прекомерно на планетата Аедоноксия, то вина за това имат хората. Тъй като черпи жизнената си енергия от звуците — едно време за тази цел са му служили гръмотевиците, затова все още охотно се вслушва в отгласите от буря — понастоящем той се е пренастроил към туристите, които се чувстват едва ли не задължени да му отправят най-отвратителни ругатни. Казват, че ги забавлява видът на това създание, което пред очите им направо разцъфтява под пороя от обиди. То наистина расте, но благодарение на усвояваната енергия от звуковите вибрации, а не поради отвратителното съдържание на думите, които крещят възбудените туристи.

До какво води всичко това, взето заедно? От повърхността на планетите са изчезнали вече такива видове като тъмносиния фекалай или упорития задопробивник. Загиват хиляди други. Поради облаците от боклуци се увеличават слънчевите петна. Още си спомням времето, когато най-голяма награда за едно дете беше обещанието за неделна разходка до Марс, а сега капризното хлапе не си изяжда закуската, ако баща му не предизвика специално за него експлозия на свръхнова! Прахосвайки за такива капризи космическа енергия, замърсявайки метеори и планети, опустошавайки съкровищницата на резервата, оставяйки на всяка крачка след себе си в галактичните бездни черупки, огризки и хартийки, ние рушим Вселената, превръщаме я в огромен

контейнер за отпадъци. Крайно време е да се осъзнаем и да пристъпим към спазване на задължителните разпоредби. Убеден, че всеки миг разтакаване е опасен, аз бия тревога с призив за спасяване на Космоса.

Dychtoniczuk antyzadysta (Konstatac, XXXI w.)

Беззадников десеторник

СВЕТОСЛАВ НИКОЛОВ ЛЮБОВ И КОВАРСТВО

Първото българско списание за фантастика „ФЕП“ имаше един традиционен въпрос в интервютата си, който звучеше приблизително така: „Ако тръгвате на космическо пътешествие, коя книга бихте искали да вземете със себе си?“. Чудно защо, спомних си този въпрос, когато четях „изповедите“ на Ййон Тихи...

Спомних си или по-точно се размислих отново и за коварството, присъщо на голямата фантастика. Защото, както и да я погледнем, тя си е „подло“ изобретение. От една страна — едва ли не императивно изискване за научно новаторство или най-малкото за достатъчна грамотност относно проблемите, с които си се захванал. От друга — не по-малко императивно условие за пълноценна художественост. Почти задължително — присъствие на „фундаментални“ идеи от всякакъв род. И абсолютно задължително — Достоверност на дори най-незначителната подробност, желязна (макар и парадоксална) логика, защото иначе цялата търпеливо градена конструкция рухва под скептичния поглед на възискателния читател...

Помислете, колко са авторите, които биха могли да се оправят в този лабиринт от противоречиви изисквания? При това — да го сторят с онази артистична лекота на фокусника, която те кара да се запиташ дали пък случайно и ти не можеш същото?

Мисля, че всички ние — за щастие — познаваме поне един такъв писател. Името му е Станислав Лем. Роден е на 12.9.1921 г. в Лвов, в семейството на лекаря Самуел Лем. Медик по образование. През 1946 г. семейството му се премества в Краков. През 1951-а се появяват първите му книги: комедията „Яхтата «Парадиз»“ (в съавторство с Р. Хусарски) и романът „Астронавти“. През 1953-а се жени за Барбара Лешняк. На 27 декември същата година, в седмичника „Жиче литерацие“, публикува първия си разказ от цикъла „Звездни дневници“, чийто главен герой е „космическият Мюнхаузен“ Ййон Тихи.

Между този разказ и „Конгрес по футурология“ лежат точно 17 години! През цялото това време, покрай другите си книги, станали вече класика в супержанра (излишно е да изреждаме заглавия, тъй като много от тях са известни на българския читател), Лем не престава да изгражда — щрих след щрих, мазка след мазка — един от най-интересните образи в цялата световна фантастика. Бих го нарекъл дори уникален до самотност, както го характеризира и Агоп Мелконян в предговора си към „Звездни дневници“ (библ. „Галактика“, 1984 г.). Тогава, в „годината на Оруел“, тази книга беше като камък в благоприличното блато, караше ни да търсим най-бляскави епитети и сравнения, за да пресъздадем поне отчасти гейзера от идеи, парадокси, мъдро остроумие.

Да си призная, очаквах същото — тъй като просто не можех да си представя какво повече е възможно — и от „спомените“ на Ййон Тихи. Трябваше обаче да се разочаровам от... собствените си очаквания; оказа се, че е възможно *още повече!* Наистина разказите тръгваха познато, в типичния си авантюрно-ироничен ключ, но неусетно се вгълбяваха, добиваха полифонична звучност, превръщаха се в своеобразни философски трактати, за да достигнат до виталната мъдрост на истински притчи: за Душата, за Времето, за Глупостта и Заблудите човешки... Храната за сетивата не отнемаше от еликсира за ума, напротив, любов и коварство тук се сливаха в едно изчистено от случайни примеси цяло — излято от вдъхновена свише и гениално точна ръка.

Ала творбата, която ме удиви наистина до потресение, е „Конгрес по футурология“. Може да прозвучи еретично, но не смятам, че най-силното в нея са дълбочината на идеите или пък безпощадно блестящият ѝ сарказъм. Разбира се, има го и едното, и другото, и задъханото действие, и колкото искаш интелектуални предизвикателства към „горкия“ читател. Тук обаче присъстваме и на нещо повече, на наистина невероятна за фантастиката трансформация — израстването на един гротесков герой, какъвто си е все пак г-н Ййон Тихи, до висотата на действително трагичен образ, загубил перченето си, илюзиите си, надеждите си, дори телесната си същност, но продължаващ да съществува, наблюдава, мисли... Малко е да се каже, че след „Конгрес“-а Ййон Тихи вече не е и не може да бъде същият —

това като че ли се отнася и за всичко останало, за целия наш уж добре известен ни свят.

Колкото до въпроса, за който стана дума в началото, мисля, че поне за мен сега отговорът е ясен...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.